

વિશ્વ ઉમિયાધામ - જાસપુર, અમદાવાદ

₹ 40-00
₹ 50-00

UMA SRUSHTI

ઉમા સૃષ્ટિ

આસ્થા, એકતા અને શક્તિનું ધામ | ૦૧ સપ્ટેમ્બર, ૨૦૨૩
01 September 2023

એક વૈશ્વિક વિચારધારા

તંત્રી-ડૉ. પ્રભુદાસ આર્ષ પટેલ
Editor-Dr. Prabhudas I Patel

**ઐતિહાસિક સિદ્ધિનાં વધામણાં,
આપણે ઇતિહાસની ઘન્ય ક્ષણના સાક્ષી બન્યા.
ચંદ્રયાન-૩નો લેન્ડિંગ પોઇન્ટ 'શિવશક્તિ' કહેવાશે અને
૨૩ ઓગસ્ટ હવેથી 'રાષ્ટ્રીય અંતરીક્ષ દિવસ' તરીકે ઉજવાશે...
- નરેન્દ્ર મોદી**

વિશ્વ ઉમિયાધામ સામાજિક સશક્તિકરણ કેન્દ્ર

૧૦૦ વીઠા જમીન એક હજાર કરોડનો સામાજિક પ્રોજેક્ટ

“આસ્થા - એકતા અને ઊર્જાનું ધામ”

સ્કીલ યુનિવર્સિટી

છાત્રાલય

સ્પોર્ટ્સ કોમ્પ્લેક્ષ

અઘતન હોસ્પિટલ

ઉમાસૃષ્ટિ

મેટ્રીમોનિયલ સર્વિસીસ

ઉમાછત્ર

સમાધાન પંચ

કાનૂની માર્ગદર્શન

ઉમા લગન સંસ્કાર

મેડિકલ સહાય

નિ:શુલ્ક શિક્ષણ સહાય

ગુજરાતી વિઠાર્થીઓને કેનેડામાં મદદ

વિશ્વ ઉમિયાધામ - અમદાવાદમાં નિર્માણ થનાર - મંદિરની વિશેષતા - સુવિઠાઓ

- ★ જગતજનની શ્રી ઉમિયા માતાજીનું વિશ્વનું સૌથી મોટું અને ૫૦૪ ફૂટ ઊંચું મંદિર
- ★ જગત જનની મા ઉમિયાનું આસન જમીનથી ૫૧ ફૂટ ઊંચું રહેશે.
- ★ દેવોના દેવ મહાદેવનું પારાનું વિશાળ શિવલિંગ, ગણપતિ દાદા તથા કાળભૈરવ મંદિરનું નિર્માણ.
- ★ અત્યાધુનિક ટેક્નિકલ પદ્ધતિથી મંદિરનું બાંધકામ તથા ઘજા બદલવા માટે હાઈડ્રો મિકેનીકલ સિસ્ટમ.
- ★ ૩૦૦ ફૂટની ઊંચાઈ પર વ્યૂ ગેલેરી કે જ્યાંથી આબુબાબુના સમગ્ર વિસ્તારને નિહાળી શકાશે.
- ★ જગતજનની મા ઉમિયાના દર્શન માટે એસ્કેલેટર તથા વ્યૂ ગેલેરી સુઘી લીફ્ટની વ્યવસ્થા.
- ★ મંદિરના મુખ્ય ખંડમાં એક સાથે પાંચ હજાર ભક્તો મા ઉમિયાના દર્શન કરી શકે તેવી સુવિઠા.
- ★ મંદિરના ગ્રાઉન્ડ ફ્લોર ઉપર બે કરતાં વધુ વાતાનુકૂલીન સત્સંગ હોલનું નિર્માણ.
- ★ વિકલાંગ અને વૃદ્ધોને મા ઉમિયાના મંદિર ગર્ભગૃહ સુઘી જવા માટે ટ્રાવેલેટર / એસ્કેલેટરની સુવિઠા.
- ★ યાત્રીઓ તથા દર્શનાર્થીઓ માટે રહેવા - જમવાની ઉત્તમ વ્યવસ્થા તેમજ શોપિંગ માટે હાઈપર માર્કેટની વ્યવસ્થા.
- ★ વિશ્વમાં પ્રથમ વાર સ્પેશિયલ લાઈટિંગ ઈફેક્ટ દ્વારા આઠમ, પૂનમ, અગિયારસ અને રાષ્ટ્રીય તહેવારોના દિવસે અલગ-અલગ પ્રકારની રોશનીથી મંદિર ઝળહળનું થશે જેથી અમદાવાદના રહીશોને જે તે તિથિની બાણકારી મળશે.
- ★ સંપૂર્ણ વાસ્તુશાસ્ત્ર અને હિન્દુધર્મ મુજબ ગર્ભગૃહનું બાંધકામ.
- ★ મંદિર પરિસરમાં વિશાળ બેઝમેન્ટ પાર્કિંગ.
- ★ સોનાના કળશથી મંદિરની ભવ્યતાનું નિર્માણ.
- ★ મંદિર પરિસરની આબુબાબુ જળાશયનું આયોજન.
- ★ અઘતન ભોજનાલય તથા પ્લાસ્ટિક ઝોન ફ્રી પરિસર.
- ★ સંપૂર્ણ ગ્રીન અને એનર્જી એફિસિયન્ટ મંદિર પરિસર.
- ★ પાટીદાર ઇતિહાસનું ભવ્ય મ્યૂઝિયમ.
- ★ બાળકો માટે ચિલ્ડ્રન પાર્કની વ્યવસ્થા.

The Cradle of Care

ENDOMETRIOSIS
CLINIC

INFERTILITY AND ART CLINIC

OBSTETRICS/GYNECOLOGY

FETAL
MEDICINE

GI SURGERY

COSMETOLOGY AND
GYNEC-COSMETOLOGY

ANESTHESIA

RADIOLOGY

PEDIATRICS &
NEONATAL CARE

DR. SANJAY PATEL

M.D, Diploma Endoscopy (Germany)
Endometriosis &
Gynaec Onco surgeon
Director

DR. SMEET PATEL

MBBS, MS, OB/GYN
Endometriosis &
Gynaec Onco surgeon
Director

DR. JAYA PATEL

MBBS, DGO
Consultant Obstetrician
& Gynaecologist

DR. RAVINA PATEL

MBBS, DGO
Consultant Obstetrician
& Gynaecologist

+91-9898036701

hello@mayflowerhospital.com

+91-79-27495001/02/03

"Mayflower House", Opp. - Police Helmet, Near Manav Mandir Temple, Drive-In Road, Ring Road Junction,
Memnagar, Ahmedabad - 380052, Gujarat, India

Special Offer
NRI Season Offer
1st Dec. 2022 to 15th Jan. 2023

CELEBRATING
40
YEARS

GAJANAND
RETAIL

**દેશની યાદગીરી,
ગજાનંદ મસાલા વગર અધૂરી**

**₹2501/- ની ખરીદી ઉપર
10 ગ્રામ ચાંદીનો સિક્કો**

**₹4501/- ની ખરીદી ઉપર
20 ગ્રામ ચાંદીનો સિક્કો**

100+ પ્રોડક્ટ રેન્જ

- કુમઠીલાલ કાશ્મીરી મરચું
- રેશમલાલ મરચું (રેશમપટ્ટી + કાશ્મીરી)
- પ્રીમિયમ મરચું
- તેજલાલ મરચું (એકરૂટા હોટ)
- કકરૂવેદા હળદર (સેલમ + વાચગોવ)
- પ્રીમિયમ હળદર પાવડર
- પ્રીમિયમ ઘાણાજીરું પાવડર
- પ્રીમિયમ ઘાણા પાવડર
- સોર્ટેક્સ કલીન આખા મસાલા
- તેજના
- આચાર મસાલા
- કાબુલી સ્ટ્રોંગ ટીંગ
- ગપાટા સપાટા (રેડી ટુ ફાય રેન્જ)
- ઇન્સ્ટન્ટ મિક્સ
- આસામની પ્રીમિયમ ચા
- ફરાળી પ્રોડક્ટ્સ
- મુખવાસ
- નેચરલ સીડ્સ
- પ્રીમિયમ બ્લેન્ડેડ મસાલા
- પ્રીમિયમ ડ્રાય ફૂટ્સ
- કેમિકલ વગરની નેચરલ દેશી ગોળ અને બીજુ ઘણું...

એક્સક્લુઝિવ બ્રાન્ડ સ્ટોર્સ

રત્નાપર્ક, ઘાટલોડીયા : ૯ 63525 48504
મણિનગર : ૯ 99780 01025
વોધપુર-સેટેલાઈટ : ૯ 93136 68230
ન્યુ રાણીપ : ૯ 99989 63657
ગોતા : ૯ 88493 59397
સાંતેજ : ૯ 99255 91111

આ ઓફર ગજાનંદ "મસાલા એન્ડ મોર" બ્રાન્ડ સ્ટોર પર જ ઉપલબ્ધ

સપ્ટેમ્બર ૧, ૨૦૨૩

વર્ષ: ૦૨ અંક: ૦૫

સળંગ અંક : ૧૭

માલિક: વિશ્વ ઉમિયા ફાઉન્ડેશન

September 1, 2023

Year : 2 Ank : 5

Owner : Vishv Umiya Foundation

પ્રમુખ : આર. પી. પટેલ
President : R. P. Patel

મેનેજિંગ એડિટર : ડૉ. પ્રભુદાસ પટેલ
Managing Editor: Dr. Prabhudas I. Patel

પરામર્શકશ્રી
Consultant

પદ્મશ્રી-ડૉ. કુમારપાળ દેસાઈ પદ્મશ્રી-દેવેન્દ્ર પટેલ

Padmashri-Dr. Kumarpal Desai Padmashri-Devendra Patel

સંપાદક મંડળ:

ડૉ. હર્ષદ પટેલ

ડૉ. અશોક પટેલ

ડૉ. ઉત્પલ પટેલ

ડૉ. રૂપલ પટેલ

Editor Board :

Dr. Harshad Patel

Dr. Ashok Patel

Dr. Utpal Patel

Dr. Rupal Patel

સહસંપાદક : ધવલ માંકડિયા **Co-Editor :** Dhaval Makadiya

કલાનિર્દેશક : રેખા ચાવડા **Art Director :** Rekha Chavda

ફોટોગ્રાફી : હાર્દિક પંચોલી

Photography : Hardik Pancholi

લવાજમ :

દેશમાં : આજીવન (૧૦ વર્ષ) રૂ. ૩૫૦૦

પાંચ વર્ષ : રૂ. ૨૦૦૦

વિદેશમાં : આજીવન (૧૦ વર્ષ) ૫૦૦ ડોલર

પાંચ વર્ષ : ૩૦૦ ડોલર

Subscription Amount :

For India : Life Time (10 Year) Rs. 3,500

5 Year : Rs. 2,000

For USA : Life Time (10 Year) 500 \$

5 Year : 300 \$

ઈ-મેઇલ/e-mail: editorumasrushti@gmail.com

રજિ. ઓફિસ :

વિશ્વ ઉમિયા ફાઉન્ડેશન - વિશ્વ ઉમિયાધામ,

વેપોટેવી મંદિરની સામે, એસ.જી.હાઇવે, જાસપુર રોડ,

તા. કલોલ, જી.ગાંધીનગર, ગુજરાત-૩૮૨૨૨૧

Regd. Office :

Vishv Umiya Foundation - Vishv Umiyadharm,

Opp. Vaishnodevi Temple, S.G. Highway, Jaspur Road,

Ta. Kalol, Dist. Gandhinagar, Gujarat-382721

www.vishvumiyaafoundation.org

E-mail: info@vishvumiyaafoundation.org

www.facebook.com/VishvUmiyaFoundation

Phone: +91 72020 80333 / 222

મુદ્રક અને પ્રકાશક :

મુદ્રક: અનિલ ડી. ગોંડલિયા - કેવલ ઓફસેટ, બી/૮, જે. કે.

એસ્ટેટ, દૂલેશ્વર, અમદાવાદ. **પ્રકાશક :** ડૉ. પ્રભુદાસ આઈ. પટેલ

વિશ્વ ઉમિયાધામ - જાસપુર, કલોલ, ગાંધીનગર ખાતેથી પ્રસિદ્ધ કર્યું.

Printer & Publishers :

Printed by Anil D. Gondaliya - Keval Offset,

B/8, J. K. Estate, Dhudeshwar, Ahmedabad &

Published by Dr. Prabhudas I. Patel at Vishv Umiyadharm

Jaspur, Kalol, Gandhinagar

અનુક્રમ

બહુરત્ના વસુંધરા-૨૬

સરદાર જેવી સમજણ અને ગાંધી જેવું ડહાપણ, ઉત્તમ વિચારોના માલિક અને મજબૂત ધરાદાના માનવી શ્રી પી. કે. લહેરી સાહેબ

પ્રખર રાષ્ટ્રવાદી અને સ્વાતંત્ર્યસેનાની સ્વ. કનુભાઈના પુત્ર, અનેક સદ્ગુણોના કારણે જેમનું ચારિત્ર્ય ઊંચા ગજાનું છે તે કર્મઠ-પ્રામાણિક અને નિષ્ઠાવાન, ગુજરાત સરકારના પૂર્વ ચીફ સેક્રેટરી, પ્રસિદ્ધ સોમનાથ ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટી અને સેક્રેટરી તથા સદ્વિચાર પરિવારના મેનેજિંગ ટ્રસ્ટી શ્રી પી. કે. લહેરી સાહેબ સાથે 'ઉમા સૃષ્ટિ' સામયિકના 'બહુરત્ના વસુંધરા' વિભાગ માટે રૂબરૂ મુલાકાતના કેટલાક અંશો.

- ૧૦ વેદોનો દિવ્ય સંદેશ
- ૧૧ શ્રી રામચરિત માનસ કથાસાર
- ૧૨ ઓશો વાણી
- ૧૩ મરણ એ શરીરની આદત છે, આત્માની નહીં
- ૧૪ સદ્ભાવનાનું પર્વ
- ૧૫ જીવન જો ધરતી હોય તો 'મા' તેનું સ્વર્ગ છે
- ૧૬ માતભૂષામાં શિક્ષણ મેળવવું એ બાળકનો મૂળભૂત અધિકાર છે

- ૧૭ ભયમુક્ત થવાનો એક જ માર્ગ છે
- ૧૮ માનવમૂલ્યો
- ૧૯ મોબાઇલ પ્રેમ: એક સળગતી સમસ્યા
- ૨૦ Age is number and Old age is mind set
- ૨૧ તન સાથે મન સ્વસ્થ રાખવું છે ને? સરખું સૂતાં શીખો
- ૨૨ લગનોત્સવ
- ૨૩ શહેરમાં અભ્યાસ કરતી દીકરીને પિતાનો પત્ર
- ૨૪ દહેજ હવે આઉટડેટેડ લાગે છે?
- ૨૫ સ્ત્રીને આત્મહત્યામાં મદદ કરવી એ ગંભીર ગુનો છે
- ૨૬ બે સંતાનો વચ્ચે દ્વેષભાવ ન જન્મે એનું મા-બાપે ધ્યાન રાખવું જોઈએ
- ૩૦ સ્ત્રીઓએ અમુક રોગથી બચવા શું કરવું જોઈએ?
- ૩૧ તમારું બાળક આપઘાત ન કરે એવી સ્થિતિનું સર્જન તમારા હાથમાં છે

- ૩૨ સામે ચાલીને દુઃખી થવાની કલા...
- ૩૩ 'MY BMW'
- ૩૪ નાપાસ થયેલાઓનું પણ સન્માન કરવાની નવી પ્રથા શરૂ કરવા જેવી છે
- ૩૫ બોધકથા
- ૩૬ પિતાની મૂક વેદના
- ૩૮ ચંદ્રયાન-૩: ઇસરોની ચંદ્ર પર છલાંગ
- ૩૯ બાલ સૃષ્ટિ
- ૪૦ પ્રવૃત્તિઓનો અહેવાલ
- ૪૨ પ્રવૃત્તિઓ
- ૪૪ સમાચાર

Printed by Anil D. Gondaliya and Published by Dr. Prabhudas I. Patel on behalf of Vishv Umiya Foundation and Printed at Keval Offset, B/8, J. K. Estate, Dhudeshwar, Ahmedabad and Published at Vishv Umiyadharm - Jaspur, Kalol, Gandhinagar. Editor - Dr. Prabhudas I. Patel

તંત્રીલેખ

- ડૉ. પ્રભુદાસ પટેલ

ફરજપાલન

એક આદર્શ રાજવી તરીકે ભારતભરમાંથી પંકાયેલા રાજા સયાજીરાવનો એક પ્રસંગ આપ સમક્ષ એટલા માટે રજૂ કરવાનું મન થાય છે કે આજે ખાડે ગયેલા વહીવટ અને અધિકારીઓને ફરજપાલનનું ભાન થાય.

રોજના હજારો યાત્રાળુઓને છલકાવતું ખમતધર તીર્થધામ દ્વારકા, તે દી' એની સમતા અને શાંતિ ખોઈને હાલકડોલક થઈ ઊઠ્યું'તું... વડોદરાના મહારાજ સયાજીરાવ ગાયકવાડ તે દી' દ્વારકાધીશનાં દર્શને ખુદ આવતા હતા અને દ્વારકા પાછું એના તાબામાં હતું. ભગવાન રણછોડરાય પછી સયાજીરાવની આણ વર્તાતી હતી, આ તીર્થનગરની ઉપર...! મહારાજા સયાજીરાવ ગોમતીસ્નાન કરીને મંદિરે પધારી શકે એ માટે ગોમતીઘાટનો દરવાજો ખુલ્લો મુકાયો હતો. દરવાજે બે સંત્રીઓ ભરી બંદૂકે એની રોજની ફરજ મુજબ સતર્ક થઈને ઊભા હતા.

મહારાજા સયાજીરાવ દરવાજે પ્રવેશ્યા અને પગથિયાં ચડવા લાગ્યા. પ્રવેશદ્વારના છેલ્લા પગથિયે સયાજીરાવ પહોંચી ગયા અને એ જ વેળા બંને સંત્રીઓએ બેરોનેટવાળી રાઈફલો ચોકડી આકારે ગોઠવીને પ્રવેશ બંધ કરી દીધો - **'માફ કરો સરકાર! આપ મંદિર મેં નહીં જા સકતે...'**

'શું?' સયાજીરાવનાં નેણ નીચેથી ધારદાર નજર આ સંત્રીઓ પર વીજળીની જેમ પડી... હોઠ ખૂલું ખૂલું થયા, પરંતુ વળતી પળે જ રાજવીમાં હોવી જોઈતી ખામોશી એણે ધરી લીધી. **સાવ નાના માણસો સામે જબાન ખોલવામાં રાજવીની શાન અને શોભા જોખમાતાં હતાં.**

સયાજીરાવે હોઠ બંધ કર્યા. પળ રહીને પોતાના એ.ડી.સી. સામે સૂચક આંખ માંડી.

'કોણ છે એ બદમાશો?' વહીવટદારનો અવાજ ભડકો થયો... 'બુદ્ધિ તો એ મૂખાંઓને નથી પણ કાન અને આંખ પણ એણે ગુમાવ્યા છે? વડોદરાના મહારાજા સયાજીરાવ દ્વારકાધીશનાં દર્શને આવ્યા છે તે વાત આખું દ્વારકા જાણે છે ને આ બુદ્ધિઓ અજાણ છે?'

'એને ફાંસીએ લટકાવી દો...!' ગાયકવાડી અમલદારોની જબાનો વેણ-કવેણની ધાણી ફોડી ઊઠી... કોની અણઆવડત ક્યાં છે એનાં મૂળ દેખાવાનાં હતાં... 'જોઈએ શું થાય છે?'

'લ્યા પહેરેગીરો...!' વહીવટદાર પેલાની દાઢીસો સુધી આગબબૂલો થઈને ધસી ગયો, **'તમારી અક્કલ ક્યાં ગઈ છે? તમને ખબર નથી? હેં? બોલો!'**

'માલુમ હૈ સરકાર.' પઠાણો કશાય ગભરાટ વગર બોલી ગયા...

'તો પછી રસ્તામાંથી હટી જાઓ... મહારાજને મંદિરમાં જવાનું છે.'

'વો ભાત નહીં બનેગી... સા'બ!'

'હેં? શું કીધું? નહીં બને? હજી પણ?'

'હા નહીં બને! બાપુ કો હમ અંદર નહીં જાને દેંગે. મંદિર કી રક્ષા કી સભ સત્તા હમારે કંધો પર હૈ...'

રાજવી સયાજીરાવને હવે આમાં કશીક ગરબડ મહેસૂસ થઈ રહી હતી અને અંદરથી પોતે રાજી પણ થતા હતા. ક્યાંક કશી, કોઈથી ગલતી જરૂર થઈ છે...

'બોલ દો, ક્યા કરના હૈ?' વહીવટદાર ફરીથી ગજર્જો...

દરવાનોએ એક પણ શબ્દ ઉચ્ચાર્યા વગર

મંદિરના દરવાજાની દીવાલ પર લખેલ સૂચના તરફ આંગળી ચીંધી લીધી.

દીવાલે લખ્યું હતું: **'બૂટ-ચંપલ ઉતારીને જ મંદિરમાં પ્રવેશ કરવો.'**

રાજવી સયાજીરાવે ડોક લંબાવીને સૌપ્રથમ એ સૂચના વાંચી અને વાંચતાં વેંત પોતાના બૂટની દોરીઓ છોડવા નીચે નમ્યા... વાતનો સ્વીકાર થયો એ જોઈને રાજવીના પાસવાનો દોડી આવ્યા. મહારાજની બૂટની દોરીઓ એણે છોડી નાખી. ખુલ્લા પગે રાજવીએ પ્રથમ ડગલું આગળ મૂક્યું ત્યારે પેલા ચોકીદારોએ બેરાનેટવાળી રાઈફલો હટાવી લીધી... અને **અદબ સાથે સલામ ભરી અને સેંકડો અમલદારો બૂટની દોરીઓ છોડીને અડવાણા પગે મંદિરમાં પ્રવેશ્યા...**

સયાજીરાવે સ્વસ્થ અને પ્રસન્ન ચિત્તે દ્વારકાધીશનાં દર્શન કર્યા. પ્રવેશદ્વાર ઉપરની સૂચના એ કાયદો આજ ગાયકવાડ સરકારના હાથમાં હતો... અને એ હાથ ખુદ હાજર હતા!

સાંજ ઢળી જતાં સયાજીરાવ તરફથી કશો જ પ્રતિભાવ ન સંભળાયો... છેવટે કોઈએ યાદ અપાવ્યું ત્યારે રાજવીએ જાણવા ચાહ્યું કે 'સંત્રીઓની પાળી ક્યારે પૂરી થાય છે. એની

ફરજ પૂરી થાય કે તરત એ બંનેને તાકીદથી અહીં હાજર કરો...' સયાજીરાવ બોલ્યા.

બંને સંત્રીઓ અદબભેર સયાજીરાવ સામે ઊભા રહ્યા.

મહારાજાએ વેધક નજરથી પ્રથમ બંનેને જોયા, પણ બંનેની આંખમાં ફરજપાલનનો વિશ્વાસ ચમકતો હતો.

'શું નામ તમારું જમાદાર?' સયાજીરાવે પહેલા નંબરને પૂછ્યું.

'મારું નામ અકબર ખાં બાપુ!'

'અને તમારું?' બીજાને પણ એ જ પ્રશ્ન.

'છોટે ખાં.'

મહારાજાએ ઈશારાથી દીવાનને બોલાવ્યા.

બંનેની જાણે કતલ થવાની ઘડીઓ હવે સૌ ગણતા હતા, 'નોકરી તો ગઈ જ, પણ દ્વારકાથી જ કાળા પાણી ભેગા થશે બુડથલો! ભેરા કામ થાશે!'

'આ બંને સંત્રીઓને પાંચસો-પાંચસો રૂપિયા ઈનામ આપો...' સરકારના હોઠ ખૂલ્યા.

'જી?' દીવાન અચંબાયા.

'અમલ કરો...' સયાજીરાવના હોઠ ફરક્યા, 'અને સાંભળો... સુબાને અને વહીવટદારને બે વર્ષ માટે નીચી પાયરીએ ઉતારી દો...'

આખા કાફલાના માથાનું માપ લઈને સૌની માથે સાગમટે જાણે વીજળી પડી! ફાટી રહેલી આંખો જાણે સયાજીરાવને પૂછતી હતી કે, 'શા માટે બાપુ?'

'દ્વારકાધીશના મંદિરની દીવાલે રીતસર સૂચના લખી છે કે- બૂટ ચંપલ ઉતારીને મંદિરમાં જવું. આ વાત આપણા બંને અમલદારો નહોતા જાણતા? જો હા હોય તો એ લોકો એની ગફલત માટે નોકરીને લાયક નથી, પણ એવી આકરી શિક્ષા આ ધર્મસ્થાનમાં હું નથી કરતો, માટે એને નીચી પાયરીએ ઉતારી દો...'

'અમલદારોએ સૂચનાની વાત મને કેમ કરી નહીં?' તપતા અજાવે રાજવી બોલ્યા, 'નિયમ જેટલો પ્રજા માટે છે એટલો જ રાજા માટે પણ છે.

હું ચોકીદારોને ધન્યવાદ આપું છું કે એના રોટલાના ભાગે પણ એમણે ભગવાન દ્વારકાધીશનું સન્માન સાચવી જાણ્યું છે... આપણે આપણી હાકેમી લઈને ભગવાનનાં દર્શને આવ્યા'તા? જેના પ્રતાપે અને કૃપાએ મને રાજા બનાવ્યો છે એ રાજાનાં દર્શન સમયે હું ચામડાના બૂટ પહેરીને એની બેઅદબી કરું?' અને શ્વાસ ખાળીને ઉમેર્યું, 'મારા આદેશનો અમલ કરો...!' (સત્ય ઘટના)

માહિત્યમ્

હકીકતમાં માણસ અંદરથી એકલતા મહેસૂસ કરતો હોય છે. તમારું એક સ્મિત, તમારો મીઠો આવકારો, તમારી વિનમ્ર રીતે વાતચીત કરવાની રીત માણસને ટાટક આપી શકશે એટલું જ નહીં, તમારી એવી પહેલ એ માણસને તમારા પ્રત્યે બદલાઈ જવાની પ્રેરણા આપશે.

- ચં. ચી. મહેતા

Yumehar

તંત્રી

પ્રમુખશ્રીનું નિવેદન

સનાતન વૈદિક ધર્મના પ્રચાર-પ્રસારમાં મંદિરોનું મહત્વ અને પ્રદાન

“આધ્યાત્મિક ચેતના સામાજિક વિકાસનો આધારસ્તંભ છે.”

ભારતીય સંસ્કૃતિ સનાતન વૈદિક ધર્મને વરેલી છે. બ્રહ્માંડના સર્વન યુગથી શિવ અને શક્તિની આરાધના થાય છે. શક્તિ સ્વરૂપ મા ઉમિયા જગતજનની છે, જેના આપણે સૌ સંતાનો છીએ. જગતજનની મા ઉમિયાની આસ્થાને વિશ્વભરમાં ઉજાગર કરવાના સંકલ્પ સાથે વિશ્વ ઉમિયાધામ - અમદાવાદમાં આસ્થાના કેન્દ્રસમા જગતજનની મા ઉમિયાના વિશ્વના ઊંચામાં ઊંચા ૫૦૪ ફૂટ મંદિરનું નિર્માણ કાર્ય ગતિપૂર્વક ચાલી રહેલ છે.

જગતજનની મા ઉમિયાનું નિર્માણાધીન મંદિર વિશ્વભરમાં પથરાયેલા પાટીદારોના વૈશ્વિક સંગઠનનો આધાર બનશે અને સામાજિક અને વ્યાપારિક સંબંધોના વૈશ્વિક જોડાણ થકી સમાજના જરૂરિયાતમંદ પરિવારો માટે સામાજિક સશક્તિકરણનું

કેન્દ્ર બનશે જે સર્વ સમાજ માટે શક્તિનું પ્રતિક બની રહેશે.

મંદિરો શા માટે ? આવો પ્રશ્ન સમાજના કેટલાક લોકો અપૂરતી સમજને લઈને ઘણીવાર કરતા હોય છે, પરંતુ તેઓ ભૂલી જાય છે કે, ૧૨ જ્યોતિર્લિંગ અને ૫૧ શક્તિપીઠ આદિ-અનાદિકાળથી છે અને સદીઓ પુરાણા મંદિરો આધ્યાત્મિક ચેતનાના ઉદ્ભવ સ્થાનો છે, આસ્થાના કેન્દ્રો છે, શક્તિના પ્રતિક છે, સકારાત્મક વિચારોના ઉદ્ગમ સ્થાન છે, ઊર્જાના સ્ત્રોત છે, સકારાત્મક વિચારો સાથે પારિવારિક ભાવના પ્રજ્વલિત કરતા પ્રેરણાબિંદુઓ છે. આસ્થાના કેન્દ્ર થકી સમાજની એકતા મજબૂત થાય છે અને તેના થકી પેદા થતી ઊર્જા વિવિધ ક્ષેત્રોમાં શક્તિ સ્વરૂપે સામાજિક વિકાસમાં પરિવર્તિત થાય છે.

સનાતન વૈદિક ધર્મ વસુદેવ કુટુમ્બકમ્ અને માનવસેવા પ્રમોધર્મની ભાવનાને ઉજાગર કરે છે મંદિરો માત્ર ભજન-કીર્તન પૂરતા મર્યાદિત નથી, પરંતુ સામાજિક સશક્તિકરણના કેન્દ્રો છે

વૈજ્ઞાનિક અભિગમ સાથે જોડાયેલા સનાતન ધર્મના વિચારો, રીતિ-રિવાજો સમાજને વૈચારિક રીતે મજબૂત બનાવે છે, દરેક કાર્યમાં સકારાત્મકતા લાવે છે, વિચારશીલ બનાવે છે, બંધુત્વ તેમજ સામાજિક ભાવનાને ઉજાગર કરે છે, ઉચ્ચ અને પવિત્ર વિચારો સાથે ચારિત્ર્યનું ઘડતર કરે છે, માનવને માનવી સાથે જોડી રાખે છે, ભારતીય સંસ્કૃતિના સંસ્કારોનું સિંચન કરવામાં મંદિરો સંજીવનીનું કાર્ય કરે છે. સામાજિક ક્ષેત્રે પારિવારિક ભાવના પેદા કરે છે, જે એકબીજાને હૂંફ આપે છે. આમ, સંગઠિત સમાજથી મજબૂત રાષ્ટ્ર નિર્માણમાં અહમ્ ભૂમિકા ભજવે છે.

કુદરતી કે કૃત્રિમ હોનારત પ્રસંગે અનુકંપાનો અહેસાસ કરતા માનવમાં પેદા થતી ચેતના મંદિરોના માધ્યમથી મદદની જ્યોત જગાવે છે તે સમગ્ર માનવજાતને પ્રભાવિત કરે છે, માટે જ મંદિરોનું નિર્માણ સંસ્કૃતિના સંવર્ધન માટે અનિવાર્ય છે અને તે અંતર્ગત વિશ્વ ઉમિયાધામ વિશ્વના ઊંચામાં ઊંચા મંદિરના નિર્માણ થકી આસ્થાનું વૈશ્વિક કેન્દ્ર સામાજિક સુરક્ષા અને શિક્ષણ, આરોગ્ય, કેરિયર, સ્પોર્ટ્સ - કલ્ચરલ જેવી અનેકવિધ પ્રવૃત્તિઓનું પ્લેટફોર્મ બની ગયું છે. જેમાં અર્થદાન - સમયદાન - બુદ્ધિદાન - શબ્દદાનના માધ્યમથી સામાજિક ભાવનાને ઉજાગર કરવાના ઉદ્દેશ સાથે કોઈપણ સમાજની કોઈપણ વ્યક્તિ પોતાનામાં રહેલી વિશિષ્ટ ક્ષમતાઓનો લાભ સમગ્ર સમાજને આપી શકે તેવી વૈશ્વિક વિચારધારા વિશ્વ ઉમિયાધામના નિર્માણમાં રહેલી છે.

આર. પી. પટેલ

પ્રણેતા એવં પ્રમુખ

વિશ્વ ઉમિયાધામ - જાસપુર, અમદાવાદ

મેટ્રીમોનિયલ સર્વિસીસ @

સાયન્સ સીટી, અમદાવાદ

૮૦૭, “ફોર્ચ્યુન બીઝનેસ હબ” શેલ પેટ્રોલ પંપની બાજુમાં, સોલા, અમદાવાદ-૩૮૦૦૬૦.
(Mob.) 63599 87827 email:vivah@vishvumiyafoundation.org

અલથાણ, સુરત

૧૧૮, પહેલો માળ, મેગનસ શોપિંગ મોલ, મલ્હાર સુપર સ્ટોરની ઉપર, એટલાન્ટા મોલની
બાજુમાં, અલથાણ, સુરત. (Mob.) 93767 55588, 97122 03130, 93747 13357

: ઓનલાઈન રજીસ્ટ્રેશન માટે :

ઓનલાઈન રજીસ્ટ્રેશન માટે : <https://vivah.vishvumiyafoundation.org>

OR

સંસ્થાની વેબસાઈટ : vishvumiyafoundation.org ઉપર જઈને Matrimonial
Portal NEW પર ક્લિક કરી ઓનલાઈન રજીસ્ટ્રેશન પણ કરાવી શકાશે.

ખાસ સુવિધા

પ્રાથમિક તબક્કે અનુકૂળતા હોય તેવા દિકરા - દિકરીઓને તેમના વાલી સાથે
ઓફિસમાં મીટિંગ કરી આપવામાં આવે છે.

મુખ્ય કાર્યાલય

www.ankuroils.com

SINCE 1978

EDIBLE OILS

એજ અતૂટ બંધન

Our Other Products:

Refined Cottonseed Oil, Refined Sunflower Oil,
Refined Soyabean Oil, Refined Corn Oil,
Kachi Ghani Mustard Oil, Mild Mustard Oil

Ankur Oil Industries, 'Corporate Office' Ratnaakar Nine Square, Block-B, Shop no. 1-6, Opp. ITC Narmada, Vastrapur road, Ahmedabad-380015

Business Inquiry No.: +91 82382 38250

Follow us on:

marshmallow

વેદોનો દિવ્ય સંદેશ

નીચૈઃ પદ્યન્તામધરે ભવન્તુ યે નઃ સરિ મધવાન પૃતન્યાન્ ।

ક્ષિણામિ બ્રાહ્મણામિત્રાનુન્નયામિ સ્વાન્હમ્ ॥

(અથર્વવેદ ૩/૧૯/૩)

ભાવાર્થ: હું બ્રાહ્મણ પોતે જ્ઞાનથી પરિપૂર્ણ થઈને મનોનિગ્રહપૂર્વક મારા યજમાનને આગળ વધારવા પ્રયત્ન કરતો રહીશ. તેઓ ખોટાં કર્મો તરફ ન વળે, કોઈનાં હિતોનું અપહરણ ન કરે તેનું ધ્યાન રાખીશ.

સંદેશ: સંસારને ઉન્નતિશીલ બનાવવાની, તેજસ્વી અને વર્ચસ્વી બનાવવાની અને તે અનુસાર સુખ-સમૃદ્ધિનું વાતાવરણ પેદા કરવાની જવાબદારી બ્રાહ્મણની છે. જે આ જાણે અને સમજે છે તે સાચો વિદ્વાન અને સમાજનિષ્ઠ કહેવાય છે. આવા લોકો સ્વાધ્યાય અને સત્સંગમાં ક્યારેય પ્રમાદ કરતા નથી અને પોતાને મળેલા જ્ઞાનનું સતત દાન કરતાં કરતાં સમાજની ઉન્નતિ માટે તપ અને સાધનામાં લીન રહે છે. સાચી વાતને સમજવી, સમજ્યા પછી તે મેળવવાનો માર્ગ શોધવો, માર્ગ શોધીને તેના ઉપર તપ અને સાધનાની ભાવનાથી ચાલવું, આ માનવીને માનવ બનાવવાનો યોગ્ય માર્ગ છે.

આ માર્ગને અનુસરવા માટે બ્રાહ્મણોનું કર્તવ્ય છે કે તેઓ મનોનિગ્રહ અને ઈન્દ્રિયસંયમ અપનાવે. માનસિક સંતુલન બહુ જરૂરી છે. દુષ્કર્મો તરફ લોકોની પ્રવૃત્તિ વધી રહી છે અને તેમાં ફસાયેલા લોકો સરળતાથી તેમને છોડી શકતા નથી. તેમને સમજાવીને સાચા માર્ગ ઉપર લઈ જવા તે બહુ અઘરું છે અને શ્રમસાધ્ય કામ છે. અજ્ઞાનીઓનો વિરોધ કરવો પડે છે અને ક્યારેય માર પણ ખાવો પડે છે. એવામાં ધીરજપૂર્વક, કોઈ પણ પ્રકારના રાગદ્વેષ વગર વિદ્વાનોએ સમાજમાં સત્પ્રવૃત્તિઓના પ્રચાર અને પ્રસારના કામમાં સતત જોડાયેલા રહેવું જોઈએ.

સત્સંગ અને સ્વાધ્યાયના માધ્યમથી પોતાના જ્ઞાનની પ્રખરતા વધારતા રહેવાનો સતત પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. જેમ કાંચીડાને જોઈને બીજો કાંચીડો રંગ બદલે છે તે રીતે જ્ઞાની અને સદ્ગુણો માણસના સંસર્ગમાં

જેમ કાંચીડાને જોઈને બીજો કાંચીડો રંગ બદલે છે તે રીતે જ્ઞાની અને સદ્ગુણો માણસના સંસર્ગમાં આવનારા લોકોમાં સદ્જ્ઞાન, સદ્ગુણો અને સત્પ્રવૃત્તિઓની વૃદ્ધિ થાય છે

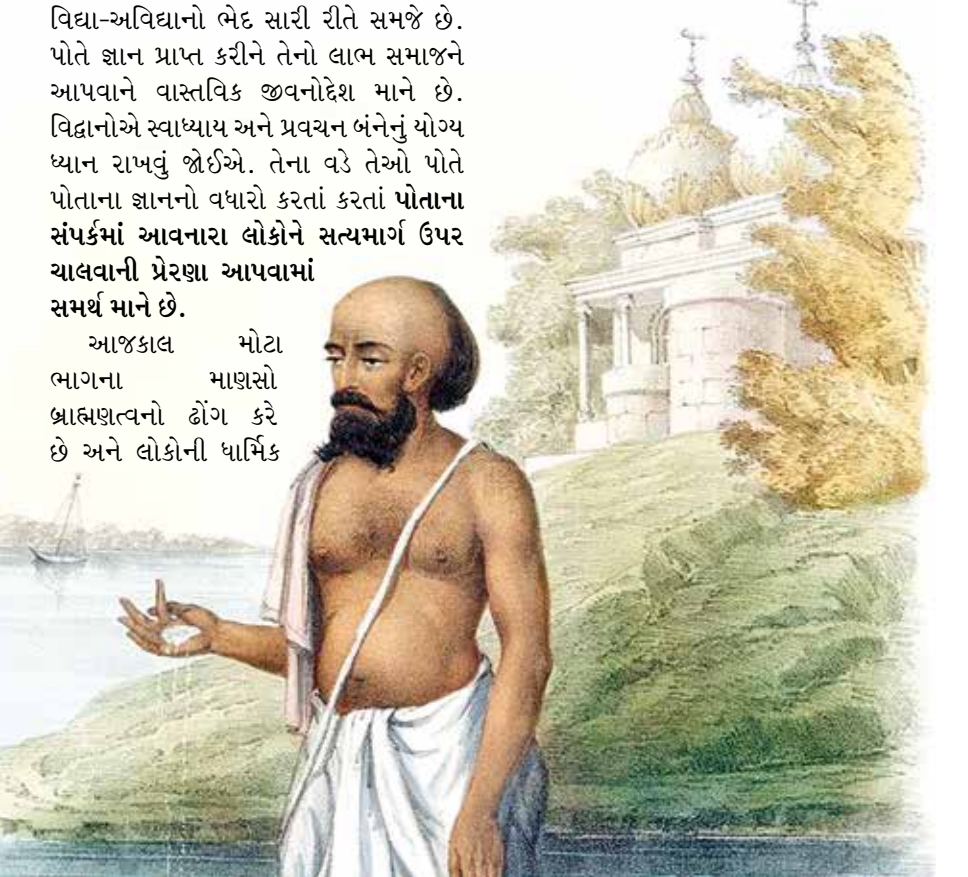
આવનારા લોકોમાં સદ્જ્ઞાન, સદ્ગુણો અને સત્પ્રવૃત્તિઓની વૃદ્ધિ થાય છે. વિદ્વાન લોકો સતત જ્ઞાનની સાધનામાં મગ્ન રહે છે અને માનવસમાજની વિષમતાઓની, જીવન નિર્માણના સિદ્ધાંતોની, આત્મવિદ્યા અને બ્રહ્મવિદ્યાની સઘળી જાણકારી રાખે છે. તેઓ વિદ્યા-અવિદ્યાનો ભેદ સારી રીતે સમજે છે. પોતે જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરીને તેનો લાભ સમાજને આપવાને વાસ્તવિક જીવનોદેશ માને છે. વિદ્વાનોએ સ્વાધ્યાય અને પ્રવચન બંનેનું યોગ્ય ધ્યાન રાખવું જોઈએ. તેના વડે તેઓ પોતે પોતાના જ્ઞાનનો વધારો કરતાં કરતાં પોતાના સંપર્કમાં આવનારા લોકોને સત્યમાર્ગ ઉપર ચાલવાની પ્રેરણા આપવામાં સમર્થ માને છે.

આજકાલ મોટા ભાગના માણસો બ્રાહ્મણત્વનો ઢોંગ કરે છે અને લોકોની ધાર્મિક

ભાવનાઓને બહેકાવતા જોવા મળે છે. તેનાથી લોકોને કોઈ લાભ થતો નથી, પણ ઊલટાનું અનૈતિકતાનું વાતાવરણ ફૂલેફાલે છે.

બ્રાહ્મણોએ તો લોકોને સાચા અધ્યાત્મનું શિક્ષણ આપવું જોઈએ. સાચું અધ્યાત્મ એ છે કે આપણે પોતાની અંદર જોઈએ, પોતે પોતાને સમજીએ, પોતે પોતાને જાણીએ, પોતાની ભૂલો અંગે વિચાર કરીએ અને પોતાની રહેણીકરણીને ઠીક કરવા માટે પ્રયત્ન કરીએ. આ સાચા અધ્યાત્મવાદીનું લક્ષણ છે.

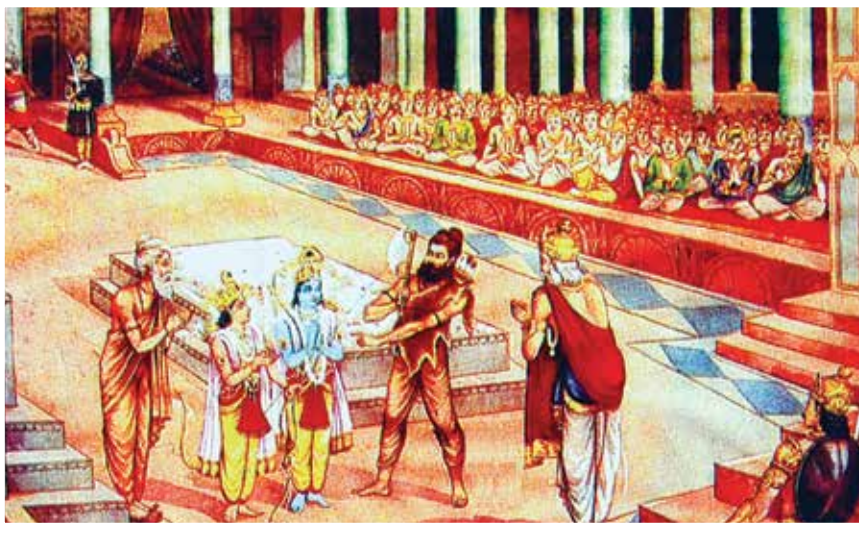
સમાજમાં વિકૃતિઓ એટલા માટે ઉત્પન્ન થઈ રહી છે કે બ્રાહ્મણો પોતે આ પુનિત કર્તવ્યોને ભૂલી ગયા છે. ■

શ્રી રામચરિતમાનસ કથાસાર

રામજન્મ ભૂમિ અયોધ્યામાં ભગવાન રામચંદ્રજીનું મંદિર નિર્માણ થઈ રહ્યું છે ત્યારે ગોસ્વામી તુલસીકૃત 'રામચરિત માનસ' આધારિત કથાસાર અને ભગવાન રામચંદ્રની લીલાઓ તંત્રીશ્રીની કલમે.

પૂર્વકથા: સ્વયંવરમાં શરત પ્રમાણે કોઈ રાજા ધનુષ્ય ભંગ કરી શક્યા નહીં. ગમે તેટલું જોર લગાવવા છતાં પણ તેમનાથી ધનુષ ઊંચકાતું જ નથી. સર્વ રાજાઓ ઉપહાસને યોગ્ય થઈ ગયા.

હવે આગળ:

શ્રીહત ભયે હરિ હિયં રાજા

બેઠે નિજ નિજ જાઈ સમાજા

હારીને હતપ્રભ થયેલા રાજાઓને અસફળ જોઈને જનક અકળાયા અને એવાં વચન બોલ્યા કે, મેં જે પ્રણ લીધું હતું તે સાંભળી દ્વીપ દ્વીપના અનેક રાજાઓ આવ્યા. દેવતા અને દૈત્ય પણ મનુષ્યનું શરીર ધારણ કરીને આવ્યા, પરંતુ કોઈ જ સફળ થયા નહીં. કોઈ તલભાર ભૂમિથી પણ છોડાવી ન શક્યું.

અબ જનિ કોડ માચ્છૈ ભટ માની

બીર બિહીન મહી મૈ જાની

મેં જાણી લીધું, પૃથ્વી વીરોથી ખાલી થઈ ગઈ. હવે આશા છોડી પોતપોતાના ઘેર

જાઓ. બ્રહ્માએ સીતાનો વિવાહ લખ્યો જ નથી. જો હું પ્રણ છોડું તો કન્યા કુંવારી જ રહે. જો હું જાણતો હોત કે પૃથ્વી વીરોથી શૂન્ય છે, તો પ્રણ કરીને ઉપહાસનું પાત્ર ન બનત.

જનક બચન સુનિ સબ નર નારી

દેચિ જાનકિહિ ભયે દુખારી

જનકનાં વચન સાંભળી બધાં સ્ત્રી-પુરુષો જાનકીજી તરફ જોઈને દુઃખી થયાં, પરંતુ લક્ષ્મણજી રોષે ભરાઈ ઊઠ્યા. તેમનાં નેત્રો કોધથી લાલ થઈ ગયાં. જનકનાં વચન તેમને બાણ જેવા લાગ્યાં. શ્રી રામચંદ્રજીના ચરણકમળમાં માથું નમાવી યથાર્થ વચન બોલ્યા.

રઘુવંસિન્હ મહું જહં કોડ હોઈ

તેહિ સમાજ અસ કહઈ ન કોઈ

રઘુવંશીઓ જ્યાં ઉપસ્થિત હોય, તે સમાજમાં આવાં વચન કોઈ નથી કહેતું. રઘુકુળ શિરોમણિ શ્રી રામજીની ઉપસ્થિતિ જાણવા છતાં જનકજી આવાં વચન બોલ્યા છે. હે સૂર્યકુળરૂપી કમળના સૂર્ય! જો આપની

આજ્ઞા હોય તો હું બ્રહ્માંડને દડાની જેમ ઊંચકી લઉં અને કાચા ઘડાની જેમ ફોડી નાખું. જો આમ ન કરી શકું તો હું ધનુષને અને ભાથાને કદીય હાથમાં લઈશ નહીં.

ગુરુ રઘુપતિ સબ મુનિ માર્હી
મુદિત ભયે પુનિ પુનિ પુલકાર્હી

ગુરુ વિશ્વામિત્ર અને શ્રી રઘુનાથજી મનમાં હરખાયા. શ્રી રામજીએ ઈશારાથી લક્ષ્મણને ના પાડી અને પ્રેમથી પોતાની પાસે બેસાડી દીધા. પછી શુભ સમય જાણીને મુનિ પ્રેમભરી વાણી બોલ્યા, હે રામ! ઊઠી, શિવજીનું ધનુષ તોડો અને હે તાત! જનકનો શોક હરો.

સુનિ ગુરુ બચન ચરન સિરુ નાવા

હરષુ બિષાદુ ન કહ્ચુ ઝ આવા

ગુરુનાં વચન સાંભળી શ્રી રામજીએ ચરણોમાં શિષ નમાવ્યું અને તેઓ પોતાની સિંહ છટાથી ઊભા થયા. સમસ્ત જગતના સ્વામી શ્રી રામજી શ્રેષ્ઠ હાથીની ચાલથી ચાલ્યા. શ્રી સીતાજી ધનુષને વિનવી રહ્યાં છે કે તું હળવું થઈ જા, જેથી શ્રી રામજી સરળતાથી ઉઠાવી શકે.

ગુરુહિ પ્રનામુ મનર્હિ મન કિન્હા

અતિ લાઘર્વં ઝઠાઈ ધનુ લીન્હા

મનમાં ને મનમાં ગુરુજીને પ્રણામ કર્યા અને ઘણી જ સ્ફૂર્તિથી ધનુષને ઊંચકી લીધું. ધનુષ વીજળીની જેમ ચમક્યું અને પછી આકાશમાં મંડળ જેવું ગોળ થઈ ગયું. ધનુષ લેતાં, ચઢાવતાં, ખેંચતાં કોઈએ ન જોયું. ત્રણે કામ એટલી ઝડપથી થયાં કે ધનુષ ક્યારે ઊંચક્યું, ચઢાવ્યું અને ક્યારે ખેંચ્યું. આની કોઈને ખબર જ ન પડી. એ જ ક્ષણે શ્રી રામજીએ ધનુષને વચમાંથી તોડી નાખ્યું. ભયંકર ધ્વનિ થયો. બધા શ્રી રામચંદ્રજીનો જયકારો બોલવા લાગ્યા.

(વધુ આવતા અંકે... શ્રી રામજીને

જયમાળા) ■

ओशो वाणी

जब इन्सान दुनिया छोड़ के चला जाता है तब इस की तसवीर के सामने हम रोतें हैं। 'ओशो रज नीश' ने इस बात पे बहुत सुन्दर पंक्तियां कहीं है।

● जब मेरी मृत्यु होगी और तुम मुझे मिलने आओगे - मेरे दर्शन करने आओगे - मेरे रिश्तेदारों को मिलने आओगे, और मुझे पता ही नहि चलेगा... तो आज ही आ जाओ ना...

● जब मेरी मृत्यु होगी और तुम मेरे सारें गुनाह माफ कर दोगे और इसका मुझे पता ही नहि चलेगा तो आज ही आ जाओ और मेरे गुनाह माफ कर दो ना...

● जब मेरी मृत्यु होगी और तुम दुनियाभर में मेरी अच्छी अच्छी बात करोगे और इसका मुझे पता ही नहि चलेगा, तो आज ही अच्छी बातें कर लो ना...

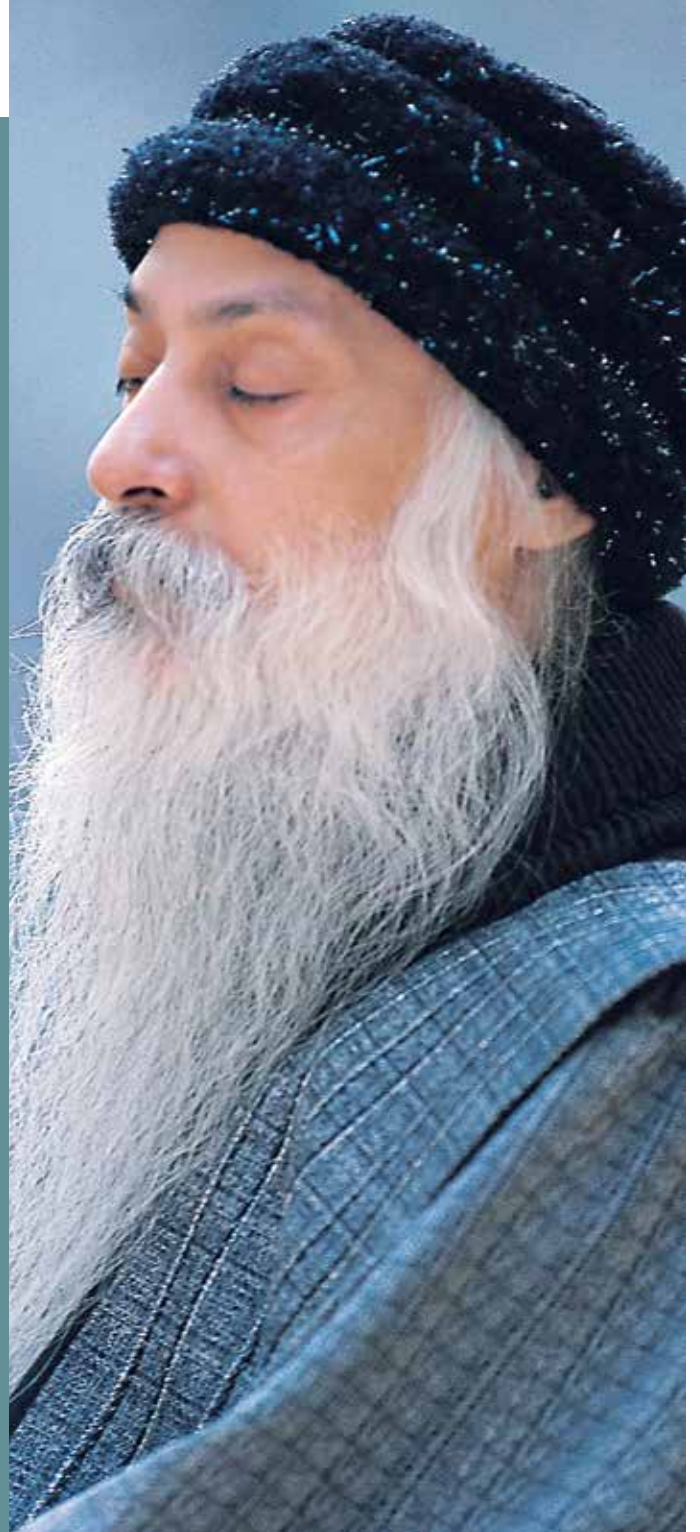
● जब मेरी मृत्यु होगी और तुमको लगेगा काश, इस इन्सान के साथ और थोड़ा समय बिताया होता तो कितना अच्छा ? तो आज ही आ जाओ ना...

दोस्तों ! इन्तजार मत करो, इन्तजार करने में कभी कभी बहुत दैरी होती है, तो जो भी करना है, आज ही करों।

- एक-दूसरे से दिल खोलकर मिल लो, बातें कर लो, माफ करना है - माफ कर दो, माफी मांगनी है - माफी मांग लो, उसकी अच्छाइयों को बताना है - बता दो।

क्योंकि किसी का समय कब लिखा है, हमें पता ही नहि। जिंदगी इतनी लंबी नहि, जितना हम सोचते हैं। मित्रो, बहुत समय गंवाया इन्तजार में - अब एक्शन लेना शुरू कर दो। कहते हैं...

मन अटका रहा, वो सारी उलझनों में
और जिंदगी हमें जी के निकल गई। ■

મરણ એ શરીરની આદત છે, આત્માની તહીં

ગીતામાં કહ્યું છે તેમ આત્માને શસ્ત્રો ભેદી શક્તાં નથી અને અગ્નિ બાળી શક્તો નથી. કોઈકે કહ્યું હતું કે જીવન અને મરણ માત્ર આ જ. પાંચ તત્ત્વોનું મળવું એ જીવન છે. પાંચ તત્ત્વોનું છૂટા પડવું તે મરણ છે

જીવન જીવવા જેવું છે અને મરણ વિશે ઝાણું વિચારવા જેવું નથી. વિચારી વિચારીને પણ કેટલું વિચારશો? સાવ સીધીસાદી વાત છે કે બાળક જન્મે છે ત્યારે માતા બે હાથમાં એને લઈને ઘરમાં પ્રવેશે છે અને આપણે જઈએ છીએ ત્યારે ચાર ખભા પૂરતા છે. હવે તો ખભાની પણ જરૂર રહેતી નથી, કારણ કે શબવાહિની હોય છે. જીવન ને મરણનો ચક્રાવો ચાલ્યા કરે છે. મરણ એટલે શું એમ કોઈ મને પૂછે તો મારી પાસે એનો સીધોસાદો જવાબ છે- ઈન્દ્રિયોનું ઓલવાઈ જવું.

આપણી આંખ આથમે પછી આપણા માટે સૂરજ ઊગતો નથી. મરણ

અનેક રીતે આવે છે. બહારવટિયા રૂપે, અકસ્માત રૂપે. યમના કોઈ નિયમ નથી હોતા. એનું કોઈ તર્કશાસ્ત્ર નથી હોતું. પથારીમાં પડ્યા હોઈએ અને ધીમે ધીમે બધું આથમતું જાય. કોઈક આપણા કાન પાસે કંઈક કહે ને કાનના કૂવા તો ખાલીખમ રહે. જેના સ્પર્શથી શરીરને એક વાર રોમાંચ થતો હતો એના સ્પર્શને પણ શરીર ન ઓળખી શકે. શ્વાસના થાકેલા વણજારાનો નાક સાથે નાતો છૂટી જાય એ બીજું કશું નહીં મરણ છે.

જીવન અને મરણનો આ ચક્રાવો ચાલ્યા જ કરવાનો. આપણી પરંપરા કહે છે - આત્મા કદી મરતો નથી. એ તો નવું નવું શરીર ધારણ કરે છે. ગીતામાં કહ્યું છે તેમ આત્માને શસ્ત્રો ભેદી શક્તાં નથી અને અગ્નિ બાળી શક્તો નથી. કોઈકે કહ્યું હતું કે જીવન અને મરણ માત્ર આ જ. પાંચ તત્ત્વોનું મળવું એ જીવન છે. પાંચ તત્ત્વોનું છૂટા પડવું તે મરણ છે. ઊંઘમાં પડખું ફરીએ એની જેમ આપણને ખબર નહીં હોય તેમ જીવન અને મરણ આ બે પડખાં છે. ટાગોરે કહ્યું હતું કે પયપાન કરાવતી મા જેમ બાળકને એક સ્તન પરથી બીજા સ્તન પર લે છે તેવી જ રીતે આ જીવન-મરણનું છે. મરણ જેટલું વ્યથાકારક હોય છે તેનાં કરતાં મરણનો ભય માણસને મરતાં પહેલાં મારી નાખે છે. હકીકતમાં જે નિશ્ચિત છે એને ગૌરવપૂર્વક સ્વીકારી શકીએ એમાં જ આપણી મહત્તા છે. આ એક એવો પ્રદેશ છે કે જ્યાં આપણું કંઈ ચાલતું નથી. અલબત્ત કોઈ સાવિત્રી જેવી સ્ત્રી યમને પરાજિત કરી સત્યવાનને પાછો લાવે તે વાત જુદી છે.

શંકરાચાર્યના ભજ ગોવિંદમૂમાં એક સરસ પંક્તિ છે - પુનરપિ જનનમ્, પુનરપિ મરણમ્, પુનરપિ જનનીજઠરે શયનમ્... જેમ જીવન કળા છે તેમ મરણ પણ એક કળા છે. મોટા મોટા માણસો મરણને કઈ રીતે લે છે એના માટે જર્મન નવલકથાકાર હરમાન હેસનો એક પ્રસંગ અહીં આપું છું. મૃત્યુ પહેલાંના સમયે એમના બારણા ઉપર એક જૂની ચાઈનીઝ કવિતા હતી, જેમાં લખ્યું હતું - 'જો કોઈ માણસ વૃદ્ધ થાય અને તેણે પોતાનો હિસાબ આપ્યો હોય તો એકાંતમાં મૃત્યુ સાથે મૈત્રી બાંધવાનો એને અધિકાર છે.'

હરમાનની જીવનકથાના લેખક વૉલ્ટર સોરેલે એમને મળવા માટે લખ્યું ત્યારે હરમાને પોતાના એકાંતને ખલેલ પહોંચાડવાની નાપાડી હતી. એમના બારણાની બહાર 'નો વિઝિટર્સ પ્લીઝ'નું બોર્ડ હતું. ટોમસ માનને હરમાનને મળવાનું મન થયું. (હરમાન ટોમસ માનના ચાહક હતા) એ ત્યાં ગયા. બહાર આ બોર્ડ જોયું. એમણે એટલું જ લખ્યું : 'અચ્છા ત્યારે ફરી કોઈક વાર - તમારો ટોમસ.'

ગમે તેટલી પ્રિય વ્યક્તિ હોય પણ એ મૃત્યુ પામે પછી એના દેહને અગ્નિસંસ્કાર કરવો જ પડે છે. એને રાખી શકાતો નથી. પ્રિય વ્યક્તિ દીવાલ પરની છબી થઈ જાય છે. મનુષ્યને સ્મરણનું વરદાન મળ્યું એટલે વ્યક્તિ જાય છે, પણ સ્મૃતિ રહે છે. મરણ એ અંત નથી, પણ જીવનનો પ્રારંભ છે. ■

શ્રી માતાજીનું એક વિધાન છે, ‘એક વ્યક્તિ પોતાની આધ્યાત્મિક શક્તિથી જે સિદ્ધ કરી શકે તે એક ગ્રૂપ સદ્ભાવનાના વિચાર સહિત એક થાય તો સિદ્ધ કરી શકે.’

આનો સાર એ છે કે આધ્યાત્મિક શક્તિ કરતાં સદ્ભાવનાના વિચારની શક્તિ વધુ છે. બીજા શબ્દોમાં, સદ્ભાવનાના વિચારની શક્તિ, આધ્યાત્મિક શક્તિ કરતાં વધુ છે અથવા આધ્યાત્મિક શક્તિ જેટલી તો છે જ.

શ્રી માતાજીનું અન્ય એક વિધાન, ‘શુભેચ્છા ધારણ કરીને તો આપણે ઘણી વસ્તુઓનું પરિવર્તન કરી શકીએ, શરત કે કેવળ અત્યંત નિર્ભય અને નિર્ભય શુભેચ્છા હોવી જોઈએ.’

તાત્પર્ય એ છે કે સદ્ભાવનામાં એટલી તાકાત છે કે કેટલીક ન ઈચ્છવા યોગ્ય અને ગેરકાયદે પ્રવૃત્તિઓ પણ એક શુભેચ્છાના જોરે બંધ થયાના દાખલા છે. દારૂની ભઠ્ઠીઓ પર બહેનો, બાળકોએ પીકેસંગ કસ, ભઠ્ઠી બંધ કરાવ્યાના સમાચાર આપણે વાંચીએ જ છીએ.

શ્રી અરવિંદશુભનિષ્ઠા અંગે કહે છે, ‘મારો અભિપ્રાય એવો છે કે યોગમાં સામાન્ય રીતે પ્રકૃતિની સમગ્ર જવાળા પરમાત્મા પ્રત્યે વળવી જોઈએ અને બાકીની બધી વસ્તુઓ સાચા પાયા માટે રાહ જોવી જોઈએ. સામાન્ય ચેતનાની રેતી અને કાદવ ઉપર ઉચ્ચતર વસ્તુઓની રચના કરવી એ બેશક સહી-સલામત નથી. પણ તેનો અર્થ અવશ્ય એવો નથી કે મિત્રાચારી અથવા શુભનિષ્ઠાને ખાતલ કરવી.’

આમ, સદ્ભાવના એ તો પાયો છે. જેના પર પરમાત્માની ચેતનાની આખી એ સૃષ્ટિ ખડી થાય છે. પરસ્પરનો સદ્ભાવ દાયકાઓની દુશ્મનીને ખત્મ કરી નાખે છે અને નવી પેઢીમાં, જૂની પેઢીએ વાવેલાં વેરનાં બીજ મૃતપ્રાય થઈ જાય છે. આમ, સદ્ભાવનાના પાયા પર ઊભી થયેલ પ્રગતિની ઈમારત લૂણો લાગ્યા સિવાય લાંબો સમય ટકે છે.

શ્રી માતાજીના મતે, ‘વસ્તુઓ જ્યારે ખરાબ થઈ રહી હોય ત્યારે જ સદ્ભાવ તથા સાચા સહકારનું વલણ દર્શાવવાની શ્રેષ્ઠ તક

સદ્ભાવનાનું પર્વ

સદ્ભાવના એ તો પાયો છે. જેના પર પરમાત્માની ચેતનાની આખી એ સૃષ્ટિ ખડી થાય છે. પરસ્પરનો સદ્ભાવ દાયકાઓની દુશ્મનીને ખત્મ કરી નાખે છે અને નવી પેઢીમાં, જૂની પેઢીએ વાવેલાં વેરનાં બીજ મૃતપ્રાય થઈ જાય છે

રહેલી હોય છે.’

રથયાત્રા જેવા ધાર્મિક તહેવારે મુસ્લિમ બિરાદરો દ્વારા રથયાત્રાનું સ્વાગત કરી ભગવાનને રથની પ્રતિકૃતિ ભેટ કરવી કે મોહરમમાં હિન્દુ ભાઈઓ દ્વારા તાજિયાની પ્રતિકૃતિ અર્પણ કરવી એ સદ્ભાવનાની લઠાણી છે.

શ્રી અરવિંદનું સદ્ભાવના પરત્વે એક અંતિમ વિધાન, ‘પ્રેમ અને મિત્રો પ્રત્યેની

લાગણીનો અભાવ, પરમાત્મા પ્રત્યેની નજદીકી માટે જરૂરી એવું નથી. તેનાથી ઊલટું, બીજાઓ સાથે એક પ્રકારની આત્મીયતા (સદ્ભાવ) અને એકતા એક એવી દિવ્ય ચેતનાનો ભાગ છે, જેમાં સાધક, પરમાત્મા સાથેની એક્યતા અને આત્મીય સદ્ભાવ સાથે પ્રવેશ કરે છે.’

આપણે એમ માનીએ કે આપણી આસપાસના સંબંધીઓ કે મિત્રોથી દૂર થઈ, અજાણ્યા લોકો વચ્ચે જઈ સદ્ભાવ કેળવી શકીશું તો એ આપણી ભૂલ છે. હા, કુદરતી આપત્તિમાં, અજાણ્યા લોકો સાથે સદ્ભાવ વહેંચી શકાય, પણ રોજિંદી જિંદગીમાં તો મિત્રો અને સ્વજનો સાથે જ સદ્ભાવના વહેંચી શકાય. સમાપ્તિમાં શ્રી માતાજીનું એક વિધાન, ‘માનવજાતિની શાશ્વત એકતાનો આધાર માણસની સદ્ભાવના તેમજ એકનિષ્ઠા ઉપર આધાર રાખે છે.’ ■

જીવન જો ધરતી હોય તો 'મા' તેનું સ્વર્ગ છે

એ સમયની વાત છે. ભારતમાં જ્યારે અંગ્રેજોનું રાજ્ય હતું. એ અરસામાં બહુ થોડા ભારતવાસીઓની ઉચ્ચ હોદ્દાઓ પર નિમણૂક કરવામાં આવતી હતી. સર ગુરુદાસ બંદોપાધ્યાય એ સમયે કલકત્તા યુનિવર્સિટીના ઉપકુલપતિ-વાઈસ ચાન્સેલર પણ હતા.

એક વાર સર ગુરુદાસની હાઈકોર્ટમાં કેસની સુનાવણી ચાલી રહી હતી. એ સમયે એક વૃદ્ધ સ્ત્રી ત્યાં આવી, જે પહેલા સર ગુરુદાસના ગામમાં રહેતી હતી, પણ કેટલાંક વર્ષોથી તે પોતાના ગામમાં ચાલી ગઈ હતી. ગ્રહણનું ગંગાસ્નાન કરવા તે કલકત્તા આવી હતી. ગંગાસ્નાન કરી તે લોકોને પૂછતાં પૂછતાં ગુરુદાસને મળવા કોર્ટમાં આવી.

ગામડાની એક ગરીબ વૃદ્ધ સ્ત્રી, મેલાં કપડાં અને તે પણ ગંગાસ્નાન કરેલ હોવાથી તદ્દન ભીનાં વસ્ત્રો. હાઈકોર્ટનો પ્યુન તેને અંદર આવવા દેતો નહોતો અને તે સ્ત્રી પ્યુનને બંને હાથ જોડીને કહી રહી હતી કે- ભાઈ, મારે મારા ગુરુદાસને મળવું છે. માત્ર થોડી મિનિટો માટે મને અંદર આવવા દે. મેં વર્ષોથી એનું મોઢું જોયું નથી. હું તેને મળીને તરત જ નીકળી જઈશ. આ રક્તક યાલી રહી હતી ત્યાં અચાનક સર ગુરુદાસની દરવાજા પર દૃષ્ટિ પડી અને તેમને ખ્યાલ આવી ગયો કે આ વૃદ્ધ સ્ત્રી તે તો મારી ઘાઈ મા છે, બીજું કોઈ નહીં, પણ જેનું શૈશવમાં મેં દૂધ પીધું છે તે મારી ઘાઈ મા જ છે. સર ગુરુદાસજી ન્યાયાધીશની ખુરશી છોડી ત્વરિત ઊઠીને એ ભીનાં મેલાં-ઘેલાં કપડાંવાળી સ્ત્રીનાં ચરણોમાં સાક્ષાત્ દંડવત્ પ્રણામ કરે છે. એ જોઈ બધા આશ્ચર્યમાં ગરકાવ થઈ ગયા. ગામડાથી આવેલી એ વૃદ્ધ સ્ત્રીને હાઈકોર્ટ શું છે અને જજ કોને કહેવાય તેની કશી જાણ નથી.

સર ગુરુદાસને જોઈ જાણે તેના

માતાનાં લોચન એ અમીની ખાણ છે. માતાનું મુખ દિવ્ય સૌંદર્ય અને પ્રતિભાનો પુંજ છે. માતાનાં ચરણમાં અમૃતનો સ્વાદ આપણી જીભ, ત્વચા કે બુદ્ધિ પામી જ ન શકે. એની હૃદયગત અનુભૂતિ માત્ર જગતને અમૃતથી તરબોળ કરી મૂકે છે

સમગ્ર અસ્તિત્વમાંથી વાત્સલ્ય નીતરી રહ્યું હતું. ગુરુદાસજી જ્યારે ચરણવંદન કરી રહ્યા હતા ત્યારે એ માતાની આંખમાંથી અશ્રુધારા વહી રહી હતી. પછી સર સર ગુરુદાસજીએ બધાને સંબોધીને કહ્યું કે, આ મારી માતા છે, જેણે મને દૂધ પાચું છે. હવે આજે કોર્ટની કાર્યવાહી બંધ રહેશે. વર્ષો પછી હું માને મળી

રહ્યો છું. હું તેને લઈને મારા ઘરે જાઉં છું.

સર ગુરુદાસજી ધાય માતાને ઘરે લઈ જાય છે. ખૂબ જ આદર-સત્કાર કરે છે. જે પોતાની ધાય માને એટલો આદર આપે છે તે સર ગુરુદાસજી પોતાની જન્મદાત્રી માતા સ્વર્ગમણિ દેવીનો કેટલો આદર અને પ્રેમ દર્શાવતા હશે. માનવીના જીવનમાં પદ અને પ્રતિષ્ઠા કરતાં સરળતા, સહૃદયતા અને વિનયભાવનું મહત્ત્વ છે.

માતાના દુગ્ધપાન દ્વારા વાત્સલ્યસુધાનો અખંડ સ્રોત પીને જ ભગવાન ભક્તવત્સલનું અભિયાન અને ભક્તહૃદયનો સર્વોત્તમ અધિકાર પામ્યા છે. માતાનાં લોચન એ અમીની ખાણ છે. માતાનું મુખ દિવ્ય સૌંદર્ય અને પ્રતિભાનો પુંજ છે. માતાનાં ચરણમાં અમૃતનો સ્વાદ આપણી જીભ, ત્વચા કે બુદ્ધિ પામી જ ન શકે. એની હૃદયગત અનુભૂતિ માત્ર જગતને અમૃતથી તરબોળ કરી મૂકે છે. માતાની વાણી માનવલોકની મંગલ સ્વરૂપા કામધેનુ છે. આ ધરતી પરની કરુણાનું માના સ્વરૂપે અવતરણ થયું. આ એક હરતી-ફરતી પ્રેમની વિદ્યાપીઠ છે. મા એ વડાલનું વાદળ અને હેતુની ચેરાપુંજી છે.

જ્ઞાનીઓ કહે છે, તે વાત્સલ્યધામ રૂપ ભગવાનને પ્રત્યેક ઘરમાં જવું હતું એટલે એણે માનો દરજ્જો આપ્યો, જેથી માતા દિવ્યતત્ત્વ રૂપ ઈશ્વરની પ્રતિનિધિ છે.

અંતમાં કાકાસાહેબ કાલેલકરે જે શબ્દોથી સંસ્કૃતિની સ્તુતિ કરી છે કંઈક એવા જ ભાવથી આપણે માતૃવંદના કરીએ. જીવન એ પ્રકૃતિ છે, તો મા તેનો શણગાર છે, જીવન જો ધરતી હોય, તો મા તેનું સ્વર્ગ છે. ■

માતૃભાષામાં શિક્ષણ મેળવવું એ બાળકનો મૂળભૂત અધિકાર છે

જેમનું સ્થાપિત હિત છે એવા ગુજરાતીના પ્રાધ્યાપકો ક્યારે જાગશે?

શું મૌલિકપણે વિચારવાની કુશળતાને શિક્ષણમાં કોઈ સ્થાન ખરું? ડૉ. એ.પી. જે. અબ્દુલ કલામે કહ્યું કે, વિજ્ઞાનનું શિક્ષણ બાળકોને માતૃભાષામાં જ આપવું જોઈએ. તેઓ પોતે પણ દસમા ધોરણ સુધી માતૃભાષા દ્વારા જ ભણ્યા હતા. આપણા જાણીતા વિજ્ઞાની ડૉ. જયંત નારલીકરે પણ ગણિત અને વિજ્ઞાન જેવા વિષયો માતૃભાષામાં જ ભણાવવા જોઈએ એવો આગ્રહ રાખ્યો છે. જો ગોબણપટ્ટી જ શિક્ષણના કેન્દ્રમાં રહેવાની હોય તો પોપટને 'સુશિક્ષિત' ગણવો પડશે.

એ નિશાળામાં ગિફ્ટેડ શિક્ષકો હોય. એમને ઊંચો પગાર આપવા માટે ફી વધારે રાખો તો એમાં અમને વાંધો નથી. અમારાં સંતાનોને એવું કડકડાટ અંગ્રેજી ભણાવો કે મોટો થાય ત્યારે વાંધો ના આવે. એ નિશાળનું માધ્યમ ગુજરાતી હોય અને અંગ્રેજીનું શિક્ષણ ઉત્તમ હોય. એ નિશાળમાં સ્વિમિંગ પુલ હોય અને ત્યાં યોગની તાલીમ અપાતી હોય. એ નિશાળનું જિમ્નેશિયમ ઈન્ટરનેશનલ કક્ષાનું હોય અને શિક્ષણમાં ભારતીય સંસ્કૃતિની સુગંધ હોય. (યાદ રહે કે પ્લેટોની એકેડેમી જિમ્નેશિયમ પર શરૂ થઈ હતી. જર્મન ભાષામાં સ્કૂલ માટેનો શબ્દ 'જિમ્નેશિયમ' છે.)

કોઈ જીવંત આચાર્ય કે પ્રાઈવેટ મેનેજમેન્ટ ગુજરાતી માધ્યમની એવી નિશાળ શરૂ કરે કે જેમાં ઉત્તમ અંગ્રેજી ભણાવાતું હોય તો ! તો એ નિશાળામાં પ્રવેશ માટે પડાપડી થાય. આવી પ્રથમ નિશાળ ક્યારે? એવી નિશાળ જોવા માટે લાંબું જીવવું પડે? માતૃભાષા આપણી આંખ છે અને અંગ્રેજી ભાષા આપણી પાંખ છે. બંને જરૂરી છે. ત્વચાને ભોગે વસ્ત્રની માવજત ના હોય તો આંખને ભોગે ચશ્માનું જતન ન હોય. ■

સૌ મનુષ્યોના મૂળભૂત માનવ અધિકારોમાં ઊંડી નિષ્ઠા હોવાને કારણે એક ખાસ વાત ગુજરાતી પ્રજાને કહેવી છે. પોતાની માતૃભાષા દ્વારા શિક્ષણ મેળવવું એ પ્રત્યેક બાળકનો મૂળભૂત માનવ અધિકાર છે. જેમ બાળમજૂરી સામાજિક અપરાધ ગણાય છે, તેમ અન્ય ભાષાના માધ્યમ દ્વારા બાળકને શિક્ષણ આપવું એ પણ અપરાધ ગણાવો જોઈએ. દુનિયાની કોઈ પણ ભાષા પવિત્ર છે. અંગ્રેજી એક સમૃદ્ધ ભાષા છે. એના પ્રત્યે દ્વેષ રાખનાર કે પછી એની અવગણના કરનાર માણસ મહામૂર્ખ હોવાનો.

માનવ ઇતિહાસમાં સ્થાન પામેલો એક પણ મહાન વિચારક બતાવો, જેનું શિક્ષણ પોતાની માતૃભાષાના માધ્યમમાં ન થયું હોય. સોક્રેટિસ, પ્લેટો, એરિસ્ટોટલ,

માતૃભાષા આપણી આંખ છે અને અંગ્રેજી ભાષા આપણી પાંખ છે. બંને જરૂરી છે. ત્વચાને ભોગે વસ્ત્રની માવજત ના હોય તો આંખને ભોગે ચશ્માનું જતન ન હોય.

પાયથાગોરસ અને હિરેકલિટસ માતૃભાષામાં જ ભણ્યા હતા. આઈન્સ્ટાઈન અને બર્ટ્રાન્ડ રસેલ માતૃભાષામાં જ ભણ્યા હતા. ટોલ્સ્ટોય અને ચેખોવ માતૃભાષામાં જ ભણ્યા હતા. ગાંધીજી અને વિનોબા ઉપરાંત ઓશો રજનીશ માતૃભાષામાં જ ભણ્યા હતા. કલાપિ ભણ્યા હતા માતૃભાષામાં, પરંતુ અંગ્રેજી સાહિત્યનું એમનું વાંચન કોઈ અંગ્રેજી પ્રોફેસર કરતાં લગીરે ઓછું નહોતું. માતૃભાષાનું ગૌરવ

ભયમુક્ત થવાનો એક જ માર્ગ છે

...અને પછી તે ગુલામને રાજા સમક્ષ લાવીને ઊભો રાખવામાં આવ્યો. રાજાએ દરબારીઓને પૂછ્યું, ‘આ એક વિદ્રોહી ગુલામ છે. બોલો, આને શી સજા કરવી?’

દરબારીઓ ખુશામતિયાઓ હતા. તેમણે કહ્યું, ‘મહારાજ, આપ ખુદ જ ન્યાયનો અવતાર છો. આપનો નિર્ણય ઊચિત હશે.’

પેલા ગુલામ ખડખડાટ હસી પડ્યો. એણે કહ્યું, ‘ઓહો, હું તો માનતો હતો કે અહીં મને એકલાને જ ગુલામ તરીકે પકડી લાવવામાં આવ્યો છે, પરંતુ અહીં આવ્યા પછી ખબર પડી કે અહીં તો ગુલામોનું મોટું ટોળું છે.’

રાજાએ પેલા ગુલામને કહ્યું, ‘મોં સંભાળીને બોલ. આ બધા ગુલામો નથી. મારા દરબારીઓ છે, સામંતો છે. એમને તું ગુલામ કહે છે?’

‘હા, જે માણસે પોતાનો વિચાર કે

ઉદ્ધતાઈ અને નફ્ટાઈના કીચડે જ આપણી ધરતીને સ્વર્ગીય સુખોથી વંચિત બનાવી છે, એ સરળ વાત લોકોને કેમ સમજાતી નથી! વિનયહીન, વિવેકશૂન્ય, કચિયાખોર અને કામચોર નિવાસીઓની પ્રતીક્ષા આપણી ધરતીએ ક્યારેય કરી નથી અને ક્યારેય કરવાની પણ નથી

અભિપ્રાય વ્યક્ત કરવાની આઝાદી ગુમાવી દીધી હોય એ ગુલામ જ કહેવાય. કાગડાની ચાંચને સોનેથી મઢો, એના પગને માણેકથી જડાવો અને એની પાંખોને મોતીથી સજાવો તો પણ એ કાગડો જ કહેવાય, રાજહંસ નહીં, દૂધનું દૂધ અને પાણીનું પાણી નોખું તારવી બતાવવાની તાકાત અને ખુમારી રાજહંસમાં હોય, પાલતુ કાગડાઓમાં નહીં.’ ગુલામે કહ્યું.

દરબારીઓ અંદરો અંદર વાતો કરવા લાગ્યા, ‘આ માણસ નિર્દોષ છે, એની આપણનેય ખબર છે, પણ આપણે સાચું કહીને રાજાને શું કામ નારાજ કરવા?’

રાજાએ ગુલામને મોતની સજા ફરમાવી. પેલા ગુલામે વધસ્થાન તરફ જતાં જતાં કહ્યું, ‘મારા જેવા ગુલામ મરશે, પણ ગુલામી મરવાની નથી. કારણ કે ખરી ગુલામી આત્માનો અવાજ ગીરો મૂકવામાં આવે છે.’

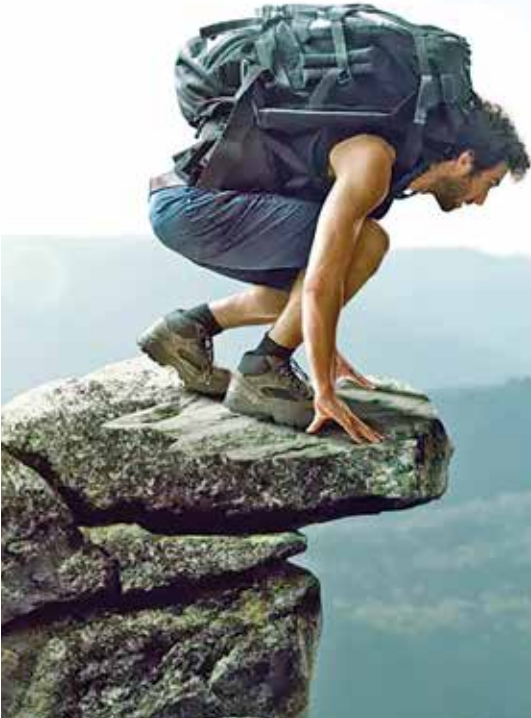
પેલા ગુલામની ભવિષ્યવાણી શું આજનો શિક્ષિત સમાજ સાચી પાડી રહ્યો નથી? સત્યની સ્મશાનયાત્રામાં ડાઘુ બનવા ઉત્સુક તકસાધુઓ આઝાદીના રખેવાળ બની શકતા નથી.

પેલા ભયગ્રસ્ત દરબારીઓ જેવા

માણસોની આ દુનિયામાં ખોટ નથી. માણસ ભયના અજગરનું પેટ ચીરી શકે તો જ ખમીરવંતા આદમી તરીકે મસ્તીપૂર્વક જીવી શકે. ભયમુક્ત થવાનો એક જ માર્ગ છે - ભયથી ભાગવાને બદલે તેની સામે દૃઢતાપૂર્વક ઊભા રહેવું.

આઝાદી પહેલાંના માનવીઓમાં ભલે શિક્ષણનું પ્રમાણ ઓછું હતું, પણ નિર્ભયતાનું પ્રમાણ વધારે હતું. એ ભયમુક્ત બનીને સત્ય બોલી શકતા હતા, સત્ય માટે મૂલ્ય ચૂકવી શકતા હતા અને સત્ય ખાતર છાતીમાં ગોળીઓ પણ ખાઈ શકતા હતા. જેની છાતીમાં સત્યનો વાસ હોય છે, એની છાતી વગર બખ્તરે બુલેટપૂર્ક હોય છે.

આજે શૈક્ષણિક ડિગ્રીઓ વધી છે, પણ નિર્ભયતાની ડિગ્રી ઘટી છે. આપણા આઝાદ દેશમાં એવા શિક્ષિત ગુલામોની સંખ્યા વધુ છે, જેઓની જીભ અને સત્ય કરતાં સ્વાર્થની વકીલાત વધારે કરે છે. જેઓ પતિતો, કમજોરો અને અન્યાયગ્રસ્તો માટે બોલતાં ડરે છે, તેઓ આઝાદ દેશના બંદીવાન નાગરિકો છે. ■

માનવમૂલ્યો

વિદ્યાર્થી ગુરુકુળમાં ગુરુ થકી વિવિધ વિદ્યાઓ શીખતા. વિજ્ઞાન, ગણિત, ભાષા અને તેની સાથે ચારેય વેદોનું જ્ઞાન મેળવી વિદ્યાસમૃદ્ધ બનતો. ઈશ્વર, જીવન-મૃત્યુ, કર્મનો સિદ્ધાંત, સંબંધ, ભૌતિકવાદની પ્રક્રિયા, નૈતિકતા, યમ-નિયમ સાથે જ્ઞાન પણ મેળવતો

આ પણા રાષ્ટ્રનો ઇતિહાસ ભવ્યાતિભવ્ય રહ્યો છે. એક સમયે આ મહાન રાષ્ટ્ર ભારતમાં ગુરુકુળની પરંપરા હતી. વિદ્યાર્થીઓને ગુરુ બિન જ્ઞાન ન ઊપજે, ગુરુ બિન મિટે ન ભેદ, ગુરુ બિન સંશય ના ટળે, ભલે વાંચ્યો ચારેય વેદ.

એમ આત્મજ્ઞાન પ્રાપ્ત થતાં, વિદ્યાર્થી ગુરુકુળમાં ગુરુ થકી વિવિધ વિદ્યાઓ શીખતા. વિજ્ઞાન, ગણિત, ભાષા અને તેની સાથે ચારેય વેદોનું જ્ઞાન મેળવી વિદ્યાસમૃદ્ધ બનતો. ઈશ્વર, જીવન-મૃત્યુ, કર્મનો સિદ્ધાંત, સંબંધ, ભૌતિકવાદની પ્રક્રિયા, નૈતિકતા, યમ-નિયમ સાથે જ્ઞાન પણ મેળવતો. ગુરુના આશીર્વાદ થકી નિષ્ણાત વ્યક્તિ તરીકે તે આશ્રમશાળામાંથી બહાર આવતો.

સમય બદલાતો ગયો, સમયનું ચક્ર ફરતું રહ્યું. પ્રાચીન, મધ્યકાલીન અને અર્વાચીન યુગ પસાર થતાં આજે એકવીસમી સદી સામે આવીને ઊભી રહી. ભણતર-ગણતર ને વિવિધ અભ્યાસક્રમો નવા પરિવેશ સાથે આપણી સામે આવીને ઊભાં રહ્યાં.

પ્રાચીન શાસન ગયું. મધ્યકાળનું શાસન બદલાયું અને આધુનિક શાસનમાં લોકશાહીસભર નેતાગીરી પ્રવેશી. સરકાર દ્વારા વિવિધ કોર્સિસ (અભ્યાસક્રમ)ની સાથે વિદ્યા-અભ્યાસની નીતિ-રીતિ ઘડાઈ રહી છે. અર્વાચીનતાની સાથે ભૂતકાળની ભવ્યતા ઓસરવા લાગી. ભવ્યતાઓ માત્ર ઇતિહાસ બની રહી. દંતકથારૂપ કહેવાતી વાર્તાઓ માત્ર વાર્તા રહી.

નવા અભ્યાસક્રમોથી ડોક્ટર, એન્જિનિયર, વકીલ, બિઝનેસમેન, એકાઉન્ટન્ટ્સ, શાળા-કોલેજમાંથી ઊભરાવા લાગ્યા. ડિગ્રીઓ થકી નોકરિયાત વર્ગ, વેપારી વર્ગથી સમાજ ધમધમવા લાગ્યો, પણ ખાટલે મોટી ખોટ પડી.

અને તે, માનવતા મરવા લાગી. માણસાઈ જાણે ઓસરવા લાગી. કવિ સુન્દરમૂની પંક્તિ યાદ આવે છે:

‘હું માનવી મટી માનવ થાઉં તો ઘણું!’ જનસંખ્યા છે પણ સાચો માણસ નથી. મારી દૃષ્ટિએ આજના યુગમાં ભારતમાં રાજકીય ફલક ઉપર કાર્યક્ષેત્ર નિભાવતા અલ્પ નેતાઓ જ રાષ્ટ્રલક્ષી અને માનવીય ગુણોથી સભર છે. જેના પરિણામે વિસરાઈ ગયેલી - આધ્યાત્મિકતા, ધ્યાનયોગ અને કર્મયોગ પુનઃસંસ્મરણમાં આવતાં, જાણે એક નવા યુગનો આરંભ થઈ રહ્યો હોય તેમ લાગે છે.

રાષ્ટ્રીય કક્ષાએ બિરાજમાન વ્યક્તિઓમાંથી કોઈકને સાચું જ્ઞાન લાદ્યું છે. જેના પરિણામે અમદાવાદ, ઇન્દોર, લખનૌ જેવાં શહેરના ઇન્ડિયન ઇન્સ્ટિટ્યૂટ ઓફ મેનેજમેન્ટ કોલેજમાં અભ્યાસક્રમના અઘરા વિષયોની સાથે ‘ભગવદ્ગીતા’ના પાઠનો પ્રારંભ થઈ રહ્યો છે. ભગવદ્ગીતા માત્ર ધાર્મિક ગ્રંથ નથી. સમગ્ર ગ્રંથ માનવજીવનનો એક મોટો આધાર લાઈફ મેન્યુઅલ - ‘જીવનમાં જીવન જીવવાની કળા’ શીખવતો અદ્ભુત ગ્રંથ છે. તેનો તલસ્પર્શી અભ્યાસ થઈ રહ્યો છે.

ભવિષ્યના દિવસોમાં કે.જી.થી પી.જી. સુધી પ્રાચીન પરંપરાની સંસ્કૃતિનો નવા સંસ્કરણથી આવિષ્કૃત કરી નવા રાષ્ટ્રનું, સમાજનું નિર્માણ થતું દેખાઈ રહ્યું છે. એક નવા યુગની આશા જણાઈ રહી છે, જેના પરિણામે માનસિક તણાવમાંથી માનવ મુક્ત થઈ, નવા યુગનું નિર્માણ કરશે. આવો, આપણે ભારત દેશમાં ઊગતા સૂરજનાં નવપલ્લવિત કિરણોને આવકારવા અને તેનાં તેજકિરણોની ઉષ્મા માટે સજ્જ થઈએ. ■

મોબાઇલ પ્રેમ: એક સળગતી સમસ્યા

‘આખો દિવસ મોબાઇલ મચેડ્યા કરે છે.’

‘અનેક વાર ટોકીએ, પણ માને કોણ?’

‘આ મોબાઇલ તો ભઈ’શાબ તોબા તોબા...’

સોસાયટીની મહિલાઓ ભેગી થઈને પોતાના ઘરની ગતિ અને સ્થિતિ અંગે બળાપો કાઢતી, શાકભાજીની લારી પર એકઠી થઈ હતી.

‘એ ભાઈ, તારે શાકભાજી વેચવી છે કે મોબાઇલમાં ગેમ રમવી છે?’

‘હા... હા... બોલો ને...’

‘તારું ધ્યાન ક્યાં છે?’ શાકવાળો મોબાઇલ ચેટિંગમાં વ્યસ્ત હતો.

સૌથી કફોડી સ્થિતિ ઘરમાં માતાઓની છે. બાળકોના હાથમાંથી મોબાઇલ છોડાવે ત્યાં કમ્પ્યુટર પકડે અને કમ્પ્યુટર બંધ કરાવે ત્યાં ટીવી ચાલુ કરે. એમાં પણ કોરોના વખતે ઓનલાઇન શિક્ષણને કારણે પેરેન્ટ્સની સ્થિતિ મહાભારતના ભીષ્મ જેવી વિવશ હતી. જાણે છે બધું છતાં સંતાનો પાસેથી મોબાઇલ છીનવી શકતા નથી. વિદ્યાર્થી અવસ્થામાં મોબાઇલનો

વિદ્યાર્થી અવસ્થામાં મોબાઇલનો ઉપયોગ સમયના વેડફાટ સિવાય બીજું કંઈ જ નથી. મોબાઇલની લત છોડાવવામાં આજના મા-બાપ લગભગ નિષ્ફળ રહ્યાં છે. દસ યુવાનો પૈકી નવ જેટલા યુવાનો મોબાઇલમાં બિઝી જોવા મળે છે.

ઉપયોગ સમયના વેડફાટ સિવાય બીજું કંઈ જ નથી. મોબાઇલની લત છોડાવવામાં આજના મા-બાપ લગભગ નિષ્ફળ રહ્યાં છે. દસ યુવાનો પૈકી નવ જેટલા યુવાનો મોબાઇલમાં બિઝી જોવા મળે છે.

‘હે યુવાનો, ફોન પર તમારી જિંદગીને કેમ વેડફી રહ્યા છો? તમે નયા ભારતની એવી યુવાપેઢી છો, જેને સ્માર્ટ ફોન સાથે સસ્તો ડેટા ઉપલબ્ધ છે. દરરોજ કલાકોના કલાકો તેના પર વિતાવી રહ્યા છો. હે મિત્રો, તમારો સ્ક્રીન ટાઈમ ચેક કરી જુઓ.’

એક યુવાન, જેણે પોતાની જિંદગી બનાવવાની હતી તે આવું શી રીતે કરી શકે?

ફોનની લત તેની કારકિર્દીની સંભાવનાઓને નુકસાન પહોંચાડી રહી છે. એટલે કે એક આખી પેઢી લક્ષ્યહીન બની રહી છે. કેટલીક નેગેટિવ ઈ-ફેક્ટ જોવા મળી રહી છે, જેમ કે:

અર્થહીન ચેટિંગ સમયનો વેડફાટ છે. પાલતુ કન્ટેન્ટ જોવાથી સમજણ સંબંધી મગજ નબળું પડે છે. વિચારવાની અને તર્ક કરવાની ક્ષમતા ઘટી જાય છે. સાચો નિર્ણય લેવામાં નિષ્ફળતા મળે છે. સ્ક્રીન પર કલાકો પસાર કરવાથી મનોબળ અને ઊર્જા ક્ષય પામે છે. આળસ પ્રભાવી બને છે. નિષ્ફળતાનો ડર લાગવા માંડે છે.

એપલની શોધ કરનાર અને પોતાનાં સંતાનોને ફોનથી દૂર રાખનાર સ્ટીવ જોબ્સ નોંધે છે કે ફોનને ત્યાં સુધી દૂર રાખો, જ્યાં સુધી તમે કંઈક બની જતા નથી. મગજને ઉત્પાદક અને રચનાત્મક બાબતોમાં વ્યસ્ત રાખો. દેશનું નિર્માણ કરનારી પેઢીનો હિસ્સો બનો. તમને ગમતાં પુસ્તકોનું વાચન તમને ડિવાઈસથી દૂર રાખશે. માત્ર કારકિર્દી પર જ તમારું ફોકસ હોવું ઘટે. ઘરના સભ્યો માટે સ્ક્રીનના ઉપયોગનો મર્યાદિત સમય નક્કી હોવો જોઈએ. ■

Age is number and Old age is mind set

આપણું નિર્માણ લોકોનાં કામો કરવા માટે જ થયેલું છે. આપણે ઘણાં કામો કરવાનાં છે, એટલે જ આપણને અમાપ શક્તિનો ધોધ મળે છે

મોટાભાગના લોકોનો અનુભવ હશે કે જ્યારે પણ બીજે દિવસે સવારના પહોરમાં બસ કે ટ્રેન પકડવાની હોય કે અન્ય કામે બહાર જવાનું હોય ત્યારે આપણે સવારના ચાર વાગ્યાનું એલાર્મ મૂકીને સૂઈ જતા હોઈએ છીએ. આખી રાત ઊંઘતા-જાગતા પસાર કરીએ છીએ અને એલાર્મ વાગે તે પહેલાં જ ઊઠી જઈએ છીએ. ઘણી વાર એલાર્મ વાગવાના સમયે જ આંખ લાગી જાય છે. આને Bio-Clock કહે છે. આપણે જ આપણા મનથી આવા એલાર્મ જાણ્યે-અજાણ્યે સેટ કરતાં હોઈએ છીએ.

આપણામાંના ઘણા એવું માનતા હોય છે ૮૦થી ૯૦ વર્ષના થયા એટલે બહુ જીવ્યા. આપણે એવું માનતા હોય કે આપણું શરીર એક મશીન છે, જે ૫૦-૬૦ ની ઉંમરે ખોટકાવા માંડે છે. આવી માન્યતા જ આપણું Bio-Clock set કરતું હોય છે અને આપણે ખરેખર બીમારીનો શિકાર થતાં હોઈએ છીએ, વૃદ્ધત્વ તરફ અજાણ્યે ધકેલાઈ જઈએ છીએ.

ચીન, જાપાનના લોકો આરામથી ૧૦૦ વર્ષ જીવતા હોય

છે, કારણકે તેમનું Bio-Clock તે પ્રમાણે સેટ થયેલું હોય છે. આપણામાંના ઘણા લોકો પણ ૧૦૦ વર્ષ કરતાં વધુ જીવતા જ હોય છે. એટલા માટે આપણે પણ આપણું Bio-Clock એવી રીતે સેટ કરીએ કે જેથી કમ સે કમ ૧૦૦ વર્ષ સુધી તંદુરસ્ત જીવન જીવીએ.

આપણા જ કેટલાક મિત્રો કે આપણી જાણમાં હોય તેવા કેટલાય લોકો ૭૫ વર્ષની ઉંમરે પણ જુવાની અનુભવે છે, જ્યારે કેટલાય મિત્રો ૫૦-૬૦ની ઉંમરમાં ખખડી ગયેલા પણ જોયા છે. **યાદ રાખીએ કે Age is number and Old age is mind set.**

લાંબુ અને તંદુરસ્ત જીવવાની કેટલી વણમાગેલી ટિપ્સ નીચે મુજબ છે, માનવું કે ના માનવું એ મરજીની વાત છે.

૧. આપણે આપણું પોતાનું Bio-Clock એવી રીતે સેટ કરીએ કે આપણે ૧૦૦ વર્ષ સુધી તંદુરસ્ત જીવીએ. મનમાંથી એવા નકારાત્મક વિચારોને તિલાંજલિ આપીએ કે લાંબું જીવન કોને માટે જીવીએ? આપણે દુનિયાને શા માટે ભારરૂપ થવું જોઈએ. આનું નકારાત્મક વિચારવાને બદલે આપણે એવું પણ વિચારી શકીએ કે આપણું નિર્માણ લોકોનાં કામો કરવા માટે જ થયેલું છે.

આપણે ઘણાં કામો કરવાનાં છે, એટલે જ આપણને અમાપ શક્તિનો ધોધ મળે છે. આવી રીતે વિચારવાથી આપણું Bio-Clock એવી રીતે આપોઆપ સેટ થશે. એટલે સૌથી પહેલું ઈમ્પોર્ટન્ટ કામ **Throw out negative thoughts from your mind and try to implant positive thoughts.**

૨. Look Young. તમારો દેખાવ-પહેરવેશ એવો રાખો કે યુવાન લાગો. માથાના વાળ સફેદ થયા હોય તો કાળા કરો, દાંત પડી ગયા હોય તો ચોકું પહેરો. એમાં આછકલાઈ ન ગણો, મતલબ તમારા દેખાવ પર ઉંમરનો પ્રભાવ ના પડવા દો. **Do Not Allow The Appearance of Ageing.**

૩. હંમેશા કાર્યરત રહો, કદી નવરા ન પડો. ચાલો અને બની શકે તો દોડો. **Be Active. Idle mind is devil's wrokshop.**

૪. Keep confidence that your health is improving. તમારું સ્વાસ્થ્ય ઝડપથી સુધરી જશે તેવા આત્મવિશ્વાસ રાખો.

૫. Our Mindset is the Reason for Everything. Never allow the Bio-clock to set your ending. હંમેશાં જીવવાની જ આશા રાખો. મરવાના વિચાર કદી ના કરો. જે થવાનું હશે તે તેના સમયે થશે જ, પણ તેનો ડર રાખીને તમારો વર્તમાન ના બગાડો.

૬. તમારી જાતને કદી નીચી ના સમજો. તમે ભગવાનનો અંશ છો જ, ખુદ મહાત્મા છો, તમને કોઈ માને યા ના માને, તમને કોઈ ફરક નથી પડતો. તમારો કોઈ ગુરુ નથી, તમે જ તમારા પોતાના ગુરુ છો. તમારામાં જ એક મહાન આત્મા બિરાજેલ છે, જે તમને સૂચનો અને માર્ગદર્શન આપે છે.

પુશ રહો, તંદુરસ્ત રહો... ■

તન સાથે મન સ્વસ્થ રાખવું છે ને? સરખું સૂતાં શીખો

તમને નવાઈ લાગશે કે અંગ્રેજ શાસન સામેની લડાઈમાં વ્યસ્ત રહેલા ગાંધીજીએ વળી ઊંઘ વિશે આવી તે કેવી વાત કરી? નવાઈ કદાચ એ પણ લાગશે કે આજે ઊંઘની વાત શા માટે? તો જાણી લો કે ગાંધીજી કહેવા માગે છે કે ઊંઘનું આપણા જીવનમાં ઘણું જ મહત્ત્વ છે. સારી ઊંઘ લો તો બીજા દિવસે તાજગી લાગે, સક્રિયતા વધે, મન અને શરીરમાં ઊર્જાનો અનુભવ થાય. જો ઊંઘ સારી ન મળે, અપૂરતી હોય તો બીજા દિવસે આળસ આવે, કંટાળો આવે, થાક લાગે અને કામમાં મન પણ ન લાગે. એમાં પણ જો ઘણા દિવસ ઊંઘ અપૂરતી રહે તો માણસનું બ્લડ પ્રેશર અને સુગર વધી શકે, યાદશક્તિ પર અસર પડી શકે. ધ્યાન એકાગ્રતા ઓછી થઈ શકે, રોગ પ્રતિકારક શક્તિ ઘટી જાય અને વજન વધવા સહિતની સમસ્યા ઊભી થાય. એકંદરે કહેવા જઈએ તો અપૂરતી ઊંઘથી કાર્યક્ષમતા, સ્વાસ્થ્ય અને રોજિંદા જીવન, એમ બધા પર નકારાત્મક અસર પડે.

... અને હા, એનું માનસિક સ્વાસ્થ્ય પણ કથળે. ફક્ત શરીર જ નહીં, મન દુરસ્ત રહે એ માટે પણ પૂરતી ઊંઘ બહુ જરૂરી છે. આજે અહીં કેટલીક ટિપ્સની વાત કરીએ. આને ‘સ્લીપ હાઈજિન’ કહેવાય છે. સ્લીપ હાઈજિનને ત્રણ ભાગમાં વિભાજિત કરી શકીએ.

૧. ખોટી આદત છોડી સારી આદત કેળવો અને જાળવો:

- સૂવાનો અને ઊઠવાનો સમય ફિક્સ રાખવો.
  - દિવસના સમયમાં ઊંઘ લેવાનું ટાળો. ઊંઘ લેવી જ હોય તો એનો સમય ૨૦થી ૩૦ મિનિટથી વધુ ન હોવો જોઈએ, જેને આપણે ‘પાવર નૅપ’ કહીએ છીએ.
  - મદિરા, કેફીનવાળાં દ્રવ્યો, જેમ કે- ચા, કોફી, કોલા, એનર્જી ડ્રિન્ક જો લેવાં હોય તો સૂવાના ચારથી છ કલાક પહેલાં લઈ લેવા, એ પછી નહીં.
  - દિવસના સમયે પોતાને શારીરિકપણે સક્રિય રાખો. નિયમિત રીતે કસર કરો. જોકે સૂતા પહેલાં એકદમ ભારે કસરત ન કરવી જોઈએ.
  - સૂતાં પહેલાંનું ભોજન હળવું હોવું જોઈએ. વધુ પ્રમાણમાં ખાવાનું ટાળો.
- ૨. વાતાવરણ ઊંઘને અનુકૂળ થાય એવું રાખો:**
- જ્યાં તમે સૂવો છો એ ગાદલું-તકિયો આરામદાયક હોવાં જોઈએ.
  - બેડરૂમમાં વધુ પડતો પ્રકાશ કે અવાજ ન હોવો જોઈએ. આસપાસનું વાતાવરણ જેટલું શાંત અને અંધારું હશે એટલી ઊંઘ સારી આવશે.
  - બેડરૂમનું તાપમાન પણ બહુ ઓછું કે વધારે ન હોવું જોઈએ.
  - ઈલેક્ટ્રિક ઉપકરણો માથા પાસે ના રાખો. એલાર્મનો ઉપયોગ કરવાનો જ હોય તો

જો ઘણા દિવસ ઊંઘ અપૂરતી રહે તો માણસનું બ્લડ પ્રેશર અને સુગર વધી શકે, યાદશક્તિ પર અસર પડી શકે. ધ્યાન એકાગ્રતા ઓછી થઈ શકે, રોગ પ્રતિકારક શક્તિ ઘટી જાય અને વજન વધવા સહિતની સમસ્યા ઊભી થાય

એના માટે એક અલગથી એલાર્મ કલોક લઈ શકો છો. એ માટે મોબાઈલ ફોન માથા નજીક ન રાખવો.

૩. શારીરિક અને માનસિક રીતે પોતાને સૂવા માટે તૈયાર કરો:

- સૂવા પહેલાંનો એક નિત્યક્રમ બનાવો (જેમ કે બ્રશ કરવું, નાઈટ સૂટ કે નાઈટી પહેરવા વગેરે).
- સૂતાંપહેલાં અડધો કપ હુંફાળું દૂધ કે પછી કેળું ખાઈ શકો. આ બંને સારી ઊંઘ આપવામાં મદદ કરી શકે છે.
- મનને શાંત કરનારી પ્રવૃત્તિ કરવી. જેમ કે- હળવું સંગીત સાંભળવું, કંઈક હળવું વાંચન કરવું, વગેરે.
- મેડિટેશન, યોગ (સવાસન), પ્રાણાયામ જેવી શરીરને વિશ્રામ આપનારી પ્રવૃત્તિ કરો.
- જો તમે પલંગ પર પડ્યા હો અને અડધા કલાક પછી પણ ઊંઘ ન આવતી હોય તો પણ આ ન કરતા: પડખાં ન બદલો, ઊઠીને થોડું ચાલો કે હળવો વ્યાયામ કરો અથવા સંગીત સાંભળો કે પુસ્તક વાંચો. એ પછી સૂવાનો પ્રયત્ન કરો. ■

શાસ્ત્રોક્ત વિધિ મુજબ નિર્ધારિત સમયે નક્કી કરેલા શુભ મુહૂર્તે, અગ્નિની સાક્ષીએ અને વડીલોના આશીર્વાદ આપવા માટે ઊંચા થયેલા હાથની હાજરમાં એક આત્માનું બીજા આત્મા સાથે મિલન એટલે લગ્નોત્સવ. લગ્ન અહીં ઉત્સવના સ્વરૂપમાં ઉજવવામાં આવે છે. ઉત્સવ એટલે આમ તો આનંદ, પણ આ ઉત્સવમાં આનંદની સાથે થોડાક અંતરના ઊંડાણમાંથી નીકળેલાં આંસુનો વ્યવહાર થાય છે. હરખની હેલી અંતરમાં વરસે છે. આંગણાથી બહારની બાજુ આનંદ ચાડી પાય છે. આવી શુભ ઘડીનો શુભ અવસર એટલે લગ્નોત્સવ.

લગ્નોત્સવમાં સંબંધનું સ્વરૂપ બદલાય છે. અત્યારની કહેવાતી દીકરી થોડા જ સમય પછી વહુ તરીકે ઓળખાતી થાય છે. અહીં સંબંધ બદલાય છે, સમજણ બદલાય છે. સંબોધનમાં ફેરફાર થાય છે, સંબંધ નવું સરનામું ધારણ કરે છે. સહિયરનો સાથ બદલાય છે ત્યારે ‘સ્વ’ની આહુતિ અને સ્વામીત્વનો સ્વીકાર થાય છે. લગ્ન એટલે લગન. એક દિલની બીજા દિલ સાથે સામીપ્ય કેળવવા માટેની લગન. એકમેકમાં ઓગળી જવાની, ભળી જવાની લગન. દીકરીથી વહુ બનવાનો લાંબો પંથ કાપવાનો પ્રવાસ. સમર્પણની ભાવના સાથે સ્વીકૃતિનો લાંબો પંથ કાપવાની યાત્રા એટલે લગ્ન.

આ એક જ પ્રસંગ એવો છે કે જ્યાં આનંદની ઓસરીએ આંસુનાં તોરણ બંધાય છે. લાગણીના બે ધ્રુવો પર એક ધ્રુવ આનંદથી ઊભરાય છે તો બીજો ધ્રુવ આંસુથી છલકાય છે. સંબંધ, સરનામાં અને સંબોધનો બદલવાની પ્રક્રિયા બને છે. ત્યાગની ભરપૂર ભાવના સાથે સ્વીકૃતિનાં સમીકરણ રચાય છે.

ત્યાગ + બલિદાન = બરાબર સ્વીકૃતિ

લગ્નોત્સવ

લગ્ન એટલે લગન. એક દિલની બીજા દિલ સાથે સામીપ્ય કેળવવા માટેની લગન. એકમેકમાં ઓગળી જવાની, ભળી જવાની લગન. દીકરીથી વહુ બનવાનો લાંબો પંથ કાપવાનો પ્રવાસ. સમર્પણની ભાવના સાથે સ્વીકૃતિનો લાંબો પંથ કાપવાની યાત્રા એટલે લગ્ન

+ સુખની નવી કેમિસ્ટ્રી રચાય છે. અગ્નિની સાક્ષીએ અને મંત્રોચ્ચારના માધ્યમ દ્વારા વર-વધૂ બંનેમાં સાક્ષીભાવ સ્થપાય છે. હુંપણાના ધનુષ્યની પણ છ તોડીને આપણાપણાનો અંતર ટંકાર થાય છે. માગણી અને લાગણી એકબીજાંથી દૂર ઊભાં હોય તે છતાંયે એકબીજાંમાં ભળીને ઓતપ્રોત થવાનો અહોભાવ પેદા કરે છે. લગ્નોત્સવમાં સંબંધ અને સમજણનું વાવેતાર થાય છે. વાવેતરમાં ‘હું’ના એકપણી છોડ પર અંતે ‘અમે’નાં નવાં પાંદડાની ફૂંપળો ફૂટે છે. જીવનભાગમાં મધમધતી મહેકનાં પુષ્પોની વસંત મહોરી ઊઠે છે.

લગ્નોત્સવ માત્ર એકબીજાંને હાથમાં હાથ મેળવીને યુગ્મક બનાવવાની જ પ્રક્રિયા નથી. સપ્તપદીનાં સાત પગલાંની સાથે સાથે સહજીવી બનવાની વાત છે. સાથી નહીં, અહીં તો એકબીજાંનો સાથ નિભાવીને જીવનના પથમાં કાયમ સાથ નિભાવવાનો છે. ભાવિ જીવનસાથી સાથે સમજણનો સેતુ રચવાની વાત છે. અગ્નિની સાક્ષી તો ખરી જ, પણ એની સાથે સાથે આત્માની સાક્ષી સૌથી ઊંચા શિખર પર વિરાજમાન થાય છે અને તેથી જ દાંપત્યને જીવનનો સર્વશ્રેષ્ઠ દસ્તાવેજ ગણવામાં આવે છે. દાંપત્યના દસ્તાવેજમાં માત્ર વર-વધૂ જ નહીં, પણ અગ્નિ, આત્મા, આત્મજનો, મા-બાપ અને વડીલોને સાક્ષીભાવે સદેહે હાજર રાખવામાં આવે છે. બ્રહ્મદેવતા દ્વારા મંત્રોચ્ચારથી સપ્તપદીનાં સાત પગલાંની સમજ આપવામાં આવે છે. એકમેકમાં

એકાકાર થવાની ઉન્નત ભાવનાનો અહેસાસ કરાવવામાં આવે છે, પણ એ ભાવનાના અહેસાસને અંતર્ગત કરવામાં આજના યુવાનો ગંભીર કે કટિબદ્ધ બનતા નથી અને અંતે લગ્નજીવનમાં ક્યાંક ભંગાણની નાની તિરાડ પેદા થાય છે. જાણવા છતાં અજાણ બનીને માયરાની બહાર નીકળતાં કેટલાંય યુવક અને યુવતીએ માંદલાનું અંતરદર્શન કરવાનું ભૂલી જાય છે. માયરું મૂકતાં પહેલાં માંદલાને ઢંઢોળીને અંતરાત્માને જીવનપદ્ધતિ માટે જાગૃત કરતી વેળા એટલે ‘લગ્નોત્સવ’. આવડતનો ઉપયોગ અને અણઆવડતનો અહીં એકરાર કરવાનો છે.

બાગ-બગીચાના ફૂલછોડને પ્રફુલ્લિત રાખવા માળી જેટલી દિલથી મહેનત કરે છે એટલી જ મહેનત વર-વધૂએ પોતાના જીવનભાગને મહેકતો કરવા માટે કરવી પડશે. અવિશ્વાસની ઊધઈથી કાયમ સજાગ રહેવું પડશે. લાગણી, પ્રેમ અને હૂંફનું સિંચન કરવું પડશે. થોડીક અંગત લાગણી અને થોડા અંગત અંગત અંતરભાવને પોષકતત્વોના રૂપમાં જીવનનાં દરેક પુષ્પ, છોડ, વૃક્ષને પોષણરૂપે આપવા પડશે.

સપ્તપદીના સાત ફેરા અને અગ્નિની સાક્ષીએ, આત્માની હાજરીમાં અમે એકરાર કરીએ છીએ કે...

- અમે એકબીજાંને સમજીને, ઓળખીને અગ્નિની સાક્ષીએ એકરાર કરીએ છીએ. જીવનપર્યંત અમે એકમેકનાં બની રહીશું.
- સપ્તપદીના સાત ફેરાની સાથે સાથે જીવનના ફેરાનું મહત્ત્વ સમજીશું. જીવનની સાર્થકતાને સફળ બનાવવા સંબંધ સમજણનો સેતુ સ્થાપિત કરીશું.
- આવડત અને અણઆવડતનો ભેદ સ્પષ્ટ કરી અણઆવડતને આવડતમાં ફેરવવા સમાજના સન્માનનીય વડીલો પાસેથી બોધપાઠ મેળવીશું.
- ત્યાગ અને બલિદાનની ભાવના સંબંધીય સમીકરણમાં મેળવીશું અને સુખ અને શાંતિ માટેના સમસ્ત રસાયણને પેદા કરીશું. ■

શહેરમાં અભ્યાસ કરતી દીકરીને પિતાનો પત્ર

આજકાલ વિદ્યાર્થીઓ લાઇબ્રેરીમાં દેખાય છે એના કરતા કાર્ફેમાં વધુ દેખાય છે. કોઈ ને કોઈ બહાનાથી વારંવાર જાત-જાતની અને ભાત-ભાતની પાર્ટીઓ થાય છે અને ઘણી વખત તો મોડી રાત સુધી આવી પાર્ટી ચાલ્યા કરે છે

શહેરમાં રહીને અભ્યાસ કરતી પોતાની લાડકવાયી દીકરી પ્રત્યેની લાગણીને વાચા આપતો એક પિતાનો આ પત્ર દરેક દીકરી સુધી પહોંચાડવા ખાસ વિનંતી છે

મારી લાડકી દીકરી,

બેટા, તને ભણવા માટે શહેરમાં મૂકી પણ તારી ગેરહાજરીથી આખું ઘર મને ખાલી-ખાલી લાગે છે. આ ખાલીપો મને મંજૂર છે, કારણ કે મારી લાડકીને મારે ઊંચા પદ પર જોવી છે. તારી બાએ જે તકલીફો સહન કરી છે - એ તારે ન કરવી પડે એટલે તને ભણવા માટે શહેરમાં મૂકી છે. બેટા, અમદાવાદની કાર દુર્ઘટના બાદ શહેરમાં રહીને ભણતી છોકરીઓ વિશે જાત-જાતની વાતો સાંભળીને અને છાપાંઓમાં વાંચીને કેટલાય દિવસથી અંતર વલોવાતું હું એટલે આજે તને કાગળ લખવા બેઠો છું.

મારી ઈચ્છા હતી કે હું તને ગર્લ્સ હોસ્ટેલમાં જ રાખું, જેથી તું સમૂહજીવનના પાઠ ભણી શકે. સાચું કહું તો તારી બાની હોસ્ટેલમાં દાખલ કરવાની ઈચ્છા અને આગ્રહ બંને હતા, કારણ કે એક મા તરીકે એને તારી કેટલીક ચિંતાઓ હતી. આમ છતાં તારી ઈચ્છા મુજબ મેં તને હોસ્ટેલમાં રહેવાના બદલે રૂમ રાખીને રહેવા માટેની છૂટ આપી કારણ કે, મને મારી લાડકી દીકરી પર પૂરો વિશ્વાસ છે.

બેટા, છાપામાં એક સમાચાર વાંચ્યા કે ગામડામાંથી શહેરમાં આવતાં છોકરા-છોકરીઓ ભણવાના બદલે બાગ-બગીચામાં રખડ્યા કરે છે અને મોડી રાત સુધી હોટલોમાં પાર્ટી કરે છે. ભણવામાં ઓછું અને મોજમજામાં વધુ ધ્યાન આપે છે. આવા બધા સમાચારો વાંચ્યા પછી પણ મારા પેટનું પાણી હાલતું નથી કારણ કે, મને મારી લાડકી દીકરી પર પૂરો વિશ્વાસ છે.

કેટલાક લોકો એવી વાતો કરતા હોય છે કે ગામડાંમાંથી શહેરમાં આવેલી છોકરીઓ વૈભવી

જીવન જીવવા માટે ન કરવાનાં કામો પણ કરે છે. બેટા, ગામડામાં આપણે ભલે સાવ નાના મકાનમાં રહેલા હોઈએ, પણ આબરૂ બહુ મોટી છે. સારાં સારાં કપડાં, મોબાઈલ, બાઈક કે કારમાં ફરવા માટે સંસ્કારો સાથે સમજૂતી કરી લેતી છોકરીઓની વાતો સાંભળીને પણ મને કંઈ જ થતું નથી; કારણ કે મને મારી લાડકી દીકરી પર પૂરો વિશ્વાસ છે.

હમણા એક ભાઈ વાત કરતા હતા કે, 'હું એક હોટલમાં રોકાયો હતો. મેં ત્યાં સગી આંખે જોયું કે એક કલાકમાં સાત છોકરા-છોકરીની જોડી હોટેલમાં આવી અને રિસેપ્શન પરથી એને આસાનીથી રૂમ પણ મળી ગયો. આ બધાં જ છોકરા-છોકરીઓ કોલેજમાં ભણનારાં હતાં. છોકરીઓ મોઢું ન દેખાઈ જાય એટલે મોઢા પર ચૂંદડી બાંધીને આવતી હતી.' મેં આ વાત તારી બાને કરી તો એ ઢીલી થઈ ગઈ, પણ મને કાંઈ ના થયું, કારણ કે મને મારી લાડકી પર વિશ્વાસ છે.

થોડા દિવસ પહેલા ટીવીમાં એક સમાચાર આવતા હતા કે, આજકાલ વિદ્યાર્થીઓ લાઈબ્રેરીમાં દેખાય છે એના કરતા કાર્ફેમાં વધુ દેખાય છે. કોઈ ને કોઈ બહાનાથી વારંવાર જાત-જાતની અને ભાત-ભાતની પાર્ટીઓ થાય છે અને ઘણી વખત તો મોડી રાત સુધી આવી પાર્ટી ચાલ્યા કરે છે. ટીવીમાં તો એવું પણ બતાવતા હતા કે, છોકરાઓની સાથે સાથે છોકરીઓ પણ સિગારેટ પીવા લાગી છે. ટીવીના આ સમાચાર પછી ઘણા મા-બાપ વિચારે ચડ્યા હશે; પણ મને કંઈ ના

થયું કારણ કે, મને મારી લાડકી દીકરી પર પૂરો વિશ્વાસ છે.

હજુ ગઈકાલે જ તારી બા મને કહેતી હતી કે, 'આપણી શેરીમાં રહેલી પેલી છોકરી શહેરમાં ભણીને આવી છે. ડિગ્રી તો મળી ગઈ પણ ભણવાને બદલે હરવા-ફરવામાં રહી એટલે જ્ઞાનના અભાવે હવે નોકરી મળતી નથી. હવે એનાં લગ્નની વાત ચાલે છે, એટલે એના મા-બાપને બહુ ચિંતા થાય છે.' તારી બાને પણ કદાચ તારી બાબતમાં આ જ ચિંતા હશે એવું લાગ્યું; પણ મને કોઈ જ ચિંતા નથી, કારણ કે મને મારી લાડકી દીકરી પર પૂરો વિશ્વાસ છે.

બેટા, આપણા ગામમાં શાકભાજી વેંચતા પેલા પશાકાકાને તું ઓળખે છે ને? એની દીકરીને પશાએ પેટે પાટા બાંધીને ભણવા માટે મોટા શહેરમાં મોકલેલી. ગયા અઠવાડિયે એ છોકરીએ બીજા કોઈ રખડું છોકરા સાથે લગ્ન કરી લીધાં. પશાને બિચારાને જાણ પણ ના કરી. આ તો છાપામાં બંનેના ફોટા આવ્યા ત્યારે ખબર પડી. પશો રોઈ રોઈને અડધો થઈ ગયો. આ વાત સાંભળી ત્યારે મને એક સેકન્ડ માટે તારો ચહેરો દેખાયો પણ પછી તરત જ મનમાંથી વિચાર કાઢી નાખ્યો, કારણ કે મને મારી લાડકી દીકરી પર પૂરો વિશ્વાસ છે.

બેટા, કાગળ થોડો લાંબો લખ્યો છે, એટલે તને વાંચવામાં તકલીફ પડી હશે, એ માટે મને માફ કરજે. બેટા, તને હાથ જોડીને એક જ વિનંતી કરું છું કે, તને આપેલી સ્વતંત્રતા, સ્વચ્છંદતા ન બની જાય એ જોજે. મારી અને આપણા પરિવારની આબરૂ તારા હાથમાં છે, એનું ધ્યાન રાખજે. હું હંમેશાં તારી સાથે જ છું અને તારી સાથે જ રહીશ. પણ બેટા, મારો વિશ્વાસ તૂટવા નહીં દેતી. એવું કંઈ ન કરતી કે, બીજા કોઈ મા-બાપ એની દીકરીને ભણવા માટે શહેરમાં મોકલવાનું માંડી વાળે. બેટા, પરિવારની આબરૂની સાથે સાથે ગામડાની અસંખ્ય હોશિયાર દીકરીઓનું ભવિષ્ય પણ તારા હાથમાં છે એ યાદ રાખજે

લિ. સપનામાં પણ તારા જ સુખનો વિચાર કરતો

તારો પિતા ■

દહેજ હવે આઉટડેટેડ લાગે છે?

સમાજ શિક્ષિત થાય તો સમજદાર પણ થાય એમ આપણે માનીએ છીએ. લગ્નસંબંધના સમીકરણમાં ગણિત થોડું અલગ છે. છોકરો વધુ શિક્ષિત હોય, સારો વ્યવસાય હોય અને આવક પ્રમાણમાં સરી હોય તો એની રકમ વધુ નક્કી થાય છે.

તમને શું લાગે છે - હવે આધુનિક લગ્ન સંબંધોમાં દહેજ પ્રથા બંધ થઈ ગઈ હશે? આમ તો ૧૯૬૧થી ભારતમાં દહેજપ્રથા ગેરકાયદે જાહેર થઈ છે, પરંતુ માનસિકતા અને પ્રથા આપણા રાષ્ટ્રમાં ગેરકાયદે કઈ રીતે હોઈ શકે? ૧૯૭૫ આસપાસ દિલ્હીમાં દહેજપ્રથાનો વિરોધ કરવા માટે 'મહિલા દક્ષતા સમિતી' નામનું પહેલું મહિલા સંગઠન બન્યું હતું. ત્યાર બાદ સ્ત્રી સંઘર્ષ નારીવાદી જૂથે દહેજના કારણે થતી ઘરેલુ હિંસા અંગે મૂળમાં જઈને કામ શરૂ કરેલું. તરવીન્દર કૌર નામની સ્ત્રીને સાસુ તથા નણંદે દહેજ માટે જીવતી

સળગાવી હતી. એના વિરોધમાં ૧૯૭૯માં વિરોધની રેલી કાઢી. કંચન ચોપરા પણ વગર વાંકે હોમાઈ ગઈ, પણ પ્રેમલતા બહાદુર નીકળી. લગ્નના બે દિવસ પહેલાં જ દહેજના દબાણને વશ થયા વગર એણે પોતાનો સંબંધ તોડી નાખ્યો. દહેજ બે પરિવારોના આપસી મામલાને બદલે સમાજ અને કાયદા સુધી પહોંચી શક્યું, કારણ કે સ્ત્રીઓ મજબૂત થઈ અને સમજદાર એવા તમામ પુરુષોએ એમને સહકાર આપ્યો.

લગ્ન બાદ પારકા ઘરે ગયેલી દીકરીની સુખ-સુવિધા તથા સલામતી માટે દહેજ આપવામાં આવતું અથવા આવે છે. દહેજ

એક પ્રકારનું ઇન્વેસ્ટમેન્ટ હતું, જેમાં રકમ, દાગીના કે અન્ય ભેટ આપવાથી શ્વસુરગૃહે દીકરીનું સન્માન જળવાઈ રહે એવી એક સામાજિક જોગવાઈ જે તે સમયે હતી. સમાજ શિક્ષિત થાય તો સમજદાર પણ થાય એમ આપણે માનીએ છીએ. લગ્નસંબંધના સમીકરણમાં ગણિત થોડું અલગ છે. છોકરો વધુ શિક્ષિત હોય, સારો વ્યવસાય હોય અને આવક પ્રમાણમાં સરી હોય તો એની રકમ વધુ નક્કી થાય છે.

યુનિવર્સિટી ઓફ સર્વન કલિફોર્નિયાના જેફરી વેવર અને વર્જિનિયા યુનિવર્સિટીના ગૌરવ ચિપલૂનકરે ૧૯૩૦થી ૧૯૯૯ના સમયગાળા દરમિયાનના કુલ ૭૪,૦૦૦ લગ્નની તપાસ કરી. આ પરથી તેમણે તારણ કાઢ્યું કે ભારતમાં મહદ્અંશે અરેન્જડ મેરેજ થાય છે અને એમાં ૧૯૯૯ સુધી અંદાજે ૯૦ ટકા લગ્નમાં દહેજની હાજરી હતી. આર્થિક વિકાસ સાથે સમાજનો વિકાસ થયો. દરેક બાબતમાં પરિવર્તન પણ દેખાયું. દહેજની ઉત્ક્રાંતિ જોઈએ તો છોકરો જેટલો વધુ ભણેલો કે સારી નોકરી કે વ્યવસાય ધરાવતો હોય એના ડિમાન્ડ અને કમાન્ડ વધુ દહેજ માટે હોય. વેવર અને ચિપલૂનકરના સંશોધનમાં સ્પષ્ટ તારણ આપ્યાં કે જે પરિવારે પોતાની બહેનો-દીકરીઓને દહેજ આપ્યું હોય તે પરિવારો ઘરના દીકરાઓને દહેજમાં પણ કમાઉ રાખતા. જે છોકરીઓ અડગ રહીને દહેજ આપવાની ના પાડે તેને સમકક્ષ મુરતિયા મળવાને બદલે થોડા નબળા ભાગે આવતાં. દહેજ શબ્દ જ આઉટડેટેડ લાગે છે ને? જોકે એક આંકડા પ્રમાણે વર્ષ ૨૦૨૧માં ઉત્તર પ્રદેશમાં દહેજપ્રથાને કારણે સૌથી વધુ મૃત્યુ નોંધાયાં હતાં. હવે લગ્ન સંબંધમાં દીકરીઓના નિર્ણય મોખરે હોય છે ને? હવે દીકરીઓ ભણે છે, પોતાની કારકિર્દી માટે સજાગ છે. માત્ર દહેજ નહીં, કોઈ પણ સામાજિક સમસ્યાનો પહેલો ઉપાય શિક્ષણ છે. ■

સ્ત્રીને આત્મહત્યામાં મદદ કરવી એ ગંભીર ગુનો છે

પતિ અને સાસુનાં સતત મહેણાં-ટોણાંથી કંટાળીને પત્ની સળગી જઈને આત્મહત્યા કરે અને પતિ હાજર હોવા છતાં બચાવવા પ્રયત્ન ન કરે તો પતિ કલમ ૩૦૬ અને કલમ ૪૯૮ (એ) હેઠળના ગુનાઓ માટે જવાબદાર બને છે

આત્મહત્યા એટલે કે પોતાના જીવનનો અંત આણવો. ફોજદારી ધારામાં આત્મહત્યાનો પ્રયત્ન કરવો એટલે કે ‘એટેમ્પ્ટ ટુ કમિટ સ્યુસાઈડ’ એ માટે કલમ ૩૦૮ની જોગવાઈ છે અને આવો ગુનો કરનારને એક વર્ષ સુધીની સાદી કેદની સજા અને દંડ બંને થઈ શકે છે. આત્મહત્યા એ એવો ગુનો છે કે જેમાં સફળ થનાર કોઈ શિક્ષાને પાત્ર તો બનતો નથી, પણ ફોજદારી ધારામાં આવો ગુનો કરનાર એટલે કે આત્મહત્યા કરનારને જો કોઈ મદદગારી કરે તો તે ગુનો કલમ ૩૦૬ નીચે થયેલો ગણાય છે અને આ કલમ મુજબ આત્મહત્યા કરનારી વ્યક્તિને દસ વર્ષ સુધી સાદી અથવા સખત- બેમાંથી કોઈ પણ પ્રકારની કેદની શિક્ષા તથા દંડ થઈ શકે છે. મદદગારીની વ્યાખ્યા ભારતીય ફોજદારી ધારાની કલમ ૧૦૭માં આપવામાં આવેલી છે, જે મુજબ મુખ્ય ગુનેગારને અન્ય કોઈ વ્યક્તિ તે ગુનો કરવામાં મદદ કરે તો તે શિક્ષાને પાત્ર

બને. કલમ ૩૦૬ હેઠળના ગુનામાં એટલે કે આત્મહત્યા કરવાના ગુનામાં ગુનો કરનાર વ્યક્તિ જ ગુનાનો ભોગ બને છે તેથી તેને મદદ કરનાર માટે શિક્ષાની જોગવાઈ કરવામાં આવેલી છે.

આપણે ત્યાં જોઈએ છીએ કે ઘરમાં સ્ત્રી પર અનેક જાતના ત્રાસ ગુજારાય છે, જેમાં જાતજાતનાં મહેણાં-ટોણાં મરાય છે અને ઘણી વખત પરણીને આવેલી સ્ત્રીને વધુ દહેજ માટે પણ ત્રાસ અપાય છે અને શારીરિક ત્રાસ પણ આપવામાં આવે છે. આ બધા જ કિસ્સાઓમાં સ્ત્રી ઉપર ત્રાસ ગુજારનારને અગર જો સ્ત્રી આત્મહત્યા કરે તો એ ગુનો કરવા માટે મદદગારી કરી કહેવાય છે. આ ગુનો સાબિત કરવા સૌ પ્રથમ મરનારનું મૃત્યુ આત્મહત્યાથી થયું હોવું એ હકીકત સાબિત થવી આવશ્યક છે.

આત્મહત્યામાં વ્યક્તિને મદદગારી કરી હોય તેમ સાબિત થાય તો જ તેની જવાબદારી કલમ ૩૦૬ નીચે ઊભી થાય. આ ગુનો ત્યારે

જ સાબિત થાય જ્યારે અદાલતને સંતોષ થાય કે આરોપી વ્યક્તિઓએ તેમના વર્તન દ્વારા એવી અમાનવીય પરિસ્થિતિ ઉપસ્થિત કરી હતી અથવા આત્મહત્યા કરનાર પ્રત્યે એવી ક્રૂરતા કરી હતી કે જેને કારણે મૃત્યુ થાય તો તે મદદગારી ગણાય. પતિ અને સાસુનાં સતત મહેણાં-ટોણાંથી કંટાળીને પત્ની સળગી જઈને આત્મહત્યા કરે અને પતિ હાજર હોવા છતાં બચાવવા પ્રયત્ન ન કરે તો પતિ કલમ ૩૦૬ અને કલમ ૪૯૮ (એ) હેઠળના ગુનાઓ માટે જવાબદાર બને છે.

દાખલા તરીકે સાસરિયાંના ત્રાસથી કંટાળીને સ્ત્રીઓ ઘણી વાર સળગીને કે ઊંચાઈએથી પડીને આત્મહત્યા કરવાનો પ્રયાસ કરે છે અને આ પ્રયત્નમાં જ્યારે અસફળ થાય છે ત્યારે સ્ત્રી કાયમી શારીરિક ખોડ સાથે બાકીનું જીવન વિતાવતી હોય છે. એટલે સમય આવી ગયો છે કે સ્ત્રીઓએ દરેક પરિસ્થિતિમાં સમજથી કામ લેવું. ■

બહુરત્ના વસુંધરા એક મુલાકાત

ડૉ. પ્રભુદાસ પટેલ,
તંત્રી

સરદાર જેવી સમજણ અને ગાંધી જેવું ડહાપણ, ઉત્તમ વિચારોના માલિક અને મજબૂત ધરાદાના માનવી શ્રી પી. કે. લહેરી સાહેબ

પ્રખર રાષ્ટ્રવાદી અને સ્વાતંત્ર્યસેનાની સ્વ. કનુભાઈના પુત્ર, અનેક સદ્ગુણોના કારણે જેમનું ચારિત્ર્ય ઊંચા ગજાનું છે તે કર્મઠ-પ્રમાણિક અને નિષ્ઠાવાન, ગુજરાત સરકારના પૂર્વ ચીફ સેક્રેટરી, પ્રસિદ્ધ સોમનાથ ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટી અને સેક્રેટરી તથા સદ્વિચાર પરિવારના મેનેજિંગ ટ્રસ્ટી શ્રી પી. કે. લહેરી સાહેબ સાથે 'ઉમા સૃષ્ટિ' સામયિકના 'બહુરત્ના વસુંધરા' વિભાગ માટે રૂબરૂ મુલાકાતના કેટલાક અંશો.

● સરકારના ચીફ સેક્રેટરી એટલે બહુ ઊંચો હોદ્દો કહેવાય, એ હોદ્દા પરથી આપ નિવૃત્ત થયા. નિવૃત્ત થયા પછી આપ કેવી લાગણી અનુભવો છો?

નિવૃત્તિ બાદ પ્રથમ ત્રણ વર્ષ મેં સરદાર સરોવર નર્મદા નિગમનો જે બહુરાષ્ટ્રીય અને બહુહેતુલક્ષી પ્રોજેક્ટ હતો, જે ઘણા વખતથી કાયદાની ગૂંચમાં અને આંદોલનના આટાપાટામાં અટવાતો હતો એ પૂરો કરવાનું કામ માથે લીધું. ત્યાર બાદ ૨૦૦૮થી ૨૦૧૧ મેં ટોરેન્ટ ગ્રૂપ સાથે સલાહકાર તરીકે કામગીરી બજાવી. ૨૦૧૧માં મુરબ્બી શ્રી હરિભાઈ પંચાલ - જેઓ આજીવન સેવાના ભેખધારી હતા, સદ્વિચારના સ્થાપક હતા, પુનિત મહારાજ, ડોંગરેજ મહારાજ અને રવિશંકર મહારાજની પ્રેરણાથી એમણે આજીવન સેવાકાર્યો કર્યા હતાં. દરેક સમયે એમણે નોંધપાત્ર કામગીરી બજાવેલી. ૨૦૧૧માં એમના અવસાન પછી ટ્રસ્ટીમંડળની ઈચ્છા મુજબ મેં મેનેજિંગ ટ્રસ્ટી તરીકેની જવાબદારી સંભાળી. ૨૦૧૦ના ડિસેમ્બરમાં શ્રી કેશુભાઈના આગ્રહને કારણે મારી અને આદરણીય પ્રધાનમંત્રી શ્રી નરેન્દ્રભાઈની સોમનાથ ટ્રસ્ટમાં નિમણૂક થઈ. સોમનાથ જોડે એક રીતે જોઈ તો મારો પરિવારનો ખૂબ જૂનો સંબંધ.

● આપ ચીફ સેક્રેટરી જેવી મહત્ત્વની જગ્યા ઉપર પહોંચી શક્યા, શું રહસ્ય છે આની પાછળ?

પ્રભુદાસભાઈ, હું તો એક ગામડામાં પૂરતા સાધન-સુવિધા વિનાના, યોગ્ય લાયકાતવાળા શિક્ષકોની ગેરહાજરીમાં, મારા મિત્રોના સહયોગથી અને સ્વાધ્યાયથી ભણ્યો. મુંબઈ સેન્ટ ઝેવિયર કોલેજમાં ગયો ત્યારે અંગ્રેજી માધ્યમમાં મને ખૂબ મુશ્કેલી પડી, પણ એમાંથી રસ્તો કાઢતા કાઢતા મેં બી.એ. કર્યું, એલ. એલ.બી. કર્યું અને પ્રથમ પરીક્ષામાં હું કેન્દ્રીય સેવામાં પસંદ થયો. ત્યાર બાદ યુપીએસસીની પરીક્ષામાં મારી નિમણૂક આઈએએસમાં થઈ. ૧૯૬૮માં મને ગુજરાત કેડર મળ્યો એટલે હું અહીંયા આવ્યો.

● આપના પિતાશ્રી તો સ્વાતંત્ર્ય સેનાની હતા. એમના સ્વાતંત્ર્ય સેનાની તરીકે દેશભક્તિ તમારામાં ઊતરવી જોઈતી હતી. વારસામાં આપે રાજકીય સેવાઓ પસંદ કરી, એમાં કોઈ ફેર ખરો?

ના, મારા પિતાશ્રી ૧૯૬૪ સુધી રાજકારણમાં હતા. ૧૯૫૨થી ૧૯૫૭ તેઓ સૌરાષ્ટ્ર અને બૃહદ્ મુંબઈ એસેમ્બલીમાં પણ હતા. એમણે ભાવનગર જિલ્લા લોકલ બોર્ડ, અમરેલી જિલ્લા લોકલ

પાંચ-પાંચ મુખ્યમંત્રીઓ સાથે સફળતાપૂર્વક, નમૂનેદાર વહીવટ કરનાર એક આદર્શ રાજસેવક શ્રી પી. કે. લહેરી સાહેબ.

બહુરત્ના વસુંધરા

એક મુલાકાત

બોઈનું પ્રમુખપદ પણ સંભાળ્યું હતું, પરંતુ એ એમનો જે સરદારનો પરિચય હતો અને સરદારની સલાહ હતી કે આપણા દેશમાં જો સુશાસન લાવવું હોય તો આપણે યોગ્ય વ્યક્તિઓને વહીવટ આપવો જોઈએ અને એમને એ વહીવટ કોઈ પણ પ્રકારની હરકત વિના કરવા દેવો જોઈએ.

● એવું કહેવાય છે કે પ્રધાનોનાં પદ તો સ્વભાવ પૂરતાં હોય છે. મોટા ભાગના એમનાં કામનું ભારણ એમના સચિવો જ કરતા હોય છે. આપશ્રીએ આપની રાજકીય સેવા દરમિયાન કોઈ એવું લાગે કે આ જ બાબતને મારે પ્રાધાન્ય આપવું છે એવું આપે નક્કી કરેલું?

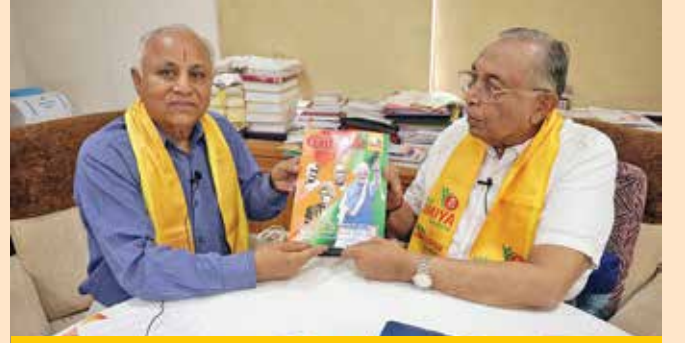
પ્રભુદાસભાઈ, વહીવટીતંત્ર એ ઘણું વિશાળ છે. એમાં આપણને જે સ્થાન અને જવાબદારી આપવામાં આવે છે એ પ્રમાણે એના નીતિ-નિયમ મુજબ આપણે કામ કરવાનું હોય છે. એકંદરે ગુજરાતમાં વિવિધ પક્ષના રાજકારણીઓ-અગ્રણીઓ જોડે કામ કરવાનો મારો અનુભવ સુખદ રહ્યો. આનું કારણ એક જ કે મારા પિતાશ્રીએ મને ચાર-પાંચ વસ્તુઓ શીખવી હતી કે કદી લોકોને મળવામાં સંકોચ કે વિલંબ કરવો નહીં. લોકોની વાત લોકોની દૃષ્ટિએ સમજવી. આપણાથી નિયમમાં જ્યાં આપણી પાસે ડિસ્કિપ્શન - વિવેકબુદ્ધિ હોય ત્યાં એનો ઉપયોગ કરીને પ્રશ્નો ઉકેલવા. મૂળભૂત રીતે લોકો પોતાના પ્રશ્નોના ઉકેલ માટે - કોઈ સહાય માટે સરકાર પાસે આવે છે એને આપણે જેટલો વિલંબ કરીએ - અનિશ્ચિતતા દાખવીએ તો જેમ કોર્ટમાં આજે લાંબા કેસોમાં ના તો ન્યાય મળે કે ના કોઈને સંતોષ મળે.

● એવું લાગે છે કે મોટાભાગે સરકારી કામકાજમાં કાગળ ઉપર બધું થાય, ઠરાવો થાય પણ એનો અમલ ઘણી વખત ઓછો થાય અને ઘણી વખત એવું બોલો છો અથવા મેં સાંભળેલું છે કે તુમારમ્ અપરમ્ પાર થાય અને છેક પ્રજાના સુધી આનો લ્હાવો અથવા તો આની અસર પહોંચે નહીં એવું ખરું?

આપની આ વાત બિલકુલ બરાબર છે. આપણે ત્યાં ૧ મે, ૧૯૬૦ના રોજ ગુજરાત રાજ્યની અલગ રીતે સ્થાપના થઈ ત્યારે રવિશંકર મહારાજે જે પ્રવચન કરેલું એ આજે સુશાસનનો દસ્તાવેજ ગણવો જોઈએ. રવિશંકર મહારાજે એક માર્મિક વાત કરી હતી કે રાજ્યનું કામ પ્રજાનું શોષણ કરવાનું નથી - પોષણ કરવાનું છે એટલી વાત જો વહીવટીતંત્ર સ્વીકારે તો મને લાગે છે કે આપણા દેશમાં સુશાસનની જે ખામી વર્તાય છે એ સંપૂર્ણપણે દૂર થાય.

● આપ સોમનાથ ટ્રસ્ટના ટ્રસ્ટી છો. મને લાગે છે કે સમગ્ર ભારતના ધાર્મિક ટ્રસ્ટોમાં આ અગ્રસ્થાને આવે એવું ટ્રસ્ટ છે, તો એ ટ્રસ્ટનું, એ મંદિરનું, મંદિરના કારોબારનું આપની પર ભારણ રહે છે ખરું?

અગાઉ ૧૦ વર્ષ સુધી મેં ખૂબ જ બારીકાઈથી વહીવટ સાથે કાળજી કરીને કામ કર્યું. હવે ઉંમર વધતા મેં કામગીરી થોડી ઓછી કરી છે. કનૈયાલાલ માણેકલાલ મુન્શી જેઓ મુંબઈ રાજ્યના ગૃહમંત્રી હતા. ખૂબ જ આગવી દૃષ્ટિ ધરાવતા ક.મા. મુનશીએ સોમનાથના પુનરોદ્ધાર અને પુનઃસ્થાપનમાં જે ભૂમિકા ભજવી તેની સાથે દરેક - જેનામાં ઝીણી બાબતે મને નક્કી કરી આપી છે. એટલે ત્યાં વહીવટમાં એ સરળતા રહી અને દાતાઓએ છેલ્લાં દસ-બાર વર્ષમાં જે સહયોગ આપ્યો છે એ કદાચ કલ્પનાથી જ છે એમ કહું તો વધારે પડતું ન કહેવાય.

વાનપ્રસ્થાશ્રમ પૂરો કર્યા પછી પણ સોમનાથ મંદિર અને સદ્વિચાર પરિવારના અડીખમ સંત્રી પી. કે. લહેરી સાથે વિચારગોષ્ઠિ.

● અમદાવાદમાં વિશ્વ ઉમિયા ફાઉન્ડેશન નામની સંસ્થા વૈષ્ણોદેવી મંદિરથી નજીક જાસપુર ખાતે ૧૦૦ વીધા જગ્યામાં ૧૦૦૦ કરોડ રૂપિયાનો પ્રોજેક્ટ હાથ ધર્યો છે. એ અંતર્ગત વિશ્વમાં ઉમિયા માતાનું સૌથી ઊંચું મંદિર એટલે કે ૫૦૪ ફૂટ હાઈટવાળા મંદિરનું નિર્માણ થઈ રહ્યું છે... આપ શું કહેશો?

આપણે ત્યાં મંદિરમાં જવાની ભક્તિ પરંપરા છે એ હજારો વર્ષ જૂની છે. આજે ઘણા માણસો એની સામે વિરોધ દર્શાવે છે કે આમાં તમે રોકાણ ન કરો - હોસ્પિટલ બાંધો, શાળા બાંધો... આપણે ભણીએ - આપણે કમાઈએ... આપણું આરોગ્ય સારું હોય, પરંતુ જ્યાં સુધી મનને સુખ-શાંતિ ના હોય ત્યાં સુધી કોઈ ચીજનો અર્થ રહેતો નથી અને આપણી પરંપરામાં મંદિરમાં જવાથી લોકોને જે સુખ-શાંતિ મળે છે, જે ભાવના જન્મે છે, સેવાની વૃત્તિ વધે છે એને કારણે આવાં કાર્યો થયા છે અને થતાં રહેવાનાં છે.

● ગુજરાત સરકારમાંથી નિવૃત્ત થયા એ પછી જો આપે ઈચ્છ્યું હોત તો ઘણી બધી મલ્ટિનેશનલ કંપનીઓ આપને બહુ ઊંચા પગારની ઓફર પણ કદાચ કરત. એના બદલેઆપે સદ્વિચાર પરિવાર જેવી સેવા કરતી સંસ્થામાં મેનેજિંગ ટ્રસ્ટી તરીકેનો ભાર સ્વીકાર્યો. એનું શું કારણ?

એનું કારણ માત્ર એટલું કે મારા પિતાશ્રીએ તો આખું જીવન એક આઝાદીના લડવૈયા તરીકે પસાર કર્યું. એમનો આદર્શ સરદાર અને રાજાજી જેવા રાજપુરુષો હતા. રાજાજીએ પોતાની દીકરીના દીકરા ગોપાલ ગાંધીને પણ આઈ.એ.એસ કરાવેલું હતું. મારા કરતા એક જ બેચ આગળ હતા. એટલે આજે ગાંધીવાદની પરિવારની પરંપરા છે તેમાં સેવાનો ભાવ એ આપણા માટે એક નમ્ર પ્રયત્ન છે. ગાંધીજીએ કહેલું કે સનાતની હિન્દુ તરીકે હું મોક્ષ ઈચ્છું છું, પરંતુ મોક્ષનો માર્ગ એક જ છે કે મારે મારા ભાઈભાંડુઓની સતત સેવા કરવી.

● તમે પાંચ સી.એમ. સાથે કામ કર્યું. આપના કાર્યકાળ દરમિયાન એમાં આપનો સૌથી સારો અનુભવ કોની સાથેનો રહ્યો?

મેં શરૂઆત અમરસિંહભાઈ ચૌધરીથી - આપણા એકમાત્ર આદિવાસી નેતા અને ૧૯૭૧થી મારે એમની સાથે ખૂબ સારો ઘનિષ્ઠ પરિચય હોવાથી એમની જોડે કામ કરવામાં મારા માટે બિલકુલ સાહજકતા હતી. ત્યાર બાદ મેં માધવસિંહભાઈ જોડે કામ કર્યું. મેં

બહુરત્ના વસુંધરા

એક મુલાકાત

શંકરસિંહભાઈ જોડે કામ કર્યું, દિલીપભાઈ પરીખ જોડે કામ કર્યું અને આપણા આદરણીય પ્રધાનમંત્રી નરેન્દ્રભાઈ જોડે પણ કામ કર્યું. હું કહી શકું કે ગુજરાત ખૂબ નસીબદાર રાજ્ય છે કે આપણે ત્યાં અન્ય રાજ્યો જેવા કૌભાંડી મુખ્યમંત્રીઓને બદલે પ્રજાહિતને વરેલા મુખ્યમંત્રીઓની પરંપરા ખૂબ સારી રીતે ચાલી.

● કેન્દ્ર સરકારમાં એવું ચાલે છે કે સમગ્ર ભારતમાં એક સમાન સિવિલ કોડ લાવવો. સમાન સિવિલ કોડ મારી દેખીએ તો મને ગમે છે, આપ શું કહેશો?

પ્રભુદાસભાઈ, આપણે ત્યાં આઝાદી સમયે બે પ્રવાહ ચાલ્યા. એક પ્રવાહ એ હતો કે આપણે ભારતીયતાને મહત્ત્વ આપવું જોઈએ અને બીજા બધા ભેદ ભુલાવા જોઈએ. કમનસીબે લઘુમતીઓના મનમાં જે દહેશત હતી એ નિવારવા સરદાર પટેલ જેવા સક્ષમ રાજપુરુષને કમિટી બનાવીને કામ સોંપવામાં આવ્યું. અનેક લોકો કહેતા હતા, પરંતુ આપણે ત્યારે કલમ- ૪૪ હેઠળ યુનિફોર્મ સિવિલ કોડ કરવામાં આવશે એવી જાહેરાત કરી, પરંતુ એના અમલમાં આપણે ખાસ્સો સમય વિતાવ્યો. કોઈ પણ રાષ્ટ્ર માટે નાગરિકતા અને દેશભક્તિ સાથે જોડાયેલા છે એમાં ભાષા-ધર્મ-જાતિ કે બીજા કોઈ પણ પ્રકારના ભેદ આપણે જો રાખીશું તો આપણે જેમ ભૂતકાળમાં સહન કર્યું છે એવી જ રીતે સહન કરવાનો વારો આવે તો નવાઈ નહીં. આપણે કોઈ પણ ભોગે કોઈ પણ પ્રકારનો કોઈ પ્રત્યે દેષ નહીં રાખીને પણ આપણે એકતા સર્જવી જોઈએ. આજે મણિપુર જુઓ... તો આવી પરિસ્થિતિનું નિર્માણ ન થાય તો આપણે એકતા તરફ આપણું જે લક્ષ્ય છે યુનિટી ઓફ ઈન્ડિયા એ આપણે બરાબર ફોલો કરવું જોઈએ.

● ભારતમાં કેટલીક ધાર્મિક સંસ્થાઓ, કેટલીક સામાજિક સંસ્થાઓ પણ હિન્દુ રાષ્ટ્ર બને એવું ઈચ્છે છે, આપનો અભિપ્રાય આ માટે શું હોઈ શકે?

આ દેશમાં હિન્દુઓ બહુમતીમાં હતા અને આજે પણ છે, પરંતુ જ્યારે જ્યારે ભૂતકાળમાં વિધર્મી અથવા વિદેશી સરકારો આવી છે ત્યારે હિન્દુઓએ ખૂબ ભોગવ્યું છે. આવા સમયે જે રીતે લઘુમતીની લાગણીને જાળવવી જરૂરી છે એવી રીતે બહુમતીની લાગણીને પણ જાળવવી જરૂરી છે. એમાં સંતુલનનો અભાવ જ્યારે જ્યારે થાય છે ત્યારે સમસ્યા સર્જાય છે. એને સંતુલિત કરીને કરીએ તો એ હિન્દુ રાષ્ટ્ર હોય કે રાજ્ય હોય, એનાથી કશો ફરક પડતો નથી. મૂળ તો જે આપણું વલણ છે એ તટસ્થ અને ન્યાયપ્રિય હોવું જોઈએ - માનવતાવાદી હોવું જોઈએ. ત્યારે મારો ધર્મ સાચો અને બીજાનો ખોટો... એવી વાત છે એ બિલકુલ ખોટી છે અને એ વાત કોઈ સ્વીકારે એ આજના યુગમાં શક્ય નથી.

● અત્યારે મોટા ભાગના યુવાનો માટેનો એમની શિસ્ત-ગેરશિસ્ત, બેરોજગારી, કદાચ નિરાશા અને છેલ્લે ઘણી વખતે ટૂંકા ગાળાના પ્રસંગો બને છે તો આજના યુવાનો માટે આપનો શો સંદેશ હશે ?

યુવાનો માટે જીવન એ ખરેખર પડકારરૂપ છે. આપણે ત્યાં અવસર ઓછા છે અને ઉમેદવારો વધારે છે. એક સામાન્ય તલાટીની ભરતી હોય, ચાર-પાંચ હજાર તલાટી લેવાના હોય અને ૧૬-૧૭ લાખ માણસો એના માટે એપ્લાય કરે ઓનલાઈન, એ દર્શાવે છે કે આપણે

સ્વયંભૂ જ્યોતિર્લિંગ સોમનાથ મંદિર ટ્રસ્ટના રખવૈયા શ્રી લહેરી સાહેબ.

ત્યાં જે લોકોને કામ જોઈએ છે. સાચો વિકલ્પ તો એ જ જે કે ચીનની જેમ આપણે પણ લેન્ડ આર્મી વોટર આર્મી અને પ્રદૂષણ નિવારણ આર્મી એ રીતના યુનિટો બનાવીને આપણા જે મહત્ત્વના પ્રશ્નો છે એ હલ કરવામાં યુવાશક્તિનો ભરપૂર ઉપયોગ કરવો જોઈએ. ભૂમિ સુધારણા, આપણે જેમ સંચય યોજના કરી, અનેક ચેકડેમ બન્યા તો ઉત્તર ગુજરાતમાં પાણીનું તળ ઊંચું આવવાનું. આપણે જે પાયાની જરૂરિયાત છે - પ્રદૂષણ નિવારવાની જરૂરિયાત છે તેના માટે આપણે યુવાનોનો ભરપૂર ઉપયોગ કરવો જોઈએ અને એમને પરિશ્રમ દ્વારા આ દેશને બદલવા માટે આપણે પ્રેરિત કરવા જોઈએ. આજે આપણે ત્યાં ફિઝિકલ વર્ક પ્રત્યે જે ઉદાસીનતા છે એ ઓછી કરીને... આજે કોઈને નથી ખેતીમાં રસ, નથી પશુપાલનમાં રસ, નથી જમીન સુધારણામાં રસ, નથી બાંધકામ કે મજૂરીમાં રસ...

● છેલ્લો સવાલ સાહેબ, ગુજરાતે ઘણાં રત્નો આપ્યાં છે. પ્રવર્તમાન નરેન્દ્રભાઈ મોદી અને અમિતભાઈ શાહ... આ બંને ઉત્તર ગુજરાતનાં રત્નો આજે દિલ્હીમાં સાથે મળીને કામ કરે છે. આથી આખા દેશને એક નવી અપેક્ષા અને આશા છે કે હજુ પણ આવતો દસકો ભારત માટે વિશ્વગુરુ બનવા માટેનો રસ્તો ખોલશે. આપનો અભિપ્રાય?

આપની વાત બિલકુલ સાચી છે. આપણા બે રાજકીય આગેવાનોએ રાષ્ટ્રીય કક્ષાએ જે કામગીરી કરીને એમના સ્થાનની મહત્તા વધારી છે તે આપણા સૌ માટે ગૌરવરૂપ છે. પ્રશ્ન એ છે કે આપણે ત્યાં વસ્તીનું પ્રમાણ વધારે હોવાથી આપણા વિકાસનાં ફળો ખૂબ જ - જેને કહેવાય ઝીણા ઝીણા ભાગમાં વહેંચાઈ જાય છે. નરેન્દ્રભાઈ મોદી કહે છે કે આપણે ૨૦૨૩થી ૨૦૪૭નો ૨૫ વર્ષનો સમયગાળો અમૃતકાળ તરીકે ઊજવીને આ દેશની પાયાની સમસ્યાના નિરાકરણ માટે જનશક્તિને જોડીએ તો મને લાગે છે કે એમણે બંને જે આ ભગીરથ યજ્ઞ શરૂ કર્યો છે એનાં સારાં ફળ સૌને મળશે.

ધન્યવાદ ધન્યવાદ સાહેબ... મિત્રો, અનેક સદ્ગુણો ભેગા થાય ત્યારે એક ચારિત્ર્યનું નિર્માણ થતું હોય છે. એવા ચારિત્ર્યવાન અને સહૃદય એવા આપણા લહેરી સાહેબ આજે આપણા 'ઉમા સૃષ્ટિ'ના 'બહુરત્ના વસુંધરા' વિભાગમાં મુલાકાત આપવા બદલ હું ડૉ. પ્રભુદાસ પટેલ 'ઉમા સૃષ્ટિ' અને વિશ્વ ઉમિયા ફાઉન્ડેશન વતી આપનો ખૂબ ખૂબ આભાર માનું છું. ■

બે સંતાનો વચ્ચે દ્વેષભાવ ન જન્મે એનું મા-બાપે ધ્યાન રાખવું જોઈએ

મોટું બાળક નાનાને માટે તો મોટાને ખીજાવું નહીં. નાના બાળકને પાસે લઈ છાનું રાખવું અને એ દરમિયાન પણ 'ભાઈ તો ખરાબ જ છે' એ મતલબનું ક્યારેય ન બોલવું

રોનક અને રોની બંને ભાઈઓમાં પાંચ વર્ષનો ફરક. બંને નાના હતા ત્યાં સુધી તો બંને સંપીને રમતા હતા, પણ રોનક ૧૩-૧૪ વર્ષનો થયો ત્યારે એના સ્વભાવમાં ફરક આવવા લાગ્યો. એ રોની પર હુકમ ચલાવવા લાગ્યો. તેમનાં માતા-પિતા નોકરી એટલે ઘણી વખત એવું બનતું કે બંને બાળકો થોડા સમય માટે ઘરમાં એકલાં હોય. આઠ-નવ વર્ષના રોની માટે ભાઈ સાથે રહેવું એ મજાની વાત હતી અને એનાં મા-બાપને સ્વાભાવિક છે કે રોનક પર વિશ્વાસ હોય અને એ રોનીને સંભાળી લેશે એવી ખાતરી હોય.

રોની એનાં મા-બાપની ગેરહાજરીમાં કોઈ જીદ કરે, કોઈ વસ્તુ માગે ત્યારે રોનક જો એના કામમાં હોય કે પછી કશુંક હોમવર્ક કરતો હોય કે ફોનમાં રમત રમતો હોય તો એ રોની પર ગુસ્સે થઈ જતો. શરૂ શરૂમાં તો રોની બધું ભૂલીને પાછો ભાઈ પાસે જતો રહેતો, પણ ધીમે ધીમે રોનકને એવું લાગવા માંડ્યું કે જ્યારે બંને એકલા હોય ત્યારે રોની પર એ હુકમ ચલાવી શકે છે અને જે ધારે તે કરી શકે છે એટલે એણે રોની પાસે કામ કરાવવા માંડ્યું અને જરૂર ના હોય

તેવા હુકમો છોડવાનું શરૂ કર્યું.

'રોની, પાણી લઈ આવ... રોની, મારી બુક્સ સરખી મૂક, મારી ચીજોને હાથ ન લગાડીશ, તોફાન કર્યું તો મારીશ. પપ્પાને તારી ખોટી ફરિયાદ કરીને તને માર ખવડાવીશ. મમ્મીને કહ્યું તો તને એકલો ઘરમાં પૂરીને જતો રહીશ...' વગેરે જેવા જાતજાતના અને ભાતભાતના હુકમો કરવા લાગ્યો.

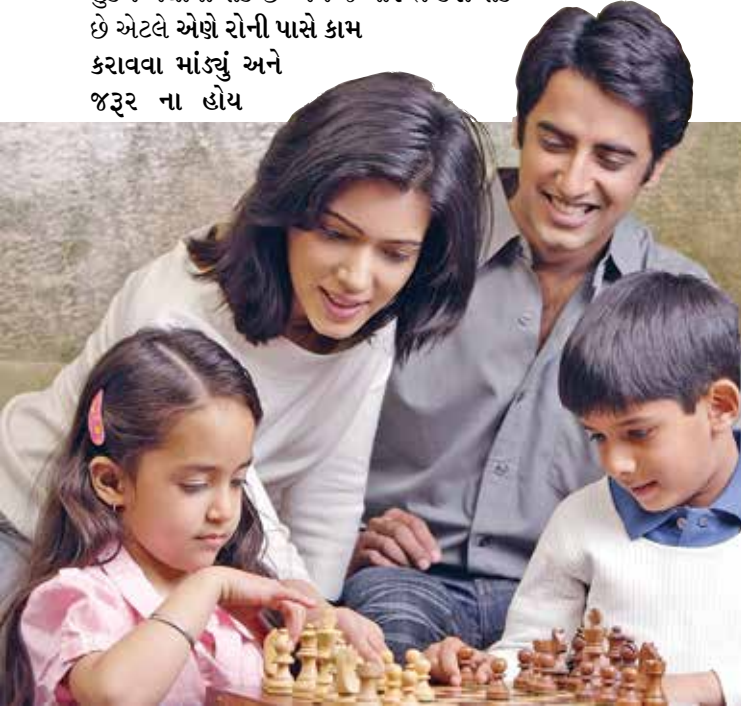
રોનકથી રોની ડરવા લાગ્યો તેમ તેમ રોનકને મજા આવવા લાગી. એક દિવસ મમ્મી વહેલી આવતી તો રોની રોનકના પગ દબાવી રહ્યો હતો. મમ્મીને જોવા છતાં એ દોડીને પાસે જઈ ન શક્યો. એ ખૂબ ડરી ગયો હતો. એણે એની મમ્મી તરફ જોયું. એની મમ્મી ઝડથી આવી અને એણે રોનીને બાથમાં લીધો કે તરત રોની રડવા લાગ્યો.

આવી ઘટના ઘણાં ઘરોમાં બનતી હોય છે. બે કે વધુ ભાઈ-બહેન હોય તો એમનું ઝઘડવું સ્વાભાવિક હોય છે, પણ એમાંથી એક બાળક બીજા બાળક ઉપર દાદાગીરી કરવા લાગે તો એનાં ભાઈ કે બહેનને ડર લાગવા માંડે કે પછી લઘુતાપ્રેમિ બંધાઈ જાય અથવા એમની વચ્ચે પરસ્પર વૈમનસ્ય કાયમી થઈ જાય એવું સામાન્ય રીતે બનતું હોય છે.

મા-બાપ મોટા ભાગે આવા કિસ્સામાં નાના બાળકનો પક્ષ લેતાં હોય છે અને મોટા પર ગુસ્સો કરતાં હોય છે અથવા બંનેને ઝઘડતાં જોઈ બંનેને મારે છે અને ગુસ્સો કરે છે, પણ ગુસ્સો કરવાથી સમસ્યા વધુ વકરે છે એ વાત મા-બાપ ભૂલી જાય છે.

તો કરવું શું? કોઈ એકનો પક્ષ ક્યારેય ન લેવો. ધારો કે મોટું બાળક નાનાને મારે તો મોટાને ખીજાવું નહીં. નાના બાળકને પાસે લઈ છાનું રાખવું અને એ દરમિયાન પણ 'ભાઈ તો ખરાબ જ છે' એ મતલબનું ક્યારેય ન બોલવું. એને સમજાવવું જોઈએ અને પૂછવું કે વાગ્યું તો નથી ને? એનું ધ્યાન બીજે દોરવાનો પ્રયત્ન કરવો જોઈએ. મોટા બાળક વિશે બીજા કોઈ આગળ પણ ઊતરતું ન બોલવું. એ ગુસ્સો બહુ કરે છે કે બંને તો કાયમ ઝઘડે છે એવું ન કહેવું, પણ એ વાતનો ઉલ્લેખ ટાળવો. શક્ય હોય ત્યાં સુધી જે નબળું હોય એ સ્વસ્થ થાય એ માટે પ્રયત્ન કરવા પણ 'બીજી વાર તું મારજે' કે પછી 'ભાઈ તો એવો ખરાબ જ છે' એવું ક્યારેય ન કહેવું. તોફાનની અવગણના કરવી અને મોટા બાળકને એવું ફિલ કરાવવું કે તું પણ નાના જેટલો જ પ્રિય છે, પણ તોફાન કરે ત્યારે એની અવગણના કરવી અને બંને સંપીને રહે ત્યારે પ્રશંસા કરવી.

આ બંને બાળકો સંપીને રહે એ જોવાની જવાબદારી માતા-પિતાની છે. માતા-પિતા થોડું ધ્યાન રાખે તો બંને ભાઈઓ વચ્ચે અથવા તો ભાઈ-બહેન વચ્ચે કે બે બહેનો વચ્ચે દ્વેષભાવ ન જન્મે અને તેમનામાં લાગણી અને પ્રેમ વિકસે. ■

સ્ત્રીઓએ અમુક રોગથી બચવા શું કરવું જોઈએ?

અમુક ઉંમર બાદ સ્ત્રીઓમાં અમુક રોગ થવાની શક્યતા વધી જતી હોય છે. આ રોગ ક્યા ક્યા છે અને તેનાથી બચવા શું કરવું જોઈએ?

બ્રેસ્ટ કેન્સર

મહિલાઓમાં સ્તન કેન્સર સૌથી સામાન્ય સમસ્યા માનવામાં આવે છે. આ સમસ્યા હોર્મોનલ ફેરફારો અથવા અન્ય કારણસર થઈ શકે છે. ખરેખર સ્તન કેન્સર ત્યારે થાય છે, જ્યારે સ્તન કોષના ડીએનએને નુસાન થાય છે.

BRCA1 અને BRCA2 જનીનોનું પરિવર્તન સ્તન કેન્સરનું જોખમ વધારી શકે છે અને તે માતાપિતાથી બાળકોમાં ફેલાય છે.

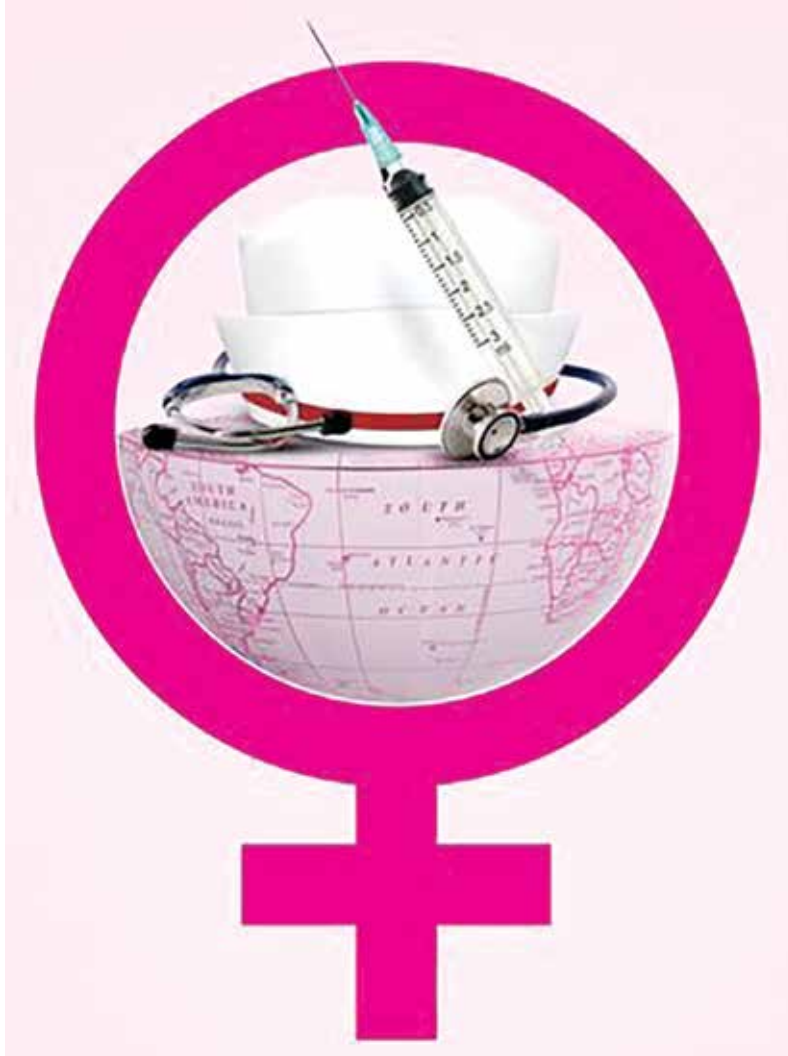
મેમોગ્રામ અને એમઆરઆઈ દ્વારા સ્તન કેન્સરનું નિદાન કરી શકાય છે. સ્તન કેન્સરની સારવાર લમ્પેક્ટોમી દ્વારા કરવામાં આવે છે, જે સ્તન કેન્સરની ગાંઠને દૂર કરવાની પ્રક્રિયા છે. વજનને નિયંત્રિત કરીને સ્તન કેન્સરને અટકાવી શકાય છે.

હૃદય રોગ

પુરુષો અને સ્ત્રીઓમાં હૃદય સંબંધિત સમસ્યા ખૂબ જ સામાન્ય બીમારી બની ગઈ છે. હૃદય એ માનવશરીરનું સૌથી મહત્વપૂર્ણ અંગ છે. ગર્ભની રચના થાય ત્યારથી હૃદય તેનું કામ કરે છે અને મૃ

ત્યુ સુધી તેમ કરવાનું ચાલુ રાખે છે. સ્ત્રીઓને હૃદયની બીમારીઓ થવાની સંભાવના વધુ હોય છે, જેમાં નીચેનાનો સમાવેશ થાય છે.

હૃદય એ માનવશરીરનું સૌથી મહત્વપૂર્ણ અંગ છે, ગર્ભની રચના થાય ત્યારથી હૃદય તેનું કામ કરે છે અને મૃત્યુ સુધી તેમ કરવાનું ચાલુ રાખે છે

એથરોસ્કલેરોસિસ: તે ધમનીઓના સખત થવાને કારણે થાય છે. તેનાથી હાર્ટ અટેક અને સ્ટ્રોકનું જોખમ વધી જાય છે.

અસામાન્ય હાર્ટ એરિથમિયા: આ સ્થિતિમાં હૃદયનો વાલ્વ અસામાન્ય બની જાય છે.

હૃદયના સ્નાયુઓનું સખત થવું: આ સ્થિતિમાં હૃદયમાં સ્નાયુઓ જાડા અને સખત થઈ જાય છે, જેના કારણે થાક, પગમાં સોજો અને શ્વાસ લેવામાં તકલીફ શરૂ થાય છે. આ રોગથી બચવાના ઉપાય તરીકે તળેલો ખોરાક અને મીઠાનું સેવન ઓછું કરો. સ્વસ્થ જીવનશૈલી રાખો.

ઓછામાં ઓછા ત્રણથી ચાર દિવસ કસરત કરો, દારૂ ના પીવો, ધૂમ્રપાન ના કરવું, દવાઓ સમય પર લેવી, કોલેસ્ટેરોલને કન્ટ્રોલમાં રાખવું, બ્લડ પ્રેશરને કન્ટ્રોલમાં રાખવું, તણાવમુક્ત રહેવું.

ડિપ્રેશન

સ્ત્રીઓ ક્યારેક ઉદાસી અનુભવે છે. જો આ લાગણીઓ લાંબા સમય સુધી ચાલુ રહે તો સ્ત્રી અને તેની આસપાસના લોકો પર અસર કરી શકે છે. આ સ્થિતિને ડિપ્રેશન કહેવામાં આવે છે. તેને વિશે ખૂલીને વાત કરવી જોઈએ.

ડિપ્રેશનથી બચવાના ઉપાયો: આ બીમારીથી બચવા માટે ખૂલીને વાત કરો અને ડોક્ટરને પણ બતાવી જુઓ. ડિપ્રેશનથી પીડિત લોકોએ પૂરતી ઊંઘ લેવી જોઈએ. દરરોજ

કસરત કરવી જોઈએ. પૌષ્ટિક ભોજન લેવું. સોશિયલ નેટવર્કિંગ દૂર રહેવું. ■

(સાભાર ' સંદેશ ')

તમારું બાળક આપઘાત ન કરે એવી સ્થિતિનું સર્જન તમારા હાથમાં છે

ધણા વિદ્યાર્થીઓ પરીક્ષામાં સફળતા મેળવે છે તો કેટલાક ધારેલું પરિણામ નથી મેળવી શકતા. આ સંજોગોમાં વિદ્યાર્થીમાં ઉદ્ભવતી હતાશા તેને ખોટું પગલું લેવા દોરી જાય છે. જીવન માણસને ઈશ્વરે આપેલી એક અણમોલ ભેટ છે. કહેવાય છે કે આ જીવન માણસને એટલા બધા અનુભવ કરાવે છે, જે એને ઘડે છે, તાલીમ આપે છે અને ક્યારેક ભાંગી પણ પડે છે. સુખ સૌને ગમે છે પણ આપત્તિ અને મુશીબત ઘડે છે.

ભારત હમણાં જ દુનિયાનો સૌથી વધુ વસ્તી ધરાવતો દેશ બન્યો છે. આ તો આપણે ધીમે યાલ્યા, નહીંતર જો ધૂંઆધાર બેટિંગ કરી હોત તો આપણે ક્યારનાય આ મોરચે ચીનને પછાડીને આગળ નીકળી ગયા હોત. ભારત માત્ર સૌથી વધુ વસ્તી ધરાવતો દેશ છે એટલું જ નહીં, પણ વિશ્વમાં સૌથી યુવાન દેશ પણ છે. આપણી સરેરાશ વય ૩૦ની વર્ષની આજુબાજુ છે. જે દુનિયામાં સૌથી નીચી છે. આ યુવાધનને જો આયોજનબદ્ધ રીતે કામે લગાડાય તો એ ડેમોગ્રાફિક ડિવિડન્ડ સૌથી મોટી સંપત્તિ બની જાય છે. પણ એ માટે નવી તકોનું સર્જન કરવું પડે. ભારતની આજની સૌથી મોટી સમસ્યા આ યુવા પેઢી માટે નવીન તકોને બદલે રોજગારી, બેકારી અને સંસાધનોનો અભાવ છે. આને કારણે યુવાન હતાશા અને અનેક પ્રકારની દિશાહીનતાથી પીડાય છે. જે યુવાધન આપણી તાકાત બનવું

તમે ઓફિસમાં મોટા સાહેબ ભલે હો, પણ બાળક માટે તો પિતા છો એ ભૂલશો નહીં. જો આવું કરશો તો કાં તો બાળક ખોઈ બેસશો અથવા બાળક તમારા માટે કડવાશ લઈને મોટું થશે. બેમાંથી એક પણ પરિસ્થિતિ તમારા હિતમાં નથી

જોઈએ તે એક સમસ્યા બની ગયું છે.

માનસિક હતાશાથી પીડાતો યુવાન ડિપ્રેશનનો શિકાર બને છે અને ડિપ્રેશન એને કોઈ કમનસીબ નબળી પળે પોતાની જાતનો ભોગ લઈ લેવા પ્રેરે છે. ગુજરાત જેવા સમૃદ્ધ રાજ્યમાં પણ હતાશા અને ડિપ્રેશનના કુલ કેસમાંથી ૫૦ ટકા ૧૪ વર્ષથી નીચેની વયજૂથના અને ૭૫ ટકા ૨૪ વર્ષથી નીચેની વયજૂથના છે.

આમેય કિશોરાવસ્થા અને મુગ્ધાવસ્થા એવી ઉંમર છે, જ્યારે લાગણીની સંવેદનશીલતા ખૂબ ઊંચી હોય છે. આ ઉપરાંત જેને આપણે ઈમેજ કહીએ છીએ તે ૧૩થી માંડીને ૧૮ વર્ષ દરમિયાન ઊભી થતી માનસિક વ્યથિતતાનું

એક કારણ છે. જિનેટિક ફેરફારો પણ છે. બારમા ધોરણનો મહત્વનો ટર્નિંગ પોઈન્ટ અને કોલેજકાળ પણ આ સમયગાળા દરમિયાન આવે છે. જે જિંદગીના બે મોટા માઈલસ્ટોન છે. એની વાતને કોઈ સમજી શકતું નથી એવી માન્યતામાં એનામાં ગુસ્સો અને નિરાશાનાં બીજ રોપાય છે. આ માટેનાં કારણો જોઈએ તો ઘરમાં સતત ઝઘડતા રહેતાં મા-બાપ, ઓફિસ કે ધંધાના કામમાં વ્યસ્ત રહેતો પિતા અને કિટી પાર્ટીઓમાં કે બીજી સામાજિક પ્રવૃત્તિઓમાં ગળાડૂબ મા, પોતાને અણગમતા વિષયોનો અભ્યાસ, ઘરમાં અંગ્રેજી ના બોલાતું હોય એવી પરિસ્થિતિમાં પોતાને અંગ્રેજી માધ્યમની સ્કૂલમાં પોતાનો અહમ્ પોષવા મા-બાપ મૂકતાં હોય છે એ સ્થિતિ, ઘરમાં પોતાનાં બીજાં ભાઈ-બહેન અથવા પડોશીનાં કોઈ છોકરા કે છોકરી સાથે સરખામણી કરી મારવામાં આવતાં મહેણાં-ટોણાં આ બધી બાબતો મુગ્ધાવસ્થામાં આપઘાત તરફ દોરી જવા માટેનું પ્રબળ કારણ બની જતું હોય છે.

તમે ઓફિસમાં મોટા સાહેબ ભલે હો, પણ બાળક માટે તો પિતા છો એ ભૂલશો નહીં. જો આવું કરશો તો કાં તો બાળક ખોઈ બેસશો અથવા બાળક તમારા માટે કડવાશ લઈને મોટું થશે. બેમાંથી એક પણ પરિસ્થિતિ તમારા હિતમાં નથી. તમારો દીકરો કે દીકરી કોઈ મોટી શૈક્ષણિક સંસ્થામાં ભણે, ડિગ્રી મેળવે અને મલ્ટિનેશનલ કંપનીમાં જોડાય એને તમે જિંદગી જીવવાની લાયકાત ગણતા હો તો ચેતી જજો. પરીક્ષામાં પ્રથમ અને જીવનમાં પ્રથમ હોવું એ બે જુદી બાબતો છે. ■

સામે ચાલીને દુઃખી થવાની કલા...

તમે સહુને આગળ કરીને - સાથે લઈને ચાલશો તો તમે સફળ બનશો, પણ તમે નવો રસ્તો બનાવીને ચૂપચાપ એ જ રસ્તાની બાજુમાં ઊભા રહીને, બીજાને એ જ રસ્તા પર ચાલવા દેશો તો તમે સંતોષી બનશો... દુનિયા કશું જ ભૂલી જતી નથી

એક નવો રોગ માલૂમ પડ્યો છે... કારણ વગર દુઃખી થવાની કલા... આજે એવા ઘણાને મળવાનું બને છે, જેના જીવનમાં બધું જ સરસ ચાલે છે. પોતે પણ જીવનમાં સરસ સેટ થઈ ગયા છે. ખરાબ સમય પસાર થઈ ગયો છે અને હવે જીવનમાં રમણીયતાનો અનુભવ કરવાનો છે. જે વિતાવ્યું એને ફરીથી જીવવાનું નથી, છતાંયે એવા લોકો દુઃખી છે. એવા લોકો રાહ જુએ છે કે ક્યારે દુઃખ આવે. અત્યારની શાંતિ તેમને પચતી નથી. દોડધામ ન હોય એવા દિવસની કલ્પના એમના વિષયની બહાર છે. એમને નાનકડી ચિંતામાં પણ હવે ગૂંચામણ અને અકળામણ થવા લાગે છે.

એક સમય હતો, જ્યારે જીવનમાં ધાર્યા કરતાં વધારે પરિસ્થિતિ ખરાબ હતી અને

આપણે એ સમસ્યાઓને મચક આપ્યા વિના એની સામે લડ્યા હતા. હવે સમસ્યાઓ અને સંઘર્ષ નથી રહ્યા. શાંતિનો સમય છે. આનંદ કરવાનો સમય છે. છતાંયે અકળામણ જૂની ને જૂની જ છે. પ્રકૃતિમાં જન્મેલું-પ્રગટેલું પ્રત્યેક લટાર મારવા નથી આવ્યું. એના સંઘર્ષમાંથી મથીને પોતાના આનંદને ઊજવવા માટે આવ્યું છે. પાંદડું પણ આમાં આવી જાય અને દરિયાકિનારે પછડાતી લહેરોનો પણ આમાં સમાવેશ થાય છે. જીવનમાં શાંત રહેતા અને જીવનમાં વર્તમાનને ઊજવતાં આવડવું જોઈએ.

અત્યારે જ્યારે કોઈ સમસ્યા નથી ત્યારે કેમ કોઈ તકલીફ નથી? કેમ બધું સરખું ચાલી રહ્યું છે? - આવી ચિંતાઓ વ્યર્થ છે. દિવસનું અજવાળું આપણામાં જોમ અને જુસ્સો ઉમેરે

છે. આપણે એના પર હાથ ઢાંકીશું તો હાથ પણ દાઝશે અને અંધારું જ સાંપડશે. આપણે આપણાથી ડરી ગયા તો દુનિયા ટાંપીને જ બેઠી છે. આપણે આપણામાંથી નિર્ભય રહીશું તો દુનિયા પણ ઝૂકી જશે. પ્રત્યેક પણ આપણી ખાનદાનીને ઉજાગર કરતી નાત જેવી છે, જેનાં કુટુંબકબીલામાં આપણો સ્વભાવ ઊજળો કરવાનો હોય છે.

ટેન્શન વગર પણ દિવસ ઊગી શકે છે. સમસ્યા વગર પણ સામે ચાલીને જાતને મળી શકાય છે. કેટલુંક વિસ્ત આપણાં સારાં કાર્યોનું હોય છે. જે ખરેખર વધારે લાંબું અને બળકટ હોય છે. એટલે જ આપણને જે નથી ગમતાં અથવા ઈર્ષ્યા કરીને આપણને જે અવગણે છે તેમને આ વાતની ખબર છે.

તમે સહુને આગળ કરીને - સાથે લઈને ચાલશો તો તમે સફળ બનશો, પણ તમે નવો રસ્તો બનાવીને ચૂપચાપ એ જ રસ્તાની બાજુમાં ઊભા રહીને, બીજાને એ જ રસ્તા પર ચાલવા દેશો તો તમે સંતોષી બનશો... દુનિયા કશું જ ભૂલી જતી નથી. એને જે યાદ રાખવાનું છે તે અને જે યાદ નથી રાખવાનું તે બધું જ યાદ રાખીને બેઠી છે...

દુઃખની રાહ થોડી જવાય? કેમ કંઈ ખરાબ બનતું નથી? એવી ચિંતા થોડી થાય? માની લીધું કે વ્યવસ્થા અને પરિસ્થિતિને કારણે ઘરોમાં આંગણાં નથી રહ્યાં. તેથી અવસર થોડા ઊજવ્યા વગરના રહી જવા જોઈએ? એક સમયે પ્રશ્નોથી ઘેરાયેલા આપણે આપણી જાતે જ જવાબોથી સભર હતા.

આજે ચારે તરફ જવાબો છે ત્યારે પ્રશ્નો શું કામ ઊભા કરવા છે? શાંતિથી આવીને, શાંતિથી પસાર થઈ જતો દિવસ આપણી અંદરની શ્રદ્ધાને વધુ મજબૂત અને દઢ કરે છે. જાતને એપોઈન્ટમેન્ટ આપવાની કે સમય ફાળવવાની વાત ત્યારે જ કરવાની થાય જ્યારે આપણે આપણાથી દૂર હોઈએ. ઓક્સિજન બનતાં Co2ને કશાયની ખબર નથી એટલે તો એ પ્રાણવાયુ બને છે. ■

‘MY BMW’

‘ના સાહેબ ના, હું તો નોકરી કરું છું, પણ ગાડી તો જે ચલાવે તેની જ હોય ને એટલો તો પાછળ લખ્યું છે કે, ‘MY BMW’. ખરેખર કહું સાહેબ, કાલ કોણે જોઈ છે, મજા તો હાલ કરી એટલી જ ગણાય. મારે ઉતાવળ છે. સાહેબ, આ લોકોને આંટો મારવા લઈ જવા છે. પછી ટ્રાફિક થઈ જશે.’

સરકારી ઓફિસોમાં સામાન્ય રીતે સમયાંતરે કર્મચારીઓ ડિઅરનેસ એલાઉન્સ અર્થાત્ મોંઘવારી ભથ્થાની અને તેમાં થોડા ઊંડા ઊંડા ઊંડા પગારપંચની ચર્ચા કરતા હોય છે. ચર્ચાનો સૂર હાલનું ભથ્થું, ભથ્થું વધવાની સંભાવના અને સંભવિત વધારાથી પોતાના પગારમાં કેટલો ફરક પડ્યો તેની ગણતરી. ભથ્થાની ગણતરીથી અસંતુષ્ટ રહી હવે નવું પગારપંચ બેઠું કે બેસવાની સંભાવનાની ચર્ચા સુધી આગળ જતા હોય છે. છેવટે વાત સરકારી નોકરી કરતાં ખાનગી નોકરોના પગારો સારા, પરંતુ અસલામતીને કારણે ખાનગી નોકરી ના કરાય તેમ ચર્ચા કરીને અસંતોષને સંતોષમાં રૂપાંતરિત કરવાના પ્રયાસ સાથે ચર્ચા પૂરી કરે. વળી હમણાં હમણાં છેલ્લાં કેટલાંક વર્ષોથી સરકાર દ્વારા કરવામાં આવતી કરાર આધારિત નિમણૂકને કારણે સરકારમાં બે જૂથ દ્વારા પણ ચર્ચા થાય, કરાર આધારિત અને કાયમી કર્મચારીઓ બંને જૂથ પોતે સારા હોવાની દલીલો કરે અને દાખલા આપે, કોઈક અધિકારી દ્વારા થયેલ વખાણના પુરાવા આપે અને હરખાય. સામાન્ય રીતે હું આ પ્રકારની ચર્ચાઓમાં જોડાવાનું ટાળતો હોઉં છું. નોકરીની શરૂઆતથી જ પોતાની જવાબદારી સમજી આ નોકરી કાયમી અને સરકારી હોવા છતાં ખાનગી નોકરીની જેમ કામ કરવા ટેવાયેલા હોવાથી આ બધી બાબતો ક્યારેય મને બહુ વજૂદવાળી નથી લાગતી. મારો જવાબ અને મારી માન્યતા સ્પષ્ટ છે કે આ બધું વ્યક્તિગત રીતે મૂલવવું જોઈએ.

કાયમી અને કરાર આધારિત બંને જૂથમાં માણસો સારા અને ખરાબ બંને પ્રકારના હોય છે, માટે ચર્ચાનો અર્થ નથી. આ પ્રકારની ચર્ચાઓમાં સિનિયોરિટીની ગણતરી અને પ્રમોશનનો કકળાટ પણ કાયમી હોય છે.

આજની ચર્ચાનો સૂર અમારા જે તે સમયના નિયામક દ્વારા છેડવામાં આવ્યો હતો. કોઈકે કહ્યું કે આજે નિયામક કહેતા હતા કે આપણે ત્યાં ભરતભાઈનો પગાર સૌથી વધુ છે અને તેમના પગારમાં આપણે કરાર આધારિત ચાર માણસો - ફેક્ટી મેમ્બર નોકરીમાં રાખી શકીએ. અરે, ભરતભાઈ કરતાં તો મારો પગાર પણ ઓછો છે તેવો અફસોસ પણ વ્યક્ત કરતા હતા. ત્યારે મારાથી ચર્ચામાં ભાગ લેતા બોલાઈ ગયું કે, ‘મિત્રો, આ વાત નિયામકે મને રૂબરૂ પણ કરી હતી અને મેં તેમને પ્રત્યક્ષ જે જવાબ આપ્યો હતો તે એવો હતો કે જે લોકો ૧૫ રૂપિયે કિલો બોર જ ખાવા ટેવાયેલ હોય તે ૧૫૦ રૂપિયે કિલો હાફુસ કેરી ખાવાની હિંમત ના કરી શકે.’ અનુભવ અને ગુણવત્તાનું પણ કંઈક મૂલ્ય છે. માટે મને જો છૂટો કરી મારી જગ્યાએ મારા પગારમાં અન્ય ચાર ફેક્ટી મેમ્બર રાખવાના હશે તો હું રાજી થઈશ. આ રીતે સાવ જ ફાલતુ ચર્ચામાં હું પણ જોડાઈને મારા અહંકારને પંપાળીને વળ ચઢાવતો હતો. હવે આવી બાબતોમાં ભાર લાગતો હોય છે. સાંજે છૂટવાનો સમય થયો અને બધા ફટાફટ ઘર તરફ ભાગવા લાગ્યા.

ઓફિસથી છૂટીને પાછળની ગલીમાંથી પસાર થતો તો ત્યાં બધાં કાચાં-પાકાં ઝૂંપડાંની સંપૂર્ણ ગેરકાયદે વસાહત છે. કશું જ કાયમી નથી. મકાન, વીજળી, પાણી બધું જ ટેમ્પરરી અને આવતી કાલની કોઈ ગેરન્ટી નહીં. ત્યાં રહેનાર દરેક માણસ વિવિધ રીતે પોતાની આજીવિકા ચલાવે છે. કચરો વીણવો, પરત્તી, ભંગાર, મજૂરી, છૂટક રોજી, ફેરિયા અથવા ડ્રાઈવિંગ કરીને પોતાનું ગુજરાન ચલાવે છે. આજે રોડ મતલબ ગલીની વચ્ચેવચ એક માલવાહક ટેમ્પો ઊભો રાખી તેનો ડ્રાઈવર તેના ઘરમાંથી એટલે કે ઝૂંપડામાંથી તેની અને બાળકોને ઝડપથી બોલાવી, બહાર કાઢી ઉતાવળ કરવા સૂચનાઓ આપતો હતો, ‘ચાલો, ચાલો... તમને મારી બી.એમ.ડબલ્યૂ ગાડીમાં આંટો મારવા લઈ જવાના છે...’ અને મેં નજર કરી તો ટેમ્પોની પાછળની બાજુ લાલ રંગથી લાખેલું હતું ‘MY BMW’. હું એ વ્યક્તિનું નામ જાણતો નહોતો, પરંતુ નજીક જઈને પૂછ્યું કે, ‘ભાઈ, આ ટેમ્પો તમારી માલિકીનો છે?’ તો તેણે કહ્યું, ‘ના સાહેબ ના, હું તો નોકરી કરું છું, પણ ગાડી તો જે ચલાવે તેની જ હોય ને એટલો તો પાછળ લખ્યું છે કે, ‘MY BMW’. ખરેખર કહું સાહેબ, કાલ કોણે જોઈ છે, મજા તો હાલ કરી એટલી જ ગણાય. મારે ઉતાવળ છે. સાહેબ, આ લોકોને આંટો મારવા લઈ જવા છે. પછી ટ્રાફિક થઈ જશે.’

મને આખા દિવસની સડિયલ ચર્ચાઓ વ્યર્થ લાગી. સાધન કે સંપત્તિ હોય કે ના હોય, પરંતુ વર્તમાનમાં જીવવાની પદ્ધતિ જ સાચી પદ્ધતિ છે. મને ઘડીભર તો આ અનામી ડ્રાઈવરની જગ્યાએ હું ગાડી ચલાવતો હોઉં એમ લાગ્યું. હું હસતો હસતો આગળ નીકળી ગયો. ■

નાપાસ થયેલાઓનું પાસ સન્માન કરવાની નવી પ્રથા શરૂ કરવા જેવી છે

આજે એજ્યુકેશન કરતાં એક્ઝામનું મહત્ત્વ વધી ગયું છે. શિક્ષણ સંસ્થાઓ ગુરુકુલ મટીને મોલ બની ગઈ છે. જ્ઞાન કરતાં ગોખણપટ્ટીનું મૂલ્ય વધુ છે. શાળા કરતાં કોચિંગ ક્લાસ મહત્ત્વના બની ગયા છે. શિક્ષકની દિવ્યતા કરતાં ભવ્યતાનું મહત્ત્વ વધતું જાય છે

ધોરણ ૧૦ અને ૧૨ની બોર્ડની પરીક્ષાઓનાં પરિણામો આવે એટલે તરત જ બીજા દિવસે તેજસ્વી ને વધુ માર્ક્સ મેળવનારા વિદ્યાર્થીઓના ફોટા છાપાંઓમાં આવવાનું શરૂ થઈ જાય છે. એમાંય કોચિંગ ક્લાસવાળા તો માર્કેટિંગ માટે ખાસ આપે. એવું હજુ સુધી બન્યું નથી કે સૌથી ઓછા માર્ક્સ મેળવીને નાપાસ થનારા એકથી દસ વિદ્યાર્થીઓના ફોટા છપાયા હોય.

આપણા દેશમાં સૌથી વધુ ધનિકોની યાદી પ્રસિદ્ધ થાય છે, પણ સૌથી વધુ ૧૦ ગરીબોની યાદી કે ફોટા છપાતા નથી. તે કેમ ગરીબ છે, તે તેને કોઈ પૂછતું નથી. તેમ વિદ્યાર્થી નાપાસ કેમ થાય છે તે પણ તેને કોઈ ભાગ્યે જ પૂછતું હોય છે. તેજસ્વી વિદ્યાર્થીઓનું શાળા, જ્ઞાતિમંડળો ને વિવિધ સંસ્થાઓ સન્માન કરતી હોય છે. તેમ થોડાક નાપાસ થયેલા

વિદ્યાર્થીઓનું પણ સન્માન કરવું જોઈએ, જેથી તેમની મનોદશાનો સમાજને ખ્યાલ આવે. આવા કાર્યક્રમોમાં નાપાસ થવા છતાં જીવનમાં સફળ થનારાની ગાથાઓ સંભળાવવામાં આવે તે જરૂરી છે. નાપાસ થનારા ઘણા તો પાસ થવા પરીક્ષા આપતા જ હોતા નથી. કેટલાક માત્ર ડિગ્રી માટે તો કેટલાક છોકરી માટે પાસ થતા હોય છે. કેટલાક નાપાસ થાય તો નવાઈ લાગે છે તેમ કેટલાક પાસ થાય તો પણ નવાઈ લાગે.

દિવ્યાંગ કે પ્રજ્ઞાયક્ષુ સારા માર્કે પાસ થાય ને નરી આંખે જોનાર, વાંચનાર કે લખનાર સારી રીતે નાપાસ થાય તેવું પણ બને છે. ઘણી વાર વિદ્યાર્થીને પરીક્ષા આપવાનો ડર હોય છે. તો ઘણી વાર પરિણામનો ડર હોય છે. પરીક્ષા પછી પરિણામના ડરે ઘણી વાર વિદ્યાર્થી આત્મહત્યા કરી લે છે ને પછી પરિણામ આવે

ત્યારે તે પાસ થઈ ગયો હોય છે, પણ પરિણામ જાણવા જગતમાં હોતો નથી. નાપાસ થનારે રાજનેતાઓ પાસેથી શીખવું જોઈએ. કોઈ નેતા ચૂંટણી હારી જાય તો આપઘાત કરતો નથી. સામાન્ય ચૂંટણી સુધી રાહ જોવાને બદલે પેટા ચૂંટણી પણ આવે તો લડવા તૈયાર થઈ જાય છે. તેમ વિદ્યાર્થીએ પુનઃ પરીક્ષા માટે તૈયારીમાં લાગી જવું જોઈએ.

આજે પ્રવેશ, પરીક્ષા ને પરિણામ બધું જ દિન-પ્રતિદિન ગૂંચવાડાભર્યું બનતું જાય છે. ત્યારે વિદ્યાર્થી નાસીપાસ થાય તે સ્વાભાવિક છે. ત્યારે નાપાસ વિદ્યાર્થીના વાલીએ સંતાનને આત્મવિશ્વાસની સાથે સાથે ઢૂંક, પ્રેરણા ને પ્રેમ આપવાં જોઈએ. મોંઘી શિક્ષણ ફી, પુસ્તકોને કારણે વાલીની ચિંતા હવે સંતાનો સમજતાં થયાં છે. એટલે નાપાસ થઈશું તો મા-બાપનું શું થશે, તેમની મનોદશાની પણ તેમને ચિંતા થતી હોય છે. ક્યાંક મા-બાપની વધુ પડતી અપેક્ષાઓ પણ સંતાનને હતાશામાં ધકેલી દેતી હોય છે. પરીક્ષાનો માર્ક્સ લાવવાનાં મશીનો જેવી બની ગઈ છે. પાંચેય આંગળીઓ સરખી હોતી નથી. તેમ બગીચાનાં બધાં ફૂલો સરખાં સુગંધી હોતાં નથી. છતાં વિદ્યાર્થીને સારા કરતા ધાર્યા માર્ક્સ ન આવે ત્યારે નિરાશ કે દુઃખી થઈ જાય છે. ઘણી વાર વિદ્યાર્થી કરતાં મા-બાપ વધુ દુઃખી થઈ જાય છે. તેની વિદ્યાર્થીને ચિંતા હોય છે.

આજે એજ્યુકેશન કરતાં એક્ઝામનું મહત્ત્વ વધી ગયું છે. શિક્ષણ સંસ્થાઓ ગુરુકુલ મટીને મોલ બની ગઈ છે. જ્ઞાન કરતાં ગોખણપટ્ટીનું મૂલ્ય વધુ છે. શાળા કરતાં કોચિંગ ક્લાસ મહત્ત્વના બની ગયા છે. શિક્ષકની દિવ્યતા કરતાં ભવ્યતાનું મહત્ત્વ વધતું જાય છે, ત્યારે આંખ કરતાં ચશ્માં કે દાંત કરતાં ચોકડું વધારે મહત્ત્વનું હોય તેમ લાગે છે. પરીક્ષાઓ શાળા-કોલેજની પરીક્ષાઓ પછી જીવનની આવવાની છે. તેમાં પાસ થવું જરૂરી છે. દેશને માત્ર દાક્તરો કે એન્જિનિયરોની નહીં- સારા માળી, સારા રસોઈયા ને સૌથી વધુ તો સારા નેતાઓની પણ જરૂર છે. આજે યુવાનને દાક્તર કે એન્જિનિયર થવું છે ત્યારે માણસ બનવાનું જીવન શિક્ષણ આપે તેવી શાળાઓની જરૂર છે. ■

સમાજ સૃષ્ટિ

એક ગધેડાએ વાઘને કહ્યું, ‘ઘાસ વાદળી છે.’

‘વાઘે જવાબ આપ્યો, ‘ના, ઘાસ લીલું છે.’
ચર્ચા ગરમ થઈ અને બંને વિવાદના નિરાકરણ માટે મધ્યસ્થી (લવાદ) માટે જંગલના રાજા સિંહ સમક્ષ રજૂઆત કરવા પહોંચ્યા.

રાજાએ બંનેની દલીલો સાંભળી જાહેર કર્યું કે, ‘વાઘને એક વર્ષ માટે મૌન રહેવાની સજા કરવામાં આવે છે.’

ગધેડો ખુશખુશાલ કૂદકા મારતો ગધેડાઓની ભીડ સામે બૂમો પાડવા લાગ્યો, ‘હું સાચો... આપણે વાઘને હરાવ્યો. આજથી ઘાસ વાદળી જ ગણાશે.’

વાઘે કાયદાના પાલનનો કરી આદર સજા સ્વીકારી લીધી, પરંતુ તે સાથે સિંહને પૂછ્યું કે, ‘મહારાજ, તમે મને શા માટે સજા કરી? આખું ઘાસ લીલું છે, તમે પણ સત્ય જાણો છો છતાં મને મૌન રહેવાની સજા કેમ?’

સિંહે જવાબ આપ્યો, ‘સજા ઘાસના રંગ બાબતે કે સત્ય શું છે એના સંબંધે નથી કરી,

પણ તમારા જેવા બહાદુર અને બુદ્ધિશાળી પ્રાણીએ ગધેડા સાથે દલીલ કરવામાં સમય બગાડ્યો એના માટે કરી છે.’

મૂર્ખ અને કટ્ટરપંથી કે જેઓ વાસ્તવિકતા, તથ્ય કે પુરાવાઓની પરવા કર્યા સિવાય

દલીલો કરતા હોય તેમની સામે શબ્દો અને સમયનો બગાડ એક ગુનો જ ગણાય.

સાર :-

જ્યારે અજ્ઞાન ચીસો પાડતું હોય ત્યારે બુદ્ધિએ મૌન રહેવું જોઈએ... ■

કર્મનું અભિમાન રાખો
પૈસાનું નહીં
ફળોનો રાજા કેરી છે
તોય કિલો લેખે વેચાય છે
અને શ્રીફળ
નંગ લેખે વેચાય છે

દરેક સમસ્યાનો છેલ્લો
રસ્તો માફી જ છે
ક્યાંક આપી દો,
અને ક્યાંકથી લઈ લો...

જિંદગીમાં બે વસ્તુ
છૂટવા માટે જ બની છે -
શ્વાસ અને સાથ.
શ્વાસ છૂટે તો,
માણસ એક જ વાર મરે છે...
અને સાથ છૂટે તો,
માણસ દરરોજ મરે છે...

સવાલો કદી મરતા નથી
જવાબો કોઈને ગમતા નથી
ખુશીથી જીવન જીવી લ્યો સાહેબ,
આંસુ તો આંખોને પણ ગમતાં નથી

જિંદગીમાં દરેક વાવાઝોડા
તમારું નુકસાન કરવા
નથી આવતાં
અમુક વાવાઝોડા
તમારો રસ્તો સાફ કરવા
માટે પણ આવતાં હોય છે

જિંદગી આખી જીવ્યા
પણ કોઈ આવીને પૂછતું નથી કે,
કઈ રીતે જીવો છો?
પણ મૃત્યુના દિવસે
જરૂર આવીને પૂછશે કે,
કઈ રીતે મર્યા?

અમુક સારાં કર્મો,

એવાં પણ હોવાં જોઈએ,
જેની ખબર ભગવાન સિવાય
બીજા કોઈને પણ ન હોય...

પાણી, વાણી અને કમાણીને
સાચવીને રાખજો
કારણ કે
ભવિષ્યમાં બે આ ત્રણ નહીં હોય
તો ભવિષ્ય જ નહીં રહે

ઘમંડ ના કરવો ક્યારેય
પોતાના ભાગ્ય પર...
ક્યારેક એક કાંકરી પણ...
મોટામાં ગયેલા કોળિયાને
બહાર કઢાવી શકે છે

પાણીથી નહાય,
તે કપડાં બદલી શકે છે,
પણ જે પરસેવે નહાય,
તે કિસ્મત બદલી શકે છે... ■

પિતાની મૂક વેદના

મેં ધૂજતા હાથે આ ચિઢી પિતાજના હાથમાં મૂકી. તેમને ભગંદરનું દર્દ હતું તેથી તેઓ ખાટલાવશ હતા. તેમણે ચિઢી વાંચી. આંખમાંથી મોતીનાં બિંદુ ટપક્યાં. ચિઢી ભીંજાઈ. તેમણે ક્ષણ વાર આંખ મીંચી ચિઢી ફાડી નાખી.

હું પણ રડ્યો. પિતાજનું દુઃખ સમજી શક્યો. હું ચિતારો હોઉં તો એ ચિત્ર આજે સંપૂર્ણતાએ આલેખી શકું. એ મોતીબિંદુના પ્રેમબાણે મને વીંધ્યો. હું શુદ્ધ થયો. એ પ્રેમ તો જેણે અનુભવ્યો હોય તે જ જાણે.

મારે સારુ આ અહિંસાનો પદાર્થ પાઠ હતો. આવી શાંત ક્ષમા પિતાજના સ્વભાવથી પ્રતિકૂળ હતી. તેઓ ક્રોધ કરશે, કટુ વચન સંભળાવશે, માથું કૂટશે એવું મેં ધાર્યું હતું, પણ તેમણે આવી અપાર શાંતિ જાળવી તેનું કારણ મેં દોષની નિખાલસ કબૂલાત કરી એમ હું માનું છું. જે માણસ અધિકારી આગળ સ્વેચ્છાએ, પોતાના દોષનો નિખાલસપણે અને ફરી કદી તે ન કરવાનો પ્રતિજ્ઞાપૂર્વક સ્વીકાર કરી લે તે શુદ્ધતમ પ્રાયશ્ચિત્ત કરે છે. હું જાણું છું કે મારા એકરાશી પિતાજ મારે વિશે નિર્ભય થયા ને તેમનો મહા પ્રેમ વૃદ્ધિ પામ્યો.

મહાત્મા ગાંધી ■

VISHVESH PATEL
9879590685

Garden of Delight

CHIRAG PATEL
9825010685

Gold Roof
DESIGNER DIAMOND JEWELLERY
VVS • EF • IGI CERTIFIED

202/3/4, Madhav Complex, Nr President Hotel, Off C. G. Road, Ahmedabad - 9

નવી દિશા... નવા વિચાર...

સહકારથી સમગ્ર સમાજની સેવા

- નાગરીકો માટે જૂથ અકસ્માત વિમા યોજનાનો પુનઃ પ્રારંભ...
- પાક સહાય યોજનાનો અમલ...
- ટપક સિંચાઈ યોજનામાં આર્થિક યોગદાન...
- વાયર ફેન્સીંગ યોજનામાં ૪૦% સુધીની આર્થિક સહાય...
- ખેતીકામમાં ઉપયોગી તાલપત્રીઓનું સહત દરે વિતરણ...
- જમીન ચકાસણી લેબ તથા સ્પાઈસીસ લેબની નજુવા દરે ટેસ્ટીંગની સુવિધા...
- એ.સી. ભોજનાલયમાં શુદ્ધ અને સાત્વિક ભોજનની ઉત્તમ વ્યવસ્થા...
- માત્ર રૂ. ૧૦/- માં સારી ક્વોલિટીના ચા-નાસ્તાની સુવિધા...
- માર્કેટચાર્ડમાં ગરમીની સિઝનમાં ફ્રી છાસનું વિતરણ...
- જાહેર સ્થળોએ ઠંડા મીનરલ પાણીની સુવિધા...
- એમ્બ્યુલન્સ તથા ફાયરફાઈટરની ૨૪ કલાક સુવિધા...
- બ્રાહ્મણવાડા મુકામે ૩૦ એકર જમીનમાં અદ્યતન સુવિધાઓવાળા માર્કેટચાર્ડનો શુભારંભ...
- ઊંઝા તાલુકા તથા બજાર વિસ્તારના કુપોષિત બાળકોને દરક લઈ માનવતાનું કાર્ય

જય સહકાર... જય કિસાન...

વિષ્ણુભાઈ પટેલ
સેક્રેટરી

અરવિંદભાઈ પટેલ
વા. ચેરમેન

દિનેશભાઈ પટેલ
ચેરમેન

તથા ડીરેક્ટર ગણ
ખેતીવાડી ઉત્પન્ન બજાર સમિતિ ઊંઝા

કવર સ્ટોરી

ડૉ. પ્રભુદાસ પટેલ,
તંત્રી

આપણે ચંદ્ર પર સોફ્ટ લેન્ડિંગ કરવામાં સફળતા હાંસલ કરી છે. ભારત હવે ચંદ્ર પર છે. આ સફળતા ઈસરોની લીડરશિપ તથા વૈજ્ઞાનિકોની પેઢીઓની મહેનત અને યોગદાનનું પરિણામ છે. આ સફળતાએ આપણને આત્મવિશ્વાસ પૂરો પાડ્યો છે.

સોમનાથ, ઈસરો ચેરમેન

ચંદ્રયાન-૩: ઈસરોની ચંદ્ર પર છલાંગ

કલ શામ કો जब चाँद निकलेगा, तो उस चाँद की मिट्टी पर हमारे देश के कदमों की छाप होगी...

- અમિતાભ બચ્ચન

આપણે ગાતા હતા...

ચાંદા મામા આવે ને અજવાળું લાવે

શરદપૂનમની રાતે અમને દૂધપોઆ ખવડાવે

મામા એટલે માના ભાઈ. આપણી માતા ભારત માતા અને તેના ભાઈ ચાંદ એટલે ચાંદામામા. ભારત (પૃથ્વી) અને ચંદ્રનો એકદમ નજીકનો સંબંધ સાબિત કરવામાં ચંદ્રયાન-૩ મહત્વનું સાબિત થયું.

ભારતનું ગૌરવ એવું ચંદ્રયાન-૩ તા. ૨૩ ઓગસ્ટ - બુધવારે સાંજે ૬.૧૫ કલાકે ચંદ્ર પર સફળતાપૂર્વક લેન્ડિંગ કરીને ઈતિહાસ રચી દીધો. ચંદ્રના દક્ષિણ ભાગ પર લેન્ડિંગ કરનાર ભારત વિશ્વનો પ્રથમ દેશ બન્યો છે.

અંતરિક્ષના સંશોધનના ઈતિહાસમાં ઈસરોનું નામ સુવર્ણ અક્ષરે લખાયું. વિક્રમ લેન્ડરનું સોફ્ટ લેન્ડિંગ ભારતની ટેકનોલોજીનો વૈશ્વિક સ્તરે વિજય થયો. વિશ્વભરમાં વાહ-વાહ થઈ. ભારતનું સોનેરી સ્વપ્ન સાકાર થયું.

લેન્ડિંગ થયું ત્યારે આખા દેશમાં રોમાંચની લહેર ઊઠી હતી. બ્રિક્સની બેઠકમાં હાજરી આપવા ગયેલા વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ સારું જ કહ્યું કે, 'આવી ઘટનાઓ રાષ્ટ્રજીવનની ચેતના બની જાય છે. આ ક્ષણ અભૂતપૂર્વ છે - અવિસ્મરણીય છે અને વિકસિત ભારતના શંખનાદ જેવી છે.' ઈન્ડિયન સ્પેસ રિસર્ચના વૈજ્ઞાનિકોની રાત-દિવસની મહેનત રંગ લાવી છે. આ સમગ્ર માનવજાતની સિદ્ધિ છે. હવે પછીનું આપણું લક્ષ્ય સૂર્ય અને શુક્ર હશે. હવે ચાંદામામાને લગતી કથા-વાર્તાઓ બદલાઈ જશે. વસુધૈવ કુટુંબકમ્ અને સમગ્ર માનવજાતના સમાન ભાવિના આપણા નારાનો સમગ્ર વિશ્વમાં પડઘો પડી રહ્યો છે.

દેશે ઈતિહાસ સર્જ્યો. તા. ૨૩ સાંજે છ વાગ્યે આખા દેશના શ્વાસ અધ્ધર હતા. દરેકના મનમાં એક પ્રાર્થના હતી... અને ચંદ્રયાને જ્યારે ચંદ્ર પર સોફ્ટ લેન્ડિંગ કર્યું

ત્યારે મોટા ભાગનાની આંખો ભીની થઈ ગઈ હતી. દેશભરમાં ચંદ્રયાનના ઉતરાણની ઘડી અતિ રળિયામણી રહી. આનાથી ભારતના વિકાસને નવો વેગ મળશે અને વૈજ્ઞાનિકોનું ઉત્સાહમાં જબરદસ્ત વધારો થશે.

ચંદ્રયાન-૩ના સફળ લેન્ડિંગની અભૂતપૂર્વ

અને ઐતિહાસિક ઘટના સાથે જ ભારતીય વૈજ્ઞાનિકોએ સમગ્ર દેશને ગૌરવાન્વિત કર્યો છે. આ એક એવી મહાન સિદ્ધિ છે, જેના સાક્ષી બનવાનો લ્હાવો જીવનમાં એક જ વાર મળે છે.

રાષ્ટ્રપતિ મૂર્તુ

જોહાનિસબર્ગથી વડા પ્રધાન નરેન્દ્ર મોદીએ જણાવ્યું, આજે આપણે અવકાશમાં ન્યૂ ઈન્ડિયાની નવી ઉડાન જોઈ છે. હું ચંદ્રયાનની ટીમ, ઈસરો અને દેશના તમામ વૈજ્ઞાનિકોને હૃદયપૂર્વક અભિનંદન આપું છું. આ ક્ષણ ૧૪૦ કરોડ લોકોની ધડકનોના સામર્થ્યની છે.

નરેન્દ્ર મોદી, વડા પ્રધાન

ચંદ્રયાન-૩ની સફળતા દેશના અંતરીક્ષ કાર્યક્રમને નવી ઊંચાઈઓ તરફ લઈ જશે તેમ જણાવતાં કેન્દ્રીય ગૃહમંત્રી અમિત શાહે જણાવ્યું, આ ઐતિહાસિક સિદ્ધિ ભારતના

બુદ્ધિકૌશલ્યની ક્ષમતા દર્શાવવાની સાથે સાથે જ અમૃતકાળમાં વિશ્વગુરુ બનવાની ભારતની યાત્રાને આગળ ધપાવનારી છે.

અમિત શાહ, ગૃહમંત્રી

ભાજપના રાષ્ટ્રીય અધ્યક્ષ જે. પી.

સફળતા આત્મનિર્ભર ભારતના મંત્રને સાકાર કરે છે.

- જે. પી. નંડા, ભાજપ રાષ્ટ્રીય અધ્યક્ષ

ગુજરાતના મુખ્યમંત્રી ભૂપેન્દ્ર પટેલે કહ્યું, પીએમ નરેન્દ્ર મોદીના નેતૃત્વમાં ભારતનો સ્પેસ રિસર્ચ પ્રોગ્રામ વધુ દૃઢ-મક્કમ થયો છે. ઈસરોએ નવા આયામો સર કર્યા છે. વિશ્વ ગગન મેં ફિર સે ગૂંજે - ભારત મા કી જય જય જય.

- ભૂપેન્દ્ર પટેલ, મુખ્યમંત્રી ગુજરાત

હું ઈસરોના સર્વ વૈજ્ઞાનિકોને નતમસ્તક વંદન કરું છું. એમના સતત અને સખત પરિશ્રમનું આ અમૃત ફળ છે. આજનો દિવસ આપણો દેશ ક્યારેય નહીં ભૂલી શકે.

- સી. આર. પાટીલ, ગુજરાત ભાજપ અધ્યક્ષ

ચંદ્રયાન-૩ ચંદ્ર પર માનવજીવન શક્ય હોવા સહિતના વિવિધ મુદ્દે સંશોધન કરશે, જે ફક્ત ભારત જ નહીં, પરંતુ સમગ્ર વિશ્વને લાભદાયક નીવડશે. ચંદ્રયાન-૩ની સફળતામાં ઈસરો અને તેના વૈજ્ઞાનિકોને શુભેચ્છા.

ઋષિકેશ પટેલ, પ્રવક્તા મંત્રી

સરપંચનો ટ્યાય

વંદે માતરમ્... વંદે માતરમ્...
સુજલામ સુફલામ મલયજશીતલામ
સચ્ચશામલાં માતરમ્ ।
શુભ્રજ્યોત્સ્નાપુલકિતયામિની
ફુલ્લકુસુમિતદ્દમદલશોભિની
સુહાસિની સુમધુર ભાષિણી
સુખદાં વરદાં માતરમ્... વંદે માતરમ્

ગામમાં એક શાહુકાર રહેતો હતો. એક વખત તેના પૈસાનું પાકીટ ક્યાંક ખોવાઈ ગયું. તેણે જાહેર કર્યું કે જે કોઈને એનું પૈસાનું પાકીટ મળે ને પાછું આપશે તો તેને હું સો રૂપિયા ઈનામ આપીશ.

શાહુકારનું આ પાકીટ એક ગરીબ ખેડૂતને મળ્યું. તેણે તેમાંના પૈસા ગણ્યા તો પૂરા હજાર રૂપિયા હતા. ખેડૂત ગરીબ જરૂર હતો, પણ પૂરો પ્રામાણિક હતો. પાકીટ લઈને તે સીધો શાહુકાર પાસે ગયો અને તેને તે આપી દીધું.

પાકીટ હાથમાં લેતાં શાહુકાર હરખાયો. તેણે તરત પાકીટ ખોલ્યું અને પૈસા ગણ્યા. પૂરા હજાર રૂપિયા હતા. ત્રાંસી નજરે તેણે ખેડૂતને કહ્યું, ‘અલ્યા, તું ખૂબ હોંશિયાર છે હોં... આ પાકીટમાં તેં તારા ઈનામના રૂપિયા પહેલેથી જ લઈ લીધા.’

ખેડૂત ગુસ્સે થઈને બોલ્યો, ‘તમે કહેવા શું માગો છે, શેઠજી?’

શાહુકારે કહ્યું, ‘એ જ કે આ પાકીટમાં પૂરા અગિયારસો રૂપિયા હતા, પણ હવે તેમાં હજાર રૂપિયા જ છે. એટલે કે તેં આમાંથી તારા ઈનામના સો રૂપિયા પહેલેથી લઈ લીધા છે.’

ખેડૂત બોલ્યો, ‘ના જી, મેં આમાંથી એક રાતી પાઈ પણ નથી લીધી. એમ હોય તો ચાલો ગામના સરપંચ પાસે અને આ શંકાનું નિવારણ કરાવીએ.’

તેઓ બંને સરપંચ પાસે પહોંચ્યા.

સરપંચે પહેલાં શાહુકારની અને પછી ખેડૂતની વાત ધ્યાનથી સાંભળી. સરપંચ મનમાં સમજી ગયો કે શાહુકાર ખોટું બોલે છે.

સરપંચે શાહુકારને પૂછ્યું, ‘તમને ચોક્કસ ખાતરી છે કે આ પાકીટમાં પૂરા અગિયારસો રૂપિયા હતા?’ શાહુકારે કહ્યું, ‘હા સરપંચશ્રી... પૂરા અગિયારસો રૂપિયા હતા.’ પછી સરપંચે ખૂબ શાંતિથી કહ્યું, ‘તો પછી આ પાકીટ તમારું નથી.’ આમ કહી સરપંચે તે પાકીટ પેલા ખેડૂતને આપી દીધું.

સૌજન્ય: નવનીત એજ્યુકેશન લિમિટેડ ■

શ્રદ્ધાંજલિ

સ્વ. પ્રેમ અનિલભાઈ પટેલ

વિશ્વ ઉમિયા ફાઉન્ડેશનના ટ્રસ્ટી શ્રી અનિલભાઈ આર. પટેલના પુત્ર, જેણે હજુ જિંદગીનો પહેલો પડાવ પણ પૂર્ણ કર્યો નથી તે સ્વ. પ્રેમ અનિલભાઈ પટેલ (ગામ જાસપુર, હાલ ચટ્ટાનૂગા- ટેનેસી, યુએસએ) માત્ર ૨૩ વર્ષની યુવાન વયે તેમની જિંદગીની લૌકિક યાત્રા ઝડપથી પૂરી કરી દુનિયાને અલવિદા કહી. તેમના પરિવારને કયા શબ્દોમાં આશ્વાસન આપવું?? યુવાન પુત્રની અર્થાને કાંધ આપનાર પિતાની વેદનાની કલ્પના જ થયરાવી જાય છે!

ખેર! મરણ એ શરીરની આદત છે, આત્માની નહીં ‘ઈશ્વરેચ્છા બલિયસિ’ ઈશ્વરની ઈચ્છા જ બળવાન છે. વિશ્વ ઉમિયા ફાઉન્ડેશન સદ્ગતના પુણ્યાત્માની ચિર શાંતિ અને આ આવી પડેલા દુઃખમાંથી મુક્ત થવા તેમના પરિવારજનોને હિંમત અને શક્તિ અર્પવા ઈશ્વરને પ્રાર્થના કરે છે.

સનાતન ધર્મ - વિચાર મંથન

વિશ્વ ઉમિયાધામના મૂળમંત્ર સામાજિક ઉત્થાનથી આધ્યાત્મિક ચેતના જાગૃત કરવાના ઉદ્દેશ સાથે સંસ્થા દ્વારા તા. ૨૯-૦૭-૨૦૨૩ ના રોજ રાજપથ ક્લબ, અમદાવાદ ખાતે માન. પુષ્પેન્દ્ર કુલશ્રેષ્ઠના માર્ગદર્શન હેઠળ સનાતન ધર્મ વિચાર ગોષ્ઠીનું આયોજન કરવામાં આવેલ, જેમાં...

શ્રી કુલશ્રેષ્ઠ જણાવેલ કે, અનાદિકાળથી ભારત ભૂમિ ઉપર બનેલા ઠર હજારથી વધુ બનેલા મંદિરો વિશ્વના કોઈપણ દેશોમાં બની શકે તેમ નથી અને સંસ્થાના પ્રમુખશ્રી આર. પી. પટેલ જણાવે કે સદીઓ સુધી સનાતન સંસ્કૃતિને ટકાવી રાખવા માટે ધર્મસભા - ઘરસભાનું આયોજન કરવું નિશ્ચિત છે.

નીજ શ્રાવણ માસમાં ભાવિક-ભક્તો મા ઉમિયાના દર્શનાર્થે

હિન્દુત્વના પર્વ - નીજ શ્રાવણ માસ દરમિયાન અમદાવાદના વિવિધ વિસ્તારોમાંથી દરરોજ ૨૦૦૦ થી વધારે ભાવિક - ભક્તો વિશ્વ ઉમિયાધામ - જસપુર, અમદાવાદ ખાતે જગતજનની મા ઉમિયાના દર્શનાર્થે પધારી રહેલ છે, દર્શન બાદ ઉમા પ્રસાદમમાં મા ઉમિયાનો ભોજન પ્રસાદ લઈ ધન્યતા અનુભવે છે.

વિશ્વ ઉમિયાધામ ઉપવન ખાતે વૃક્ષારોપણ કાર્યક્રમ

હરિયાણા ગુજરાત અને હરિયાણા વિશ્વના સ્વપ્નને સાકાર કરવાની પ્રકૃતિ પ્રત્યેની પોતાની જવાબદારી નિભાવવા માટે વિશ્વ ઉમિયાધામ - ઉપવન, જાસપુર ખાતે ૧.૫૦ લાખ જેટલા વૃક્ષોનું વાવેતર કરવાની નેમ સાથે સંસ્થા અત્યાર સુધીમાં ૬૦ હજારથી વધુ વૃક્ષોનું વાવેતર કરી ચૂકી છે, તે અંતર્ગત તા. ૦૭-૦૮-૨૦૨૩ના રોજ વિશ્વ ઉમિયાધામ - ઉપવન ખાતે સંસ્થાના હોદ્દેદારશ્રીઓ, દાતાટ્રસ્ટીશ્રીઓ કથાકાર પ.પૂ. શ્રી રાજેન્દ્ર પ્રસાદ શાસ્ત્રીજી તથા કાર્યકર્તા ભાઈઓ-બહેનો ઉપસ્થિતિ રહી વૃક્ષોનું રોપણ કરવામાં આવેલ.

શ્રી ઉમિયા માતાજી સંસ્થાન - ઊંઝા - અખંડ ધૂનનું આયોજન

કડવા પાટીદારોની કુળદેવી અને આપણી માતૃ સંસ્થા શ્રી ઉમિયા માતાજી સંસ્થાન - ઊંઝાના ૧૬૮ વર્ષ પૂર્ણ પર્વ નિમિત્તે શ્રી ઉમિયા શરણમ્ મમ્ મહામંત્રની અખંડ ધૂનના આયોજન પ્રસંગે વિશ્વ ઉમિયાધામના પ્રમુખશ્રી આર. પી. પટેલ, ઉપપ્રમુખશ્રી પ્રહલાદભાઈ પટેલ, દાતાટ્રસ્ટીશ્રીઓ, કાર્યકર્તા ભાઈઓ-બહેનો ઉપસ્થિત રહી અખંડ ધૂનમાં ભાગ લઈ મા ઉમિયાના આશીર્વાદ પ્રાપ્ત કર્યા હતા.

સ્વાતંત્ર્ય પર્વ નિમિત્તે ધ્વજવંદન કાર્યક્રમ

દેશની એકતા અને અખંડિતતાના ગૌરવપૂર્ણ વારસાની વિરાસતના પ્રસંગોને જીવંત રાખવા આઝાદીના અમૃત મહોત્સવની ઉજવણી અંતર્ગત ૭૭ મા સ્વાતંત્ર્ય પર્વ નિમિત્તે ધ્વજવંદન કાર્યક્રમનું આયોજન કરવામાં આવેલ. જેમાં ધ્વજવંદન કર્તા શ્રી વિરેન્દ્રસિંહ યાદવ-IPS, રેન્જ. આઈ.જી., ગાંધીનગર, મુખ્ય મહેમાનશ્રી ડી.પી. દેસાઈ-CEO, ઐડા, શ્રીમતી અમીબેન ઉપાધ્યાય-વાઈસ ચાન્સેલર ડો. બાબા આંબેડકર યુનિ., અમદાવાદ, ડો. દિનેશ બ્રહ્મભટ્ટ-નિવૃત્ત IAS, પૂર્વ મ્યુ.કમિશ્નર, રાજકોટ તથા સંસ્થાના પ્રમુખશ્રી આર. પી. પટેલ, દાતાટ્રસ્ટીશ્રીઓ, સંગઠન કાર્યકર્તા ભાઈઓ-બહેનો ઉપસ્થિત રહી ધ્વજવંદન કરવામાં આવેલ.

પ્રવક્તા પ્રશિક્ષણ સેમિનાર

સંસ્થાની વિચારધારા અને સંસ્થાની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ શિર્ષસ્થ નેતૃત્વના માર્ગદર્શન હેઠળ સમાજના તમામ સ્તરે એકી સાથે પ્રભાવશાળી શૈલીમાં શિક્તબદ્ધ અને સકારાત્મકતા સાથે પ્રસારિત કરવા સંસ્થા દ્વારા “પ્રવક્તા પ્રશિક્ષણ સેમિનાર” નું આયોજન ડો. જીતેન્દ્ર અટીયા - માર્ઈન્ડ ટ્રેનર એન્ડ લાઈફ કોચ તથા ડો. જય થર્ડર - Former Advisor of Ex. C.M. ના માર્ગદર્શન હેઠળ કરવામાં આવેલ. જેમાં સંસ્થાની વિચારધારા અને વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ દેશ - વિદેશના તાલુકા, જીલ્લા સ્તરે અસરકારક રીતે કેવી રીતે રજૂ કરવી તેની વિશેષ સમજ આપવામાં આવેલ.

વિશ્વ ઉમિયાધામ - મેડીટેશન પ્રોગ્રામ

શ્રી શ્રી રવિશંકરની જ્ઞાનવાણી પરથી પ્રેરીત ધ્યાન એ નિંદ્રાનો વિકલ્પ નથી. નિંદ્રા અને ધ્યાન બંનેના પોતાના ફાયદા છે. જે નિયમિત કરવામાં આવે તો ધ્યાન તમારી નિંદ્રાની ગુણવત્તા સુધારી શકે છે. તે અંતર્ગત વિશ્વ ઉમિયાધામ - અમદાવાદ ખાતે શ્રી ભૂમિબેન પટેલના માર્ગદર્શન હેઠળ ધ્યાન શિબિરનું આયોજન કરવામાં આવેલ. જેમાં સંસ્થાના હોદ્દેદારશ્રીઓ, દાતાટ્રસ્ટીશ્રીઓ, કાર્યકર્તા ભાઈઓ-બહેનો ઉપસ્થિતિ રહ્યા હતા.

વિવિધ સમાજ - સંસ્થાની બહેનો મા ઉમિયાના દર્શનાર્થે

પવિત્ર શ્રાવણ માસ દરમિયાન વિશ્વ ઉમિયાધામ - અમદાવાદ ખાતે વિવિધ સમાજ - સંસ્થાની બહેનો મા ઉમિયાના દર્શનાર્થે પધારેલ અને મા ઉમિયાનો પ્રસાદ લઈ ધન્યતા અનુભવી. ત્યાર બાદ સંસ્થાના પ્રમુખશ્રી આર. પી. પટેલે સંસ્થાના વીઝન - મીશન અને અને હાલમાં ચાલતી પ્રવૃત્તિઓ વિશે માહિતગાર કર્યા હતા.

VIBES - મીટિંગ મહેસાણા ખાતે

વિશ્વ ઉમિયા ફાઉન્ડેશનના VIBES દ્વારા મહેસાણા ખાતે VIBES શાખા શરૂ કરવા અંતર્ગત પ્રથમ મીટિંગનું આયોજન કરવામાં આવેલ. જેમાં VIBES ની ટીમ દ્વારા મહેસાણા જીલ્લાના સંગઠનના હોદ્દેદારશ્રીઓ તથા મહેસાણાના બિઝનેસ યુવા વર્ગને વિશ્વ ઉમિયા ઈન્ટરનેશનલ બિઝનેસ એન્ટરપ્રિન્યોર એન્ડ સોશીયલ નેટવર્ક વિશે માહિતગાર કરવામાં આવ્યા હતા. સાથો સાથ ધાર્મિક, સામાજિક અને સંસ્કૃતિની જાળવણીને કેવી રીતે ટકાવી રાખવી તેના વિશે માહિતગાર કર્યા હતા.

યુ.એસ. ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ વિશ્વ ઉમિયાધામની મુલાકાતે

વિશ્વ ઉમિયાધામ ખાતે યુ.એસ.એ.થી શ્રી સંદિપ મૈની - એક્ઝ્યુક્યુટીવ ડાયરેક્ટર, યુ.એસ. ચેમ્બર ઓફ કોમર્સ ઈન્ટરનેશનલ અફેર્સ અને શ્રીમતી સંગીતા તનેજા - સિનિયર કોર્મશિયલ સ્પેશ્યાલિસ્ટ અને ઓફિસ ડાયરેક્ટર - યુ.એસ. કોર્મશિયલ સર્વિસ મા ઉમિયાના દર્શનાર્થે પધારેલ. ત્યારબાદ પૂજા - અર્ચના કરી ધન્યતા અનુભવી. સંસ્થાના પ્રમુખશ્રી આર. પી. પટેલે સંસ્થાના વીઝન - મીશન વિશે માહિતગાર કર્યા હતા. વધુમાં શ્રી સંદિપજીએ યુ.એસ.એ.માં બિઝનેસ કરવા માટે ભારતના

બિઝનેસમેનોને આમંત્રિત પણ કર્યા અને આગામી ઓક્ટોબર-નવેમ્બરમાં દિલ્હીમાં આયોજીત થનાર ડિફેન્સ એક્સપોમાં સંસ્થાના તમામ ટ્રસ્ટીશ્રીઓને સહભાગી થવા આમંત્રણ પાઠવેલ.

VIBES - મીટિંગ રાજકોટ ખાતે

વિશ્વ ઉમિયા ફાઉન્ડેશનના VIBES દ્વારા રાજકોટ ખાતે VIBES શાખા શરૂ કરવા અંતર્ગત પ્રથમ મીટિંગનું આયોજન કરવામાં આવેલ. જેમાં VIBES ની ટીમ દ્વારા રાજકોટ જીલ્લાના સંગઠનના હોદ્દાસ્ત્રીઓ તથા રાજકોટની બિઝનેસ યુવા વર્ગને વિશ્વ ઉમિયા ઈન્ટરનેશનલ બિઝનેસ એન્ટરપ્રિન્યોર એન્ડ સોશીયલ નેટવર્ક વિશે માહિતગાર કરવામાં આવ્યા હતા. સાથો સાથ ધાર્મિક, સામાજિક અને સંસ્કૃતિની જાળવણીને કેવી રીતે ટકાવી રાખવી તેના વિશે માહિતગાર કર્યા હતા.

શ્રી શિવ મહાપુરાણ કથા - ઘાટલોડિયા, અમદાવાદ

પવિત્ર શ્રાવણ માસ મનોવાંછિત ફળ આપનારા ભગવાન શિવનો માસ છે. ત્યાગ, તપસ્યા અને કર્ણાની મૂર્તિ એવા ભોલેનાથના દિવ્ય પ્રસંગોનું શ્રવણ કરવાથી આધ્યાત્મિક ચેતનાનો સંચાર થાય છે. જેને લઈ વિશ્વ ઉમિયાધામ દ્વારા અમદાવાદના ઘાટલોડિયામાં શિવ મહાપુરાણ કથા સંસ્થાના પ્રમુખશ્રી આર. પી. પટેલના માર્ગદર્શન હેઠળ આયોજન કરાયું. શિવ મહાપુરાણ કથાના પ્રથમ દિવસે કથાના મુખ્ય યજમાનશ્રી બાબાભાઈ ભરવાડના ઘરેથી મા ઉમિયાની પાલખી યાત્રા અને પોથીયાત્રા નીકળી હતી. ત્યાર બાદ પરમ પૂજ્ય કથાકાર શ્રી રાજેન્દ્ર પ્રસાદ શાસ્ત્રીજીએ શિવ મહાપુરાણના પ્રથમ અધ્યાયનું રસપાન કરાવ્યું હતું. આ પ્રસંગે ભાજપના મહામંત્રીશ્રી રજનીભાઈ પટેલ, યુવા નેતા શ્રદ્ધેશ પટેલ, બિપીનભાઈ પટેલ (ગોતા) સહિતના નેતાઓ તેમજ દાતાટ્રસ્ટીશ્રીઓ ઉપસ્થિત રહ્યા હતા.

શ્રી શિવ મહાપુરાણ કથા - ઘાટલોડિયા, અમદાવાદ

શ્રી રવનીભાઈ પટેલ
મહામંત્રીશ્રી, ભાજપ - ગુજરાત પ્રદેશનું સન્માન

શ્રી બિપીનભાઈ પટેલ (ગોતા)
ઉપાધ્યક્ષશ્રી ગુજકોમાસોલનું સન્માન

કથાના મુખ્ય યજમાનશ્રી
બાબાભાઈ કે. ભરવાડ તથા પરિવારનું સન્માન

શ્રી ઋત્વીજભાઈ પટેલ
રાજકીય અગ્રણીશ્રીનું સન્માન

પોલેન્ડના ભૂતપૂર્વ વડાપ્રધાન સાથે શુભેચ્છા મુલાકાત

શ્રી બિશ્વનાથ એન. પટનાયક - ચેરમેનશ્રી VUF - International Welfare Council, શ્રી ચિંતનભાઈ પટેલ - કન્વીનર - યુ.કે. તથા શ્રી પ્રદિપભાઈ બુટાણીએ ઈસ્ટ આફ્રિકા - મોરેશિયસમાં પોલેન્ડના ભૂતપૂર્વ વડાપ્રધાન શ્રી Kazimierz Marcinkiewicz, શ્રી દવે મનરાજ - ફાયનાન્સ સેક્રેટરી, મોરેશિયસ સરકાર તેમજ શ્રી શ્રીનિવાસન શ્રીધર - પૂર્વ ચેરમેનશ્રી સેન્ટ્રલ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા સાથે શુભેચ્છા મુલાકાત લીધેલ તે દરમિયાન તેમને મોમેન્ટો તેમજ ખેસથી સન્માનિત કરવામાં આવ્યા.

જગતજનની મા ઉમિયાના વિશ્વના ઊંચામાં ઊંચા મંદિર નિર્માણમાં સૌ કોઈ સહયોગી દાતા બની શકે તે માટે શરૂ કરેલ “ઉમા સ્વાદમ્” યોજના અંતર્ગત બનાવેલ મીઠાઈ તેમજ ફરસાણ ને મા ઉમિયાના પ્રસાદરૂપી વેચાણ કરવામાં આવે છે.

Online
ઉપલબ્ધ

દરેક તહેવાર, પ્રસંગ
અને ઉજવણી માટે હવે
Pre Order Booking
કરાવી શકો છો

For Online Order Booking :

umaswadam.vishvumiyafoundation.org

જગત જનની માં ઉમિયાનું વિશ્વનું
સૌથી ઊંચુ ૫૦૪ ફૂટ શક્તિ મંદિર

પ્રસાદની પવિત્રતા,
શુદ્ધતા અને ગુણવત્તાની
પ્રતિબદ્ધતા

ગાયના ઘીમાંથી બનાવેલ
ગુણવત્તા યુક્ત મીઠાઈ અને નમકીન

umaswadam.vishvumiyafoundation.org

ઉમાસ્વાદમ્ મીઠાઈ

૨૫૦ ગ્રામ ૫૦૦ ગ્રામ

કેસર મોહનઘાળ.....	૨૧૫/-	૩૬૫/-
મગસ લાડુ.....	૨૧૫/-	૩૬૫/-
કાજુ કતરી.....	૨૬૫/-	૫૫૦/-
કાજુ મૈસુર.....	૨૫૦/-	૪૭૫/-

ઉમાસ્વાદમ્ નમકીન

૨૦૦ ગ્રામ ૪૦૦ ગ્રામ

નવરત્ન મિશ્રણ.....	૭૫/-	૧૪૦/-
ગુજરાતી મિશ્રણ.....	૭૫/-	૧૪૦/-
સીંગ ભુજ્યા.....	૭૫/-	૧૪૦/-
રતલામી સેવ.....	૭૫/-	૧૪૦/-
કુલવડી.....	૧૧૫/-	૨૨૦/-
ડ્રાયફ્રુટ ફ્રાણી ચેવડો.....	૧૭૦/-	૩૩૦/-
મસાલા ડ્રાયફ્રુટ ફ્રાણી ચેવડો.....	૧૩૦/-	૨૫૦/-
ચણા દાળ.....	૭૫/-	૧૪૦/-
વીખી જાડી સેવ.....	૮૦/-	૧૫૦/-
લીલી ભાખરવાડી.....	૧૩૦/-	૨૫૦/-

*Rates are Applicable till Diwali

ઉમાસ્વાદમ્

પ્રસાદ... ભગવાનના આશીર્વાદ એટલે પ્રસાદ... પ્રસાદમાં જે મિઠાશ હોય તે દુનિયાની કોઈ મીઠાઈમાં ન મળે... અને હવે આવી જ મિઠાશ અને માંની મમતાનો સ્વાદ મળશે 'ઉમાસ્વાદમ્' માં. ગાયના ઘી અને ગુણવત્તા સભર સામગ્રીથી તૈયાર કરવામાં આવતાં 'ઉમાસ્વાદમ્' માં તમને અઠળક વિકલ્પો પણ મળશે, જે તમે આનંદથી માણી શકશો.

જગત જનની માં ઉમિયાની મમતા અને પ્રેમથી બનાવેલાં મીઠાઈ અને નમકીનની વિશાળ શ્રેણી તમારી સમક્ષ રજૂ કરીને અમે ગૌરવ અનુભવી રહ્યા છીએ. આ પ્રસાદરૂપી મીઠાઈ અને નમકીનની ખરીદી દ્વારા વિશ્વ ઉમિયાધામ ફાઉન્ડેશન દ્વારા નિર્માણ થઈ રહેલ વિશ્વના સૌથી ઊંચા જગત જનની માં ઉમિયાના મંદિરમાં તમે સહયોગી દાતા બની શકો છો.

જગત જનની માં ઉમિયાનું વિશ્વના સૌથી ઊંચા - ૫૦૪ ફૂટના મંદિર સાથે સમાજને ઉપયોગી થવાની ભાવના વ્યક્ત કરવા માટેની આ શ્રેષ્ઠ તક છે. વિશ્વ ઉમિયાધામ દ્વારા અમદાવાદમાં ૧૦૦ વિઘા જમીન અને ૧૦૦૦ કરોડના નિધિ સહયોગથી નિર્માણ થનાર આ દેદીપ્યમાન મંદિરની સાથે સમાજને અવગત કરવા અનેકવિધ પ્રવૃત્તિઓ કરવામા આવી રહેલ છે જેમાં, સ્કીલ યુનિવર્સિટી, રોજગાર કેન્દ્ર, કન્યા, કુમાર અને વર્કિંગ વુમન હોસ્ટેલ, સામાજિક તથા વિશ્વસ્તરીય સંગઠન ભવન, અદ્યતન સિનિયર સિટીઝન ભવન, એન.આર.આઈ. ભવન, હેલ્થ, સ્પોર્ટ્સ એન્ડ કલ્ચરલ સંકુલ તથા આરોગ્ય સારવાર યુનિટનો સમાવેશ થાય છે. ટૂંકમાં વિકાસના પંથે આગળ વધારતી દરેક તકો હવે વિશ્વ ઉમિયાધામ ફાઉન્ડેશનના સંગાથે.

દરેકનો સહયોગ મળી રહે તેવી ભાવના સાથે પ્રસાદરૂપી મીઠાઈ અને નમકીનના વેચાણ સંસ્થા દ્વારા થઈ રહેલ છે. સમાજ માટે વિકાસની કેડી કંડારતા આ પ્રોજેક્ટને આગળ ધપાવવા માટે ફૂલ નહીં તો ફૂલની પાંખડીસમુ યોગદાન આપી શકો છો, અને એ માટે વધુ કંઈ જ નહીં બસ 'ઉમાસ્વાદમ્' પ્રસાદી રૂપે મીઠાઈ અને નમકીન થકી આજે જ તમારું યોગદાન નોંધાવો અને વિશ્વના સૌથી ઊંચા માં ઉમિયાના મંદિરનાં સહયોગી બનો. મંદિર વિશ્વમાં શાંતિ, પ્રેમ અને માનવતાનો પર્યાય બનશે. જ્યાં સમાજના દરેક વ્યક્તિને જોઈતી દરેક સવલતો અને સુવિધાઓ ઉપલબ્ધ થનાર છે.

'ઉમાસ્વાદમ્' જે તમે તમારા પરિવાર તથા મિત્રોને પણ ભેટ આપી શકો છો. ગાયના ઘી અને ગુણવત્તા યુક્ત સામગ્રીથી બનેલાં આ પ્રસાદની મિઠાસ તમારી જિંદગીને પણ ખુશીઓથી ભરી દેશે. તમે ઓનલાઈન વેબસાઈટ મારફતે ઘર બેઠા આપના કોઈપણ પ્રસંગ કે વાર-તહેવારે આ પ્રસાદનો લાભ મેળવી શકો છો. માં ઉમિયાના આશિર્વાદથી પરીપૂર્ણ આ 'ઉમાસ્વાદમ્'ના વિતરણનો લાભ અનેક ભક્તો લઈ ચૂક્યા છે અને મંદિરનાં નિર્માણમાં પોતાનું યોગદાન નોંધાવી ચૂક્યા છે. તમે પણ આજે જ ખરીદ કરો 'ઉમાસ્વાદમ્'ની મીઠાઈ અને નમકીન.

VUF IAS ACADEMY
Center for Civil & Defense Services
Vivek Vardan Foundation VUF Gandhinagar

FREE

GPSC MOCK INTERVIEW

ભારત સરકાર અને ગુજરાત સરકારનાં નિવૃત્ત અને સેવા આપતા
IAS, IPS, IFS અધિકારીઓની પેનલ દ્વારા માર્ગદર્શન દ્વારા

ઈન્ટરવ્યૂ મોડીમની મુખ્ય બાબતો

- 2 પેનલ મોક ઈન્ટરવ્યૂ
- 1 પેનલ ફુલ ઈન્ટરવ્યૂ
- ઈન્ટરવ્યૂ બાદ "Detailed Feedback Form"

(મોડીમની મોડીમની બાબતો સંબંધિત પ્રશ્નો પર ચર્ચ)

- ◊ એપ્યુએશન સમાધારિત પ્રશ્નો
- ◊ Work Experience સમાધારિત પ્રશ્નો
- ◊ Hobbies સમાધારિત પ્રશ્નો

: DATE :
26 & 27
Aug. 23

Ahmedabad
Gandhinagar

Lecture 1 → Lecture 2 → Lecture 3 → Lecture 4

Etiquette of Interview   Communication Skill   Situation based Questions   Opinion Based Questions

Interview સંબંધિત કરંટ એફર્સ
'Doubt Solving One to One Discussion'

ભોરણીયા ગાઈડન્સના સહયોગથી
ઈન્ટરવ્યૂ સંબંધિત વિશેષ લેકચર્સ

આજે જ
રજીસ્ટ્રેશન કરો 76229 95666

Dr. Ching Sherranya
Director IAS
Central Bureau of Communication

VUF - IAS Academy દ્વારા મોક ઈન્ટરવ્યૂ

GPSC ક્લાસ ૧/૨ મુખ્ય પરીક્ષાના સફળ ઉમેદવારો માટે ઈન્ટરવ્યૂની તૈયારી તાજેતરમાં ગુજરાત જાહેર સેવા આયોગ (GPSC) દ્વારા લેવામાં આવતી ક્લાસ ૧/૨ પરીક્ષાનું મુખ્ય પરીક્ષાનું પરિણામ જાહેર કરવામાં આવેલ છે. આગામી સમયમાં તા. ૦૪-૦૮-૨૦૨૩ થી પરીક્ષાના આગળના ચરણના ભાગરૂપે ૯૧૭ ઉમેદવારોના ઈન્ટરવ્યૂનું આયોજન થવાનું છે.

બધા જ સમાજના વિદ્યાર્થીઓના વિશાળ હિતને ધ્યાને લઈ વિશ્વ ઉમિયા ફાઉન્ડેશન અને ભોરણીયા ગાઈડન્સ ગાંધીનગરના સંયુક્ત પ્રયાસથી સર્વે ૯૧૭ વિદ્યાર્થીઓ માટે ઈન્ટરવ્યૂનું આયોજન થવાનું છે. જે ઈન્ટરવ્યૂમાં ડૉ. ચિરાગ ભોરણીયા (ડાયરેક્ટર, ઈન્ડિયન ઈન્ફોર્મેશન સર્વિસ, ભારત સરકાર) અને અન્ય સિનીયર અધિકારીઓની સમગ્ર પેનલ સામેલ થશે.

VUF - IAS Academy દ્વારા પ્રવેશ પરીક્ષા (સ્કોલરશીપ ટેસ્ટ)

IAS Academy વિશ્વ ઉમિયા ફાઉન્ડેશન દ્વારા તા. ૨૦-૦૮-૨૦૨૩ ના રોજ નિ:શુલ્ક સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાની તૈયારી માટે પ્રવેશ પરીક્ષા (સ્કોલરશીપ ટેસ્ટ) નું આયોજન કરવામાં આવેલ હતું. જેમાં સમગ્ર ગુજરાતભરમાંથી વિદ્યાર્થીઓએ બહોળો પ્રતિસાદ આપ્યો. વિદ્યાર્થીઓની માંગને ધ્યાને લઈને પરીક્ષાથી વંચિત રહી ગયેલ વિદ્યાર્થી માટે બીજી વાર તા. ૧૭-૦૯-૨૦૨૩ ના રોજ પરીક્ષાનું આયોજન સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષા માટેની નિષ્ણાંત ફેકલ્ટી ડૉ. ચિરાગ ભોરણીયા સાહેબના માર્ગદર્શન હેઠળ કરવામાં આવેલ છે. સ્કોલરશીપ ટેસ્ટ અંતર્ગત ઉત્તીર્ણ થનાર સર્વે વિદ્યાર્થીઓને વિશ્વ ઉમિયા ફાઉન્ડેશન દ્વારા આયોજીત GPSC ના નિ:શુલ્ક વર્ગો અને નિષ્ણાંત ફેકલ્ટીના માર્ગદર્શનનો લાભ આપવામાં આવશે. **અસરકારક શિક્ષણ પદ્ધતિ દ્વારા પરિણામલક્ષી નિ:શુલ્ક તાલીમ માટે આજે જ રજીસ્ટ્રેશન કરાવો.**

IAS Academy દ્વારા પ્રીલિમ પરીક્ષા

VUF - આઈ.એ.એસ. એકેડેમી દ્વારા શરૂ થનારી નિ:શુલ્ક સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાની તૈયારી માટે પ્રવેશ પરીક્ષા (સ્કોલરશીપ ટેસ્ટ) નું આયોજન નિષ્ણાંત ફેકલ્ટી ડૉ. ચિરાગ ભોરણીયા સાહેબના માર્ગદર્શન હેઠળ કરવામાં આવ્યું હતું. જેમાં સમગ્ર ગુજરાતમાંથી વિદ્યાર્થીઓએ પરીક્ષા આપી હતી અને બહોળો પ્રતિસાદ મળેલ છે. આવનારા સમયમાં GPSC વર્ગ-૧ અને ૨ ની પ્રીલિમ, મેઈન્સ અને ઈન્ટરવ્યૂ (P21) ની બેચ શરૂ થઈ રહી છે. સ્કોલરશીપ ટેસ્ટ અંતર્ગત ઉત્તીર્ણ થનાર સર્વે વિદ્યાર્થીઓને સંસ્થા દ્વારા આયોજીત GPSCના નિ:શુલ્ક વર્ગો અંતર્ગત એડમીશન આપવામાં આવશે.

Reach the pinnacle of
SOPHISTICATED

THE SPIRE

3 BHK HAPPY LIVING & SHOPS

Security with CCTV

Jogging Track

Landscape Garden

Club House Indoor games

Multi Purpose Hall

Open Theatre

Gymnasium

Gazebo

Children Play Area

Senior Citizen Sitting

Drop Off Zone

DG Set

SCAN FOR LOCATION

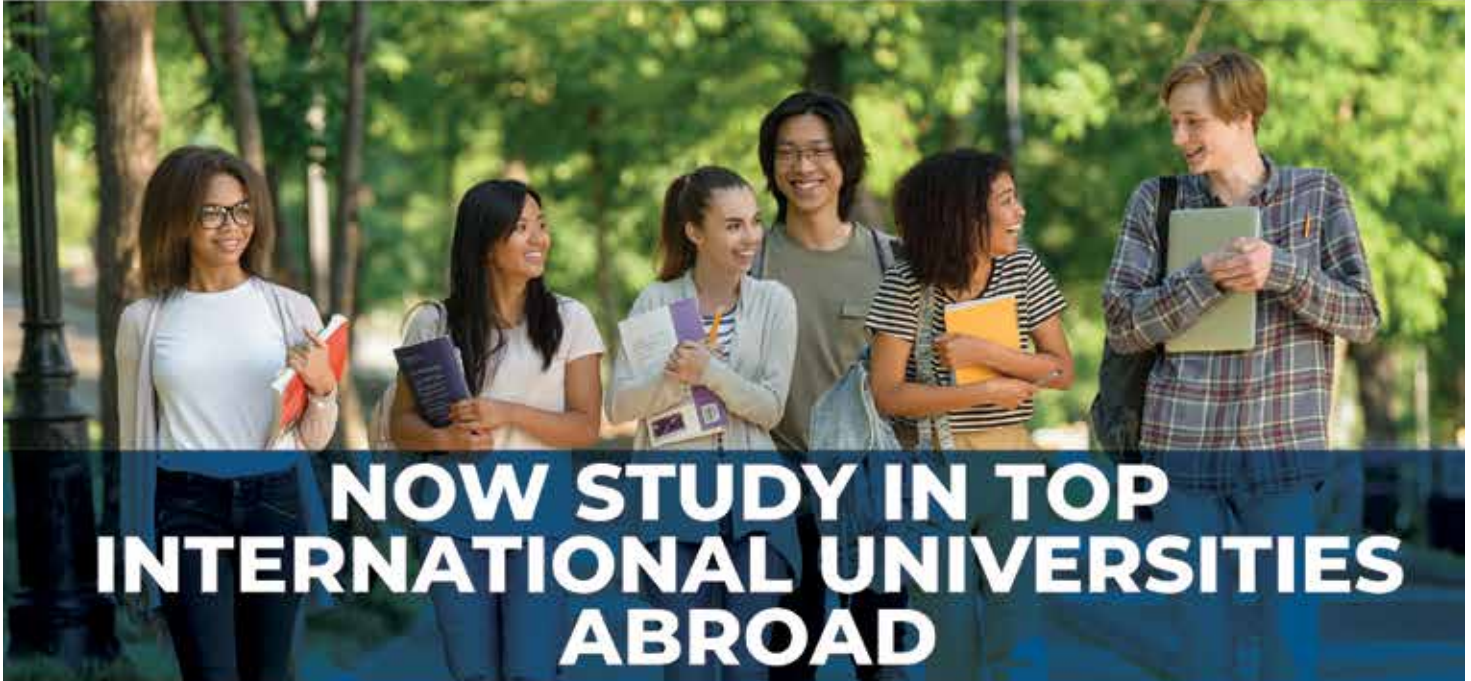
Nr. Bharat Petrol Pump, Opp. Babylon Club
S.P. Ring Road, Ahmedabad 380060

CONTACT NO.
+91 75 75 00 92 77

SCAN FOR BROCHURE

NOW STUDY IN TOP INTERNATIONAL UNIVERSITIES ABROAD

CAN

US

AUS

NZ

UK

Call Now +91 9574008581

IELTS | STUDENT VISA

Ahmedabad (HO)

403, Shivalik Yash, Opp. Shastrinagar BRTS Bus Stand, 132nd Ring Road, Naranpura, Ahmedabad 380013, Gujarat
+917927414445/46 | +91 99258 44422 | For any feedback write us on : feedback@shreehari.in | shreehari.in

New Ranip

209, 2nd Floor, Magnet Square, Nr. Sardar Chowk, New Ranip
9574008581

Nikol

415, Town Plaza, Nr. Raspan Arcade, Bhaktinagar Circle Road, Nikol, Ahmedabad 382350, Gujarat, INDIA
+91 9512120068

Kalol

Shukan Avenue, Opp. Sindbad Hotel, Kalol Mehsana Highway, Kalol 382721, Gujarat, INDIA
+91 9574008595

Mehsana

E 401-417, Joyos Hubtown, Modhera Cross Road Mehsana 384002, Gujarat, INDIA
+91 9574008598

Bhavnagar

304/5, Surbhi Mall, Above Dominoz's Pizza, Wghawadi Road, Bhavnagar 364002, Gujarat, INDIA
+912782471424

પુશીઓથી રમશે આંગણું, જયારે ઘરે બંધાશે પારણું

કયા દંપતીઓ લાભ લઈ શકે છે?

મહિલા

બંધ ટ્યુબ્સ, વારંવાર IUI માં નિષ્ફળતા, ઈંડામાં ખરાબી
અનિયમિત માસિક અને ગર્ભાશયમાં ગાંઠ હોવી

પુરુષ

ઓછા શુક્રાણુ, શુન્ય શુક્રાણુ, શુક્રાણુઓની
ઘીમી ગતિશીલતા અને ખરાબ ગુણવત્તા

તમામ સુવિધા એકજ સ્થળે

અત્યાધુનિક IVF લેબ, સયોટ નિદાન, સફળ
પરિણામ, IVFના પ્રથમ પ્રયત્ને ઉત્તમ સફળતા,
પોતાનું ઈંડુ અને પોતાના જ શુક્રાણુથી IVF
સારવારમાં અગ્રેસર, નિષ્ણાંત અને અનુભવી
એમ્બ્રિઓલજિસ્ટની ટીમ, જેવા અત્યાધુનિક
જિનેટિક ટેસ્ટ.

ઉપલબ્ધ સેવાઓ

IUI | IVF | ICSI

બ્લાસ્ટોસિસ્ટ કલ્ચર | PGD/PGS એન્ડ્રોલોજી
સર્જિકલ સ્પર્મ એસ્પિરેશન | ક્રાયો પ્રિઝર્વેશન
એગ - સ્પર્મ - એમ્બર્યો | TESA | PESA
માઈક્રો TESE 4D સોનોગ્રાફી | એન્ડોસ્કોપી
NABL પ્રમાણિત લેબોરેટરી

2+ પરિવારને મળી
આઈ.વી.એફ.થી પુશીઓ

90 દેશોના લોકોને સારવાર આપનારા

ટાઈમ્સ ઓફ ઈન્ડિયા દ્વારા
નેશનલ સર્વે ઓફ ફર્ટિલિટી ક્લિનિક
2019માં દ્વિતિય ક્રમાંક (પશ્ચિમ ઝોન)

ડૉ. આર. જી. પટેલ

(ઈન્ફર્ટિલિટી અને IVF સ્પેશ્યાલીસ્ટ)

સનફ્લાવર ઈન્ફર્ટિલિટી એન્ડ IVF સેન્ટર

માનવ મંદિર પાસે, ટ્રાફિક પોલીસ હેલ્મેટની સામે, મેનનગર, અમદાવાદ, ગુજરાત 380052. મોબાઈલ નં: 079 27410080, +91-9687003993

સનફ્લાવર મલ્ટી સ્પેશિયાલિટી હોસ્પિટલ

નાથાલાલ કોલોની, પંજાબ નેશનલ બેંક ની સામે, લખુડી સર્કલ પાસે, નારણપુરા, અમદાવાદ- 380013. મોબાઈલ નં: 07929914965, +91-9099400445

સનફ્લાવર IVF ક્લિનિક

418, સાહિત્ય આર્કેડ, હરિદર્શન ચાર રસ્તા પાસે, નવા નરોડા, અમદાવાદ, ગુજરાત - 382 330. મોબાઈલ નં: 07946010728, +91-9099400221

 Sunflower
Hospital

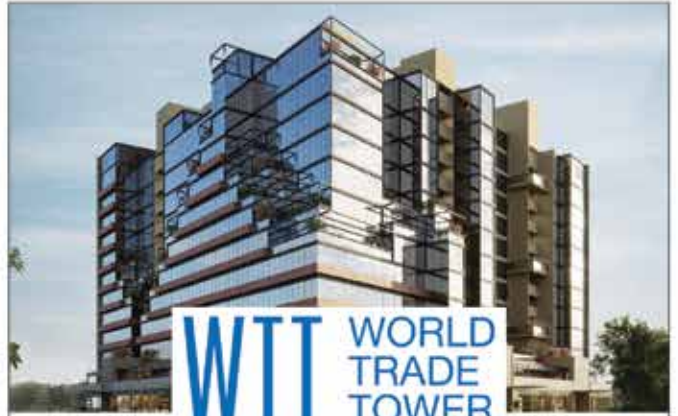
COMPLETED PROJECTS

**SOUTH BOPAL
TRADE CENTRE**
RETAIL & WORK SPACE

RETAIL & WORK SPACES
AT SOUTH BOPAL

PR/GJ/AHMEDABAD/DASKROI/AUDA/CAA00341/051017
GUJRERA.GUJARAT.GOV.IN

**WTT WORLD
TRADE
TOWER**
RETAIL & OFFICE SPACES
AT SG HIGHWAY

PR/GJ/AHMEDABAD/AHMEDABAD CITY/AUDA/CAA04785/AIC/160221
GUJRERA.GUJARAT.GOV.IN

NEW PROJECTS

RETAIL & OFFICE SPACES
AT AMBLI "T" JUNCTION

PR/GJ/AHMEDABAD/AHMEDABAD CITY/AUDA/CAA09112/290921
GUJRERA.GUJARAT.GOV.IN

3 BHK SERENE HOMES
AT SINDHU BHAVAN EXTENSION ROAD

PR/GJ/AHMEDABAD/AHMEDABAD CITY/AUDA/CAA09112/290921
GUJRERA.GUJARAT.GOV.IN

3 BHK
KIDS FRIENDLY HOMES
COMING SOON

OPPOSITE APOLLO INTERNATIONAL SCHOOL,
SOUTH BOPAL

संजयभाई पटेल
(विसलपुर)

+91 98254 42197